

Muqeddes Kitab

Tewrat 10-qisim

Samuil «2»

© Muqeddes Kitab 2012

CC BY-SA 4.0

www.mukeddeskalam.com

«Uyghurche Kalam Terjimisi»

Samuil «2»

Saul we Yonatan üçün hesret chékish

1¹ Saul ölgendin kéyin, Dawut Amaleklerni qirghin qilip yénip kelgende, u Ziklagda ikki kün turdi. ²Üchinchin künü shundaq boldiki, mana Saulning leshkergahidin kiyimi yirtiq we béshigha topa-chang chachqan bir adem keldi. U Dawutning qéshigha kelgende, yerge yiqilip bash urdi.

³Dawut uningdin: Nedin kelding? dep soridi. U jawap béríp: Israilning leshkergahidin qéchip keldim — dédi.

⁴Dawut uningdin: Ish qandaq boldi? Manga dep bergin, dédi. U: Xelq jengdin qachti, xelqtin bek jiq kishi soqushta öldi. Saul bilen oghli Yonatanmu öldi, — dédi.

⁵Dawut xewer élip kelgen yigittin: Saul bilen oghli Yonataning ölginini qandaq bilding? — dep soridi.

⁶Uninggha xewer bergen yigit: Men tasadipiy Gilboa téghigha chiqqanidim, mana Saul neyzige yólinip turuptu; jeng harwiliri we atliqlar uninggha hujum qilip uni qoghlawatatti. ⁷U keynige qarap méni kórup chaqirdi. Men «Mana men», dédim.

⁸U: Özüng kim bolisen, dep mendin soriwidi, men Amaleklerdenmen, dédim.

⁹U yene manga: Üstümde turup méni óltürüwetkin; gerche jénim mende bolsimu, men bek azaplinip kétiwatimen — dédi.

¹⁰Shunga men uning üstide turup, uni óltürdüm, chünki, u shu halda yiqilsila, tirik qalmaydighanliqini bilettim. Andin béshidiki tajni we bilikidiki bilezüknü élip mushu yerge ghoyamgha élip keldim, — dédi.

¹¹Shuan Dawut öz kiyimlerini yirtip, tilma-tilma qiliwetti; uning bilen bolghan barliq ademlermu hem shundaq qildi. ¹²Ular Saul bilen oghli Yonatan üçün, Perwerdigarning xelqi üçün, shundaqla Israilning jemeti üçün matem tutup ah-zar kótürüp kechkiche roza tutti; chünki ular qilich astida yiqilip qaza qilghanidi.

¹³Dawut uning özige xewer bergen yigittin: Qeyerdin sen? — dep soridi. U: Men bir Amalek musapirning oghlimen — dédi.

¹⁴Dawut uninggha: Sen qandaqmu Perwerdigarning mesih qilghinini halak qilishqa qolungni sozushtin qorqmiding? — dédi.

¹⁵Andin Dawut öz ghulamiridin birini chaqirip uninggha: Buyaqq kel, uninggha étilip béríp, uni óltürgin — dep buyrudi. Shuning bilen u uni uruwidi, Amalek öldi.

¹⁶Dawut uninggha: Qan qerzing béshinggha chüshsun! Chünki öz aghzing Perwerdigarning mesih qilghinini óltürginingge guwahliq béríp eyibliidi, — dédi.

¹⁷Shuning bilen Dawut Saul bilen oghli Yonatan üçün matem tutup mundaq bir nezme oqudi

¹⁸(u «Oqya» dep atalghan bu nezmini pütkül Yehuda xelqige ögitinglar, dep buyrudi. Derweqe

1:1 1Sam. 30:17

1:9 «men bek azaplinip kétiwatimen» — yaki «méning béshim ayliniwatidu».

1:10 «Shunga men uning üstide turup, uni óltürdüm, ... andin ... tajni we ... bilezüknü élip ... ghoyamgha élip keldim» — «1Sam. 30»-babtiki tepsilatargha qarighanda, bu yigitning dégenlirining hemmisi yalghan, Dawuttin melum in'am yaki mertiwige érishish meqsitide éytqan bolsa kérek; lékin yalghanchiliqi özining hayatigha zamin bolidu.

1:11 2Sam. 3:31; 13:31

1:14 «Perwerdigarning mesih qilghini» — Xuda békitken padisah, démekchi. «Tebirler»ni kóring.

« Samuil «2» »

u «Yashar» dégen kitabta pütülgenidi): —

¹⁹ — I Israil, séning güzel ezizing yuqiri jayliringda qirghin bolup yatidu! Palwanlar shundaq dehshetlik yiqildighu!?

²⁰ Gat shehiride bu xewerni bermenglar, Ashkelonning kochilirida uni élan qilmanglar, Filistiyning qizliri shadlanmisun, Xetnisizlarning qizliri tentene qilmisun!

²¹ I Gilboa taghliri, üstünglarga ne shebnem bolmisun, ne yamghur chüshmisun, Ne silerde kötürülme hediyele üçhün hosul bérighan étizlar yene körünmisun! Chünki u yerde palwanlarning qalqini bulghandi; Saulning qalqini yagh bilen sürülmeydighan boldi..

²² Qirilidighanlarning qénini tökmey, Palwanlarning ténidiki yéghini chapmay, Yonataning oqyasi héchqachan jengdin yanghan emes, Saulning qilichi héchqachan qinigha qaytqan emes.

²³ Saul bilen Yonatan hayat waqtida söyümlük hem yéqimliq idi, Ular ölümidimu bir-biridin ayrilmidi; Ular bürkütlerdin chaqqan, shirlardin küchlük idi.

²⁴ I Israil qizliri, Saul üçhün yighlanglar, U silerni bézep qizghuch kiyimlerni kiydürüp, Kiyimlirlarning altun zibu-zinnet bilen zinnetlideni..

²⁵ Palwanlar keskin jengde shundaq dehshetlik yiqildighu! Yonatan yuqiri jayliringda qirghin bolup yatidu!

²⁶ Sen üçhün hesrette qaldim, i inim Yonatan! Manga shunche söyümlük iding! Manga bolghan muhebbiting qaltis idi, Hetta qiz-ayallarning muhebbitidin artuq idi..

²⁷ Palwanlar shundaq dehshetlik yiqildighu! Jeng qoralliri shundaq dehshetlik weyran qilindighu!*

Dawut Mesih qilinip padishah bolidu

2¹ Andin kéyin Dawut Perwerdigardin yol sorap: Yehuda sheherlirining birige chiqaymu? dédi; Perwerdigar uninggha: — Chiqqin, dédi. Dawut, nege chiqay? — dep soriwidi, U: Hébrongha chiqqin — dédi.

² Shuning bilen Dawut ikki ayali bilen, yeni Yizreellik Ahinoam we esli Karmellik Nabalning

1:18 «Derweqe u «Yashar» dégen kitabta pütülgenidi» — mushu yerde «u» «Oqya» dep atalghan nezmining özini yaki Dawutning bu nezmini ögetkenlikini körsitidu. «Oqya» dégen nezme bolsa belkim töwendiki 19-27-ayettiki mersiye körsitishi mumkin. ««Yashar» dégen kitab» — hazir yoqilip ketken qedimki bir kitab («Ye.» 10:12-13ni köring).

1:18 Ye. 10:13

1:19 «séning güzel ezizing» — ibranii tilida «séning güziling». Bu Israilning peziyetlik qehrimanliri bolghan Saul we Yonatan körsitidu.

1:20 Mik. 1:10

1:21 «I Gilboa taghliri, üstünglarga ne shebnem bolmisun, ne yamghur chüshmisun,... hosul bérighan étizlar yene körünmisun!» — Saul we Yonatan Gilboa taghliri üstide yiqilip ölgenidi. «palwanlarning qalqini bulghandi» — yaki «palwanlarning qalqini haqaret qilindi» yaki «palwanlarning qalqini lenetlik nersidek tashlandi». «Saulning qalqini yagh bilen sürülmeydighan» — kona zamanlarda jengchiler qalqanning térisi (qalqanning bir qismigha tére ishletteti) qurup yérilip ketmisun dep, qalqanlarga may süretti. Mushu yerde «sürüş» ibranii tilida «mesih qilish» bilen ipadiliniidu.

1:24 «U silerni bézep qizghuch kiyimlerni kiydürüp...» — qizil yaki qizghuch rext intayin qimmatlik idi.

1:26 «Manga bolghan muhebbiting qaltis idi» — «qaltis» yaki «karamet» dégen bu söz ibranii tilida adette Xudagha xas bolghan xususiyetlerni körsitidu.

ayali bolghan Abigail bilen u yerge chiqti. ³ Dawut uning bilen birge bolghan ademlarning herbirini hem ularning herbiri öz öyidkilerni u yerge élip chiqti; ular Hébronning sheherliride olturaqlashti. ⁴ Yehudaning ademlirimu u yerge kélip Dawutni Yehuda jemetige padishah bolushqa mesih qildi. Dawutqa Saulni depne qilghanlar Yabesh-Giléadtikiler, dep xewer bérildi; ⁵ Dawut Yabesh-Giléadtikilerge elchiler ewetip ulargha: — «Ghojanglar bolghan Saulgha shundaq yaxshiliq qilip, uni depne qilghininglar üçün Perwerdigar silerge bext-beriket ata qilghay. ⁶ Perwerdigar silergimu méhribanliq we öz wapaliqini kórsetkey; siler bundaq qilghininglar üçün menmu bu yaxshiliqlarni silerge qayturimen. ⁷ Emdi hazir gheyretlik bolunglar; chünki ghojanglar Saul öldi, Yehuda jemeti méni mesih qilip, özlirige padishah qildi» — dep xewer yetküzdi.

Dawutning qoshuni Saulning qoshuni bilen soqushidu

⁸ Emma Saulning qoshunining serdari Nerning oghli Abner Saulning ughli Ishboshetni Mahanaimga élip béríp, ⁹ uni Giléadqa, Geshuriylargha, Yizreelge, Efraimga, Binyamingha we shundaqla pütkül Israilgha padishah qildi. ¹⁰ Saulning oghli Ishboshet padishah bolghanda qiriq yashqa kirgenidi. U Israilning üstide ikki yil seltenet qildi. Halbuki, Yehuda jemeti Dawutqa egishetti. ¹¹ Dawutning Hébronda Yehuda jemeti üstide seltenet qilghan waqti yette yil alte ay boldi..

¹² Bir küni Nerning oghli Abner Saulning oghli Ishboshetning ademliri bilen Mahanaimdin chiqip Gibéongha bardi.. ¹³ Shu chaghda Zeruianing oghli Yoab bilen Dawutning ademliri chiqip ular bilen Gibéondiki kólning yénida uchrashti. Ulardin bir terep kólning u yéqida, yene bir terep kólning bu yéqida olturdi. ¹⁴ Abner Yoabqa: Yigitler qopup aldimizda éliship oynisun — dédi. Yoab: Qopsun — dédi..

¹⁵ Ular békitilgen san boyiche Binyamin bilen Saulning oghli Ishboshet tereptin on ikki kishi we Dawutning ademliridin on ikki kishi chiqip otturigha ötti. ¹⁶ Ular bir-birining bëshini qamallap tutup herbiri reqibining biqinigha qilichi bilen sanjishti, hemmisi yiqilip öldi. Shuning bilen u yer «Qilich bislirining étizi» dep ataldi; u Gibéondidur..

¹⁷ U kündiki bolghan soqushush intayin esheddiy boldi; Abner bilen Israilning ademliri Dawutning ademliri teripidin meglup qilindi.

¹⁸ Shu yerde Zeruianing oghullari Yoab, Abishay we Asahel dégen üçeylen bar idi. Asahel xuddi daladiki jerendek chaqqan idi. ¹⁹ Asahel Abnerning keyidin qoghlap yügürdi; Abnerge egiship onggha yaki solgha burulmay tap bésip qoghliidi. ²⁰ Abner keynige qarap: Sen Asahel-musen? — dep soridi. U: — Shundaq, men shu, dep jawab berdi.

²¹ Abner uninggha: Ya onggha ya solgha burulup yigitlerning birige hujum qilip uning yarihini özüngge tartiwalghin, dédi. Lékin Asahel uni qoghlashtin burulushqa unimidi.

²² Abner Asahelge yene: Méni emdi qoghlamay burulup ketkin; men séni néme dep urup yiqitqudekmen? Undaq qilsam akang Yoabning aldida qandaqmu yüzümni kütürüleymen? — dédi..

²³ Lékin Asahel yenila qoghlashtin toxtimidi; shuning bilen Abner neyzisining tutquchini uning

2:9 «Geshuriylargha» — yaki «Ashurlar (Asuriyelikler)». «...pütkül Israilgha padishah qildi» — mushu yerde «pütkül Israil» asasen Israilning shimaliy we sherqiy terepliri, yeni on bir qebilini kórsitidu. Dawut bolsa Yehuda qebilisige padishah boldi.

2:11 2Sam. 5:5; 1Pad. 2:11

2:12 «Ishboshetning ademliri» — ibraniy tilida «Ishboshetning xizmetkarlari» — mushu yerde shübhisizki, eskerlirini kórsitidu.

2:14 «Yigitler qopup aldimizda éliship oynisun» — emeliyette bolsa bu «oyun» emes, belki musabiqe xarakteridiki soqushush. Ikki tereptin belgilengen ademler otturigha chiqidu, bir terep qarshi terepning adimini pütünley yatquzuwetse, shu terep ghelibe qilghan bolup «oyun» axirlishidu. Lékin bu qétim bir terep éniq ghelibe qilmighan bolghachqa, «oyun» axir béríp ikki qoshunning chong soqushigha aylandi.

2:16 «Qilich bislirining étizi» — yaki «chaqmaq tashliri étizi». Ibraniy tilida: «Helqut-Hazzurim».

2:22 «men séni néme dep urup yiqitqudekmen» — mushu yerde «urup yiqitish» öltürüshni bildüridu.

qorsiqigha tiqiwetti. Neyze dümbisini tiship chiqti; u shu yerde yiqilip öldi. Shundaq boldiki, Asahel yiqilip ölgen yerge hazir kélidighan herbir kishiler u yerde toxtap qalidu.

²⁴ Shuning bilen Yoab bilen Abishay Abnerni qoghashti. Kün patqanda ular Gibéonning chö-lige mangidighan yolning boyigha, Giah yézisining udulidiki Ammah édirliqigha yétip keldi;

²⁵ Binyaminlar bolsa Abnerning keynide qoshundek sep bolup, bir döng töpisiqe chiqip turdi.

²⁶ Abner Yoabni chaqirip: Qilich daim ademlerni yep turushi kérekmu? Bu ishlarning aqiwiti peqet öch-adawettin ibaret bolidighanliqini bilmemen? Sen qachanghiche xelqlerge: «Qérindashlirlarni qoghashtin toxtanglar» dep buyrumay turiwérisen?

²⁷ Yoab: Xudaning hayati bilen qesem qilimenki, eger sen mushu sözni qilmighan bolsang, köp-chilikning héchbiri qérindashlirini qoghashtin etigengichimu yanmaytti — dédi.

²⁸ Buning bilen Yoab kanay chaldi; hemme Yehudalar shuan toxtidi we qayta Israilni qoghlimidi, ular bilen qayta jeng qilishmidi. ²⁹ Abner bilen ademliri bolsa kéchiche méngip, Arabah tüzlenglikidin chiqip, Iordan deryasidin ötüp Bitron dégen pütkül yurtni kézip ötüp, Mahanayimgha yétip keldi.

³⁰ Yoab Abnerni qoghashtin yénip barliq ademlerni jem qildi. Asaheldin bashqa Dawutning ghulamiridin on toqquz adem yoq chiqti; ³¹ Lékin Dawutning ademliri Binyaminlardan we Abnerning ademliridin üç yüz atmish kishini urup öltürgenidi.

³² Ular Asahelni élip Beyt-Lehemde öz atisining qebriside depne qildi; andin Yoab bilen ademliri kéchiche méngip, tang atqanda Hébrongha yétip keldi.

3¹ Halbuki, Saulning jemeti bilen Dawutning jemeti ottursidiki jeng uzun waqitqiche dawamlashti; Dawutning jemeti barghanséri kücheydi, lékin Saulning jemeti barghanséri ajizlashmaqta idi.

² Hébronda Dawut bir qanche oghulluq boldi, uning tunjisi Amnon bolup, Yizreellik Ahinoamdin tughuldi; ³ ikkinchisi Kiléab bolup Karmellik Nabalning ayali bolghan Abigaildin tughuldi. Üchinchisi Abshalom idi. U Geshorning padishahi Talmayning qizi Maakahdin tughulghanidi, ⁴ tötinchisi Adoniya bolup Haggittin tughulghan idi. Beshinchisi Shefatiya bolup Abitaldin tughulghan idi. ⁵ Altinchisi Yitriam bolup Dawutning ayali Eglahdin tughuldi. Dawutning bu alte oghlining hemmisi Hébronda tughuldi.

⁶ Saulning jemeti bilen Dawutning jemeti otturisdiki jeng dawamida, Abner Saulning jemetide öz hoquqini kücheytti. ⁷ Emdi Saulning bir kiniziki bar idi; u Ayahning qizi bolup, ismi Rizpah idi. Bir küni Ishboshet Abnerge: Némishqa atamning kéniziki bilen bille boldung? — dédi..

⁸ Abner Ishboshetning bu sözlirige intayin achchiqlinip mundaq dédi: — «Men бүгүнкү күндимү atang Saulning jemetige, uning uruq-tughqanlirigha we dostlirigha méhribanliq körsitip, séni Dawutning qoligha tapshurmighan tursam, méni Yehudagha tewe bir itining béshidek körüp, бүгүн бу хотун үчүн мени гунахқа buyrumaqchimusen?». ⁹ Men Perwerdigarning Dawutqa qesem bilen wede qilghinidek qilmisam Xuda menki Abnerni qattiq ursun we uningdin artuq ursun! ¹⁰ — yeni, padishahliqni Saulning jemetidin yökpep, Dawutning textini Dandin Beer-Shébaghiche pütkül Israil bilen Yehudaning üstige tiklimisem!..

¹¹ Ishboshet Abnerdin qorqup, uninggha jawaben bir éghiz söz qilishqimu jür’et qilalmidi.

2:23 «Asahel ... ölgen yerge hazir kélidighan herbir kishiler u yerde toxtap qalidu» — demek, Asahelning hörimiti üçün toxtaydu. Bashqa birxıl terjimisi: «Asahel yiqilip ölgen yerge kelgen herbir kishiler u yerde toxtap qaldi».

3:2 1Tar. 3:1-9

3:7 2Sam. 21:8, 10, 11

3:8 «Saulning ... uruq-tughqanlirigha...» — ibraniiy tilida «Saulning... qérindashlirigha».

3:9 «Xuda menki Abnerni qattiq ursun we uningdin artuq ursun!» — ibraniiy tilida «Xuda Abnerning béshigha mundaq ish chüshürsun yaki téximu éghir ish chüshürsun».

3:10 «Dandin Beer-Shébaghiche» — «Dan» Israilning eng shimaliy yurti, «Beer-Shéba» Yehudaning eng jenubidiki jay idi.

¹² Abner bolsa özi üçhün elchilerni Dawutning qéshigha mangdurup uninggha: Zémin kimningki? Men bilen ehde tüzgin, méning qolum séning teripingde bolup, pütkül Israilni sanga mayil qilimen — dédi.

¹³ Dawut jawab béríp: — Bolidu, men sen bilen ehde qilay. Peqet birla ishni telep qilay; méning qéshimgha kelgende Saulning qizi Miqalni élip kelmiseng, yüzümni körelmeysen, dédi.

¹⁴ Andin Dawut Ishboshetning qéshigha elchilerni mangdurup: Men bir yüz Filistiyning xetnili bedili bilen alghan ayalim Miqalni manga qayturup bergin — dédi.

¹⁵ Ishboshet adem ewetip Miqalni uning éridin, yeni Laishning oghli Paltiyeldin élip keldi.

¹⁶ Lékin uning éri Baxurimghiche uning keynidin yighlighan péti egiship mangdi. Axir béríp Abner uninggha: — Yénip ketkin, déwidi, u qaytip ketti.

¹⁷ Emdi Abner Israilning aqsqaqallirigha: Siler burun Dawut üstimizge padishah bolsun, dégen arzu-istekte boldunglar. ¹⁸ Emdi hazir heriket qilinglar; chünki Perwerdigar Dawut toghrisida: — Qul-bendem Dawutning qoli bilen Israil xelqimni Filistiylerning qolidin, shundaqla barliq dühmenlirining qolidin qutquzimen, — dégenidi.

¹⁹ Abner yene Binyaminlarning quliqighimu mushu sözlerni éytti. Andin Israil bilen Binyaminning pütkül jemetining arzu-isteklirini Dawutning quliqigha éytishqa Hébrongha bardı. ²⁰ shundaq qilip Abner yigirme ademning hemrahliqida Hébrongha Dawutning qéshigha kelgende Dawut Abner we uning ademlirige bir ziyapet teyyarlidi. ²¹ Abner Dawutqa: Men qozghilip pütkül Israilni ghojam padishahning aldigha jem qilay, ular séning bilen ehde qilishsun, andin sen öz könglüng xalighanning barliqi üstidin seltenet qilalaydighan bolisen, dédi. Shuning bilen Dawut Abnerni yolgha sélip qoydi, u aman-ésen qaytip ketti.

Abner öltürülidu

²² Mana, shu esnada Dawutning ademliri bilen Yoab bir yerge hujum qilip nurghun olja élip qaytip keldi. Lékin Abner shu chaghda Hébronda Dawutning qéshida yoq idi; chünki Dawutning uzitip qoyushi bilen aman-ésen qaytip ketkenidi. ²³ Yoab we uning bilen bolghan pütkül qoshun yétip kelgende, xelq uninggha: Nerning oghli Abner padishahning qéshigha keldi, padishah uni yolgha sélip qoyushi bilen u aman-ésen qaytip ketti — dédi.

²⁴ Andin Yoab padishahning qéshigha béríp: Bu séning néme qilghining?! Mana, Abner qéshinggha keptu! Némishqa uni yolgha sélip qoydung? U hazir kétiptu! ²⁵ Sen Nerning oghli Abnerni bilisenghu! Uning kélishi jezmen séni aldash üçhün, séning chiqip-kiridighan yolungni, shundaqla barliq ish-paaliyitingni biliwélsh üçhündür, — dédi.

²⁶ Yoab Dawutning qéshidin chiqishi bilen u xewerchilerni Abnerning keynidin mangdurdi. Ular uni Sirah quduqining yénidin yandurup élip keldi; lékin Dawut bu ishtin bixewer idi. ²⁷ Abner Hébrongha yénip kelgende Yoab uni sheher qowuqida uchritip, «Sanga deydighan mexpiy sözüüm bar idi» dep uni bir chetke ekilip u yerde inisi Asahelning qan qisasini élish üçhün qorsiqigha pichaq saldi, shuning bilen u öldi.

3:12 «Abner bolsa özi üçhün elchilerni Dawutning qéshigha mangdurup uninggha....» — mushu yerde «özi üçhün» dégenning ibraniy tilida üç xil chüshenchisi bar: — (1) «Abnerning özi üçhün» (Ishboshet bilmigen halda); (2) «uning üçhün» (yeni Ishboshet üçhün); (3) «neq meydanda». Biz birinchi terjimige mayilmiz.

3:14 «Men bir yüz Filistiyning xetnili bedili bilen alghan ayalim Miqalni manga qayturup bergin» — mushu ish toghruluq «1Sam.» 18:20-27ni körüng.

3:14 1Sam. 18:25, 27

3:15 «Laishning oghli Paltiyel» — «1Sam.» 25:44de «Laishning oghli Falti» yaki «Laishning oghli Palti» dep atilidu.

3:15 1Sam. 25:44

3:21 «Men qozghilip pütkül Israilni ghojam padishahning aldigha jem qilay...» — yaki «Men hazir chiqip pütkül Israilni ghojam padishahning aldigha jem qilay...» yaki «Men ornumdin turup ghojam padishahning aldigha jem qilay...».

3:27 2Sam. 2:23; 1Pad. 2:5

« Samuil «2» »

²⁸ Kéyin, Dawut bu ishni angla: Men we padishahliqim Perwerdigarning aldida Nerning oghli Abnerning aqqan qéni üçün menggü bigunahdurmiz; ²⁹ uning qénini aqquzush gunahi Yoabning bëshigha we atisining jemetining bëshigha qaynam bolup chüshsun; Yoabning ailisidin aqma yara késil, yaki maxaw késil, yaki hasigha tayanghuchi, qilichtin ölgüchi yaki ash-tülüksizler öksümisun! — dédi.

³⁰ Shundaq qilib, Abner Gibéondiki jengde ularning inisi Asahelni öltürgini üçün, Yoab bilen inisi Abishay uni öltürdi.

³¹ Dawut Yoabqa we uninggha egeshken barliq xelq: Kiyimliringlarni yirtinglar! Böz kiyim kiyinglar! Abnerning méyiti aldida matem tutunglar! dédi. Dawut padishah Abnerning jinazisining keynidin mangdi. ³² Ular Abnerni Hébronda depne qildi, padishah Abnerning qebrisining yénida awazini kötürüp yighlidi; xelqning hemmisimu yighlashti. ³³ Padishah Abner üçün mersiye oqup:

— «Abnerning exmeqtek ölgini toghrimu?

³⁴ Qolliring baghlaghliq bolmisimu,

Putluring ishkellik bolmisimu,

Lékin sen kishilarning rezillerning qolida yiqilghinidek, yiqilip ölgensen!» — dédi.

Shuning bilen xelqning hemmisi uning üçün yene yighlashti. ³⁵ Andin barliq xelq Dawutning yénigha kélip, uninggha kün patquche tamaq yéyishni ötündi. Emma Dawut qesem ichip: Men kün patmasta ya nan ya bashqa herqandaq nersini tétisam, Xuda méni ursun yaki uningdin artuq jazalisun, — dédi.

³⁶ Barliq xelq buni bayqap, bu ishtin razi boldi; emeliyette padishah qilghan herbir ish barliq xelqni razi qilatti.

³⁷ Shuning bilen barliq xelq, shundaqla pütkül Israil shu küni Nerning oghli Abnerning öltürülüşining padishahning körsetmisi emeslikini bilip yetti. ³⁸ Padishah öz xizmetkarlirigha: Bilemsiler? Bügün Israilda bir serdar, ulugh bir zat yiqildi! ³⁹ Gerche men Mesih qilinip padishah tiklengen bolsammu, men ajiz bir bendimen. Bu ademler, yeni Zeruianing oghullirining wehshiyilikini men kötürelmigüdekmen; Perwerdigar rezillik qilghuchining rezillikini öz bëshigha qaytursun! — dédi.

Ishboshet öltürüldü

4¹ Saulning oghli Abnerning Hébronda ölginini anglighanda qoli boshiship ketti, barliq Israil dekke-dükkige chüshiti.

² Saulning oghlining qoshunining aldin yürer qismida ikki serdari bolup, birining ismi Baanah, yene birining ismi Rekab idi. Ular Binyamin qebilisidin bolghan Beerotluq Rimmonning oghulliri idi (chünki Beerot Binyamin qebilisige tewe hésablinatti; ³ lékin Beerotluqlar Gittaimgha qéchip bérup u yerde bu küngiche musapirdek yashawatidu).

⁴ Saulning oghli Yonatanning bir oghli bolup, puti aqsaq idi. Saul bilen Yonatanning ölgenlik toghruluq xewer Yizreelge yetkende, u besh yashqa kirgen idi. Inik anisi uni élip qachti; lékin shundaq boldiki, u aldirap yügürgechke, bala chüshup kétip, aqsaq bolup qalghanidi. Uning ismi Mefiboshet idi.

⁵ Emdi bir küni Beerotluq Rimmonning oghulliri Rekab bilen Baanah chingqi chüsh waqtida Ishboshetning öyige bardı. Ishboshet chüshlük uyquda uxlawatqanidi. ⁶ Ular bughday alimiz

3:29 «hasigha tayanghuchi» — yaki «chaq égirgüchi».

3:35 «Xuda méni ursun yaki uningdin artuq jazalisun» — ibraniy tilida «Xuda méning bëshigha bundaq yaki undaq qilsun yaki uningdin téximu artuq qilsun!».

3:38 «Padishah öz xizmetkarlirigha: Bilemsiler?...» — ibraniy tilida «Padishah öz xizmetkarlirigha: Bilmemsiler?...?».

4:2 Ye. 9:17; 18:25

4:4 2Sam. 9:3-13

dégenni bahane qilib, öyining ichkirige kirip, Ishboshetning qorsiqigha pichaq sanjidi. Andin Rekab we Baanah qéchip kettti ⁷ (ular Ishboshet hujrisida kariwatta yatqinida, öyge kirip, uni öltürgenidi). Ular uning kallisini késip, andin kallisini élip kéchiche Arabah tüzlenglikidin méngip ötti. ⁸ Ular Ishboshetning kallisini Hébrongha, Dawutning qéshigha élip béríp, padishahqa: Mana, bu janablrining jénini izdigen dűshmenliri Saulning ogħli Ishboshetning kallisi! Bűgűn Perwerdigar ghoham padishahni Saul bilen neslidin intiqam élishqa muyesser qildi — dédi.

⁹ Dawut Beerotluq Rimmonning oghulliri Rekab bilen inisi Baanahgha: Méni barliq qiyinchiliklardin qutquzghan Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, ¹⁰ burun birsi Dawutqa xush xewer élip keldim, dep oylap, manga: — Mana, Saul öldi, dep kelgende, men uni élip Ziklagta öltürűwettim. Berheq, mana bu uning yetkűzgen xewirining mukapati bolghanidi! ¹¹ Emdi men shundaq qilghan yerde, rezil ademler öz öyide orunda yatqan bir heqqaniy kishini öltűrgen bolsa, men néme qilay?! Uning aqqan qan qerzini silerning qolunglardin élip, silerni yer yüzidin yoqatmamdim? — dédi.

¹² Dawut ghulamlrigha buyruq qiliwidi, ular bularni qetl qildi. Ularning qol-putlirini késip, ularni Hébrondiki kólning yénida ésip qoydi; lékin ular Ishboshetning bėshini élip Hébronda Abnerning qebriside depne qildi..

Dawut Israilgha padishah bolushqa mesih qilinidu

1Tar. 11:1-9; 14:1-17

5 ¹ Andin kéyin Israilning barliq qebililiri Hébrongha Dawutning qéshigha kélip: Qarisila, biz özlirining et-söngekliridurmiz! ² Burun Saul bizning üstimizde seltenet qilghandimu Israil xelqige jengge chiqip-kirishke yobashchi bolghan özliri idila; Perwerdigar silige: Sen Méning xelqim Israilning padichisi bolup, ularni baqisen, Israilning emiri bolisen, dégenidi — dédi..

³ Shuning bilen Israilning hemme aqsqaqalliri Hébrongha padishahning qéshigha keldi; Dawut padishah Hébronda, Perwerdigarning aldida ular bilen ehde tüzűshti. Andin ular Dawutni Israilgha padishah bolushqa mesih qildi.

⁴ Dawut padishah bolghanda ottuz yashqa kirgen bolup, qiriq yil seltenet qildi. ⁵ U Hébronda Yehudaning üstide yette yil alte ay seltenet qilip, Yérusalémda pűtkűl Israil bilen Yehudaning üstide ottuz üç yil seltenet qildi..

⁶ Padishah öz ademliri bilen Yérusalémgha chiqip, shu zéminda turghan Yebusiylar bilen jeng qilghili bardı. Ular Dawutqa: Sen bu yerge kirelmeysen, belki hetta korlar bilen aqsqaqlar séni chékındüridu! — dédi. Chűnki ular: «Dawut bu yerge qet'iy kirelmeydu», dep oylaytti. ⁷ Lékin Dawut Zion qorghinini aldi (bu yer Dawutning shehiri dep atilidu)..

4:10 2Sam. 1:15

4:12 « *Rekab bilen Baanahning qol-putlirini késip, ularni Hébrondiki kólning yénida ésip qoydi* » — «ularni» belkim Rekab bilen Baanahning qol-putlirini emes, belki jesetlirini kűrsitishi mumkin.

4:12 2Sam. 3:32

5:2 «Israil xelqige jengge chiqip-kirishke yobashchi bolghan özliri idila» — ibraniy tilida «Israilning chiqishida hem kirishide ulargha bashlighuchi idila» dégenlik bilen ipadilinidu; mushu ibare Israilning barliq paaliyetlirininimu kűrsitishi mumkin.

5:2 2Sam. 7:7; Zeb. 78:70-72

5:5 2Sam. 2:11; 1Pad. 2:11; 1Tar. 3:4

5:6 «belki hetta korlar bilen aqsqaqlar séni chékındüridu! — dédi. Chűnki ular: «Dawut bu yerge qet'iy kirelmeydu», dep oylaytti» — bu ikki jűmlining bashqa bixil terjimisi: — «belki sen korlar bilen aqsqaqlarnı heydiwetmiseng, bu yerge kirelmeysen, — dédi, Dawutni hergiz bu yerge kirmeydu, dep oylatti».

5:7 «Zion qorghinini» — «Zion» Yérusalémning ichidiki égizlik bolup, shu yerge daim qorghan sélinip turatti. Kéyin ibadetxanimu Zionda qurulghan. Kéyin «Zion» dégen isim bezide pűtkűl Yérusalém shehirigimu we bezide Israilning özigimu wekillik bolghan.

⁸ Dawut u küni: Kimki Yebusiylarni uray dése sünggüch bilen chiqishi kérek, andin u Dawut qin-qinidin öch köridighan bu kor, aqsqaqlar bilen hésablshalaydu, dédi. Shuning bilen «Qorlar ya aqsqaqlar öyge kirmisun» deydighan maqal peyda boldi.

⁹ Shundaq qilip Dawut qorghanda turdi we u yerni «Dawutning shehiri» dep atidi. Dawut shehning etrapigha Millodin tartip ich terepkiche imaret saldi. ¹⁰ Dawut barghanséri qudret tapti; samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Xuda Perwerdigar uning bilen bille idi.

¹¹ Turning padishahi Hiram Dawutning qéshigha elchilerni ewetti we ular bilen qoshup, kédir yaghachliri, yaghachchilar we tashchilarni ewetti; ular Dawut üçün bir orda yasap berdi. ¹² Dawut Perwerdigarning özini Israilgha padishah tiklep, öz xelqi Israil üçün özining padishahliqini güllendürgenlikini bilip yetti.

¹³ Dawut Hébrondin kelgendin kéyin Yérusalémdin yene ayallarni we kénizeklerni aldi; shuning bilen Dawutqa yene köp oghul-qizlar tughuldi.

¹⁴ Yérusalémدا uningdin tughulghanlarning isimliri mana mundaq idi: Shammua, Shobab, Natan, Sulayman, ¹⁵ Ibhar, Élishua, Nefeg, Yafiya, ¹⁶ Élishama, Éliada we Élifelet.

Filistiye bilen jeng qilish

¹⁷ Filistiyler Dawutning Israilgha padishah bolushqa mesihlenginini anglighanda, ular hem-misi Dawutni tutqili chiqti, Dawut buni anglapla, qorghangha chüshti.

¹⁸ Filistiyler kélip «Refayim jilghisi»da yéyilip turdi; ¹⁹ Dawut Perwerdigardin yol sorap: Filistiylerge qarshi atlinaymu? Ularni qolunggha tapshurarsenmu? — dédi. Perwerdigar Dawutqa: Chiqqin! Chünki, Men Filistiylerni jezmen qolunggha tapshurimen — dédi.

²⁰ U waqitta Dawut Baal-Perazimgha bardı. U yerde Dawut ularni tarmar qildi. U: — «Perwerdigar méning aldimda dushmanlirim üstige xuddi kelkün yarni élip ketkendek bösüp kirdi» — dédi. Shuning bilen u yerni «Baal-Perazim» dep atidi. ²¹ Filistiyler u yerde öz mebudlirini tashlap ketti; Dawut bilen ademliri ularni élip ketti.

²² Emdi Filistiyler yene chiqip «Refayim jilghisi»da yéyilip turdi.

²³ Dawut Perwerdigardin yol soridi. Perwerdigar: Sen u yerge chiqmay, belki ularning keynidin aylinip ötüp üjme derexlirining udulidin hujum qilghin — dédi.

²⁴ Shundaq boliduki, sen üjme derexlikining üstidin ayagh tiwishini anglishing bilenla derhal atlan; chünki shu tapta Perwerdigar Filistiylerning qoshunigha hujumgha chiqqan bolidu, — dédi.

²⁵ Dawut Perwerdigarning uninggha emr qilghinidek qilip, Filistiylerni Gibéondin Gezergiche qoghlap qirdi.

5:8 «Kimki Yebusiylarni uray dése, sünggüch bilen chiqishi kérek» — bu sirliq sözning menisi peqet yéqında arxéologlar tekshürüp tapqan tarixiy izlardin éniqlandi. Eslide Yérusalém shehiringin astida mexpiy bir su yoli bar idi; sheherde bu su yoligha tutishidighan tik bir quduq bar idi. Dawutning ademliri shu quduqtin yamiship chiqqan bolsa kérek. **«korlar ya aqsqaqlar öyge kirmisun»** — bu sözning menisi belkim (1) héchqandaq butperes ademlerning (mesilen, Yebusiylarning) padishahning ordisigha kirishige ruxset yoq; (2) Dawut Yebusiylar tayanghan herqandaq butlar («kor we aqsqaqlar»)ni hergiz öyge kirishke ruxset qilmaytti (démek, butlar «kor», «aqsqaq»lardek héchnéme qilalmaydu). Bu söz korlar we aqsqaqlarning özlirini körsetmeydu, chünki kéyin aqsqaq bolghan Mefiboshet herkünü Dawut bilen hemdastixan olтурatti.

5:8 1Tar. 11:6

5:9 «Millodin tartip ich terepkiche imaret saldi» — «Millo»: «pelempeylik yer» dégen menide bolushi mumkin.

5:13 1Tar. 3:9; 14:3-7

5:18 «Refayim jilghisi» — Yérusalémgha yéqin, Hinnom jilghisining jenubiy teripide.

5:20 «Baal-perazim» — «bösüp chiqquchilarning Rebbi» dégen menide.

5:20 Yesh. 28:21

5:23 «Üjme derexliri» — bu bizning qiyasimiz. Ibraniy tilida «yighlighuchi derexler». Zadi qaysi derex ikenlik bizge namelum. Bashqa bir qiyas «xine derexliri».

5:25 «Gibéondin» — yaki «Gébadin».

Dawut ehde sanduqini Yérusalémgha ekilidu

1Tar. 13:1-14; 15:25-29;16:1-3

- 6**¹ Dawut Israilning arisidin barliq serxil adamlarni yighiwidi, bular ottuz ming chiqti. ² Andin Dawut we uninggha egeshkenlerning hemmisi Xudaning ehde sanduqini yökkep kélish üchün Yehudadiki Baalahgha chiqti; sanduq muqeddes nam bilen, yeni kérublarning otturida olturghuchi samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning nami bilen atalghanidi.. ³ Ular Xudaning ehde sanduqini döngde olturushluq Abinadabning öyide yéngi bir harwigha sélip, uni shu yerdin élip chiqti. Abinadabning oghulliri Uzzah bilen Ahiyo u yéngi harwini heydidi. ⁴ Ular harwini Xudaning ehde sanduqi bilen döngde olturushluq Abinadabning öyidin élip chiqti; Ahiyo ehde sanduqining aldida mangdi. ⁵ Dawut bilen pütkül Israil jemetidikiler Perwerdigarning aldida tentene qilip küy oqup chiltar, tembur, dap, daqa-dumbaq we changlar chélip ussul oynidi.. ⁶ Lékin ular Nakonning xaminigha kelgende, kalilar aldigha müdürep ketkenlik üchün, Uzzah qolini sozup Xudaning ehde sanduqini tutuwaldi. ⁷ Perwerdigarning ghezipi Uzzahqa qozghaldi; u xata qilghini üchün, uni Xuda shu yerde urdi. Shuning bilen Uzzah Xudaning ehde sanduqining yénigha yiqilip öldi. ⁸ Lékin Dawut bolsa Perwerdigarning Uzzahning ténini böskenlikige achchiqlandi we u yerni «Perez-Uzzah» dep atidi; u yer бүгүнкү күнгиче shundaq atilidu. ⁹ U küni Dawut Perwerdigardin qorqup: Perwerdigarning ehde sanduqini özümningkige qaysi yol bilen ekélermen? — dédi. ¹⁰ Shuning üchün Dawut Perwerdigarning ehde sanduqini «Dawut shehiri»ge, öziningkige yökeshni xalimidi; Dawut uni élip béríp, Gatliq Obed-Édomning öyide qaldurdi. ¹¹ Perwerdigarning ehde sanduqi Gatliq Obed-Édomning öyide üch ay turdi; Perwerdigar Obed-Édom we uning pütkül öyidikilerni beriketlidi. ¹² Dawut padishahqa: — «Perwerdigar Öz ehde sanduqi wejedin Obed-Édom we uning barini beriketlidi» dep éytildi. Shunga Dawut Xudaning ehde sanduqini Obed-Édomning öyidin élip chiqip, xushluq bilen Dawutning shehirige élip keldi.. ¹³ Perwerdigarning sanduqini kötürgenler alte qedem méngip, shundaq boldiki, u bir buqa bilen bir bordaq mozayni qurbanliq qildi.. ¹⁴ Dawut bolsa kanap efodni kiyip Perwerdigarning aldida küchining bariche ussul oynaytti; ¹⁵ Dawut bilen Israilning pütkül jemeti tentene qilip warqiriship, kanay chélishop Perwerdigarning ehde sanduqini élip chiqiwatatti. ¹⁶ Perwerdigarning ehde sanduqi Dawutning shehirige élip kirilginide, Saulning qizi Miqal dérizidin qarap, Dawut padishahning sekrep Perwerdigarning aldida ussul oynawatqanliqini körüp, uni öz könglide mensitmidi. ¹⁷ Ular Perwerdigarning ehde sanduqini élip kirip, Dawut uning üchün tiktürgen chédirning ottursida qoydi. Andin Dawut Perwerdigarning aldida köydürme qurbanliq bilen inaliq qurbanliqlirini sundi. ¹⁸ Dawut köydürme qurbanliq bilen inaliq qurbanliqlirini keltürüp bolup, xalayiqqa samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning namida bext-beriket tilidi. ¹⁹ U pütkül Israil

6:2 «Yehudadiki Baalah» — (yaki «Baalah-Yehudagha») — bashqa ismi «Kiriát-Yéarim» («1Sam.» 7:2, «1Tar.» 13:6ni körüng).

6:3 1Sam. 6:7, 8; 7:1, 2

6:5 «tentene qilip küy oqup...» — yaki «herxil archa yaghachliridin yasalgan sazarni chélip...». «daqa-dumbaq» — yaki «shaqildaqlar».

6:8 «Perez-Uzzah» — «Uzzahgha bösüp kirish» dégen menide.

6:12 «Perwerdigar Öz ehde sanduqi wejedin...» — ibraniy tilida «Perwerdigar Xudaning ehde sanduqi wejedin...».

6:13 «Perwerdigarning sanduqini kötürgenler alte qedem méngip, shundaq boldiki, u bir buqa bilen bir bordaq mozayni qurbanliq qildi» — «alte qedem» bizningche bu deslepki alte qedemni körsitidu. Bashqa birxil terjimisi «Ular her alte qedem mangghanda, bir qétim buqa we bordaq mozay qurbanliq qildi». Lékin undaq bolsa, ilgerlesh bek asta bolatti!

6:14 «Dawut bolsa kanap efodni kiyip...» — «efod» adette peqet kahnlar kiyidighan jiltikidek qisqa bir köynek idi. Bizning «tebirler»imizni körüng. Dawutning efodni kiyishi belkim ussul oynashqa azade bolush üchün idi (14-ayetni körüng).

jamaitige, er bilen ayallarning herbirige birdin qoturmach, birdin xorma poshkili we birdin üzüm poshkilini teqsim qilib berdi. Andin xelqning herbiri öz öyige yénip ketti..

²⁰ Dawut öz ailisidikilerni mubareklesh üçhün yénip kelgende, Saulning qizi Miqal uning aldigha chiqip: Bügün Israilning padishahi özini shunche shereplik körsettimu, qandaq? U xuddi pes bir ademning nomussizlache özini yalingachlighinigha oxshash, xizmetkarlirining dédeklirining köz aldida özini yalingachlidi!

²¹ Dawut Miqalgha: Undaq shadlanghinim Perwerdigar aldida idi. U atang we uning pütkül jemetini örüp, méni Perwerdigarning xelqi bolghan Israil üstige bashlamchi qilib tiklidi. Shunga men Perwerdigarning aldida ussul oynaymen! ²² Emeliyette men özümni téximu erzimes qilip, öz nezirimde özüm töwen bolushqa razimen. Lékin sen éytqan u dédeklerning neziride bolsa, hörmetke sazawer bolimen — dédi.

²³ Saulning qizi Miqal bolsa, ölidighan künigiche bala tughmidi.

Perwerdigarning Dawutqa qilghan ulugh wediliri

1Tar. 17:1-5

¹ Padishah öz ordisida turatti, Perwerdigar uninggha etrapidiki barliq dühmenliridin aram bergendin kéyin, ² padishah Natan peyghemberge: Mana qara, men kédir yaghichidin yasalgan öyde olturimen, lékin Xudaning ehde sanduqi bir chidirning ichide turuwatidu — dédi..

³ Natan padishahqa jawap bérrip: Könglüngde néme oylighining bolsa, shuni qilghin; chünki Perwerdigar séning bilen billidur — dédi.

⁴ Lékin kéchide shundaq boldiki, Perwerdigarning sözi Natangha kélip mundaq déyildi: ⁵ — Bérrip qulum Dawutqa dégin: «Perwerdigar: — «Sen derweqe Manga turidighangha öy salmaqchi-musen?» — deydu.. ⁶ — «Men Israilarni Misirdin chiqarghandin tartip, bu künigiche bir öyde olturmidim, belki bir chédirni makan qilip, kézip yürdüm. ⁷ Men Özüm barliq Israilar bilen yürgen hemme yerlerde, xelqim Israilni padichi bolup béqishqa emr qilghanlarga, yeni Israilning herqandaq qebilisining bir yétekchisige: Némishqa Manga kédir yaghachtin bir öy yasimaysiler? — dep baqqanmu? ⁸ Emdi qulum Dawutqa mundaq dégin: — Samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar: — Séni xelqim Israilgha bashlamchi qilip tiklesh üçhün séni yaylaqlardin, qoy béqishtin élip keldim, — deydu, ⁹ — we meyli qeyerge barmighin, Men haman séning bilen bille boldum we séning aldingdin barliq dühmenliringni yoqitip keldim; yer yüzidiki ulughlar nam-shöhretke ige bolghandek séni ulugh nam-shöhretke sazawer qildim.. ¹⁰⁻¹¹ Men xelqim bolghan Israilgha bir jayni békitip, ularni shu yerde tikip östürimen; shuning bilen ular öz zéminida turidighan, parakendichilikke uchrimaydighan bolidu. Reziller desleptidikidek, shundaqla Men xelqim Israil üstige hökümraniq qilishqa hakimlarni teyinli-gen künlerdikidek, ulargha qaytidin zulum salmaydu. Men hazir sanga hemme dühmenliringdin aram berdim. Emdi Menki Perwerdigar sanga shuni éytip qoyayki, Men séning üçhün bir öyni qurup bérimen!» — deydu..

6:19 «birdin xorma poshkili» — yaki «bir yutum sharab» yaki «bir parche gösh».

6:20 «...öz ailisidikilerni mubareklesh üçhün...» — «mubareklesh» mushu yerde «bext-beriket tilesh»ni öz ichige alidu. «Bügün Israilning padishahi ... xizmetkarlirining dédeklirining köz aldida özini yalingachlidi!» — «özini yalingachlidi» dégen gep erkinrek ussul oynashqa Dawutning «efod»ni kiyeenlikini körsitidu.

7:2 «Xudaning ehde sanduqi bir chidirning ichide turuwatidu» — mushu yerde «chédirning ichide» ibraniy tilida «perdiler ichide» dégen söz bilen ipadiliniidu.

7:5 «qulum Dawut» — «qul» dégen uqum toghruluq «tebirler»imizni körüng.

7:7 «Israilning herqandaq qebilisining bir yétekchisi...» — «1Tar.» 17:6de «Israilning herqandaq yétekchi hakimi» déyilidu.

7:9 2Sam. 8:6,14

7:10-11 «Men séning üçhün bir öy qurup bérimen» — Dawut esli Xuda üçhün bir öy qurmaqchi bolghan, lékin Xuda

¹² «Künliring toshup, ata-bowiliring bilen ölümde uxliginingda, Men öz pushtingdin bolghan neslingni séning ornungda turghuzup, padishahliqini mezmot qilimen..¹³ Méning namim üçün bir öyni yasighuchi u bolidu, we Men uning padishahliq textini ebedgiche mustehkem qilimen..¹⁴ Men uninggha ata bolimen, u Manga oghul bolidu. Eger u qebihlik qilsa, uninggha insannarning tayiqi bilen we adem balilirining sawaq-dumbalashliri bilen terbiye bérimen..¹⁵ Emma Men séning aldingda örüwetken Sauldin méhir-shepquitimni juda qilghinimdek, uningdin méhir-shepquitimni juda qilmaymen..¹⁶ Shuning bilen séning öyüng we séning padishahliqning aldingda hemishe mezmot qilnidu; texting ebedgiche mezmot turghuzulidu».

¹⁷ Natan bu barliq sözler we barliq wehiyni héchnéme qaldurmay, Dawutqa éytip berdi.

¹⁸ Andin Dawut padishah kirip, Perwerdigarning aldida olturup mundaq dédi: «I, Reb Perwerdigar, men zadi kim idim, méning öyüm néme idi, Sen méni mushu derijige kötürgüdek?

¹⁹ Lékin, i Reb Perwerdigar, méning bu mertiwem Séning neziringde kichikkine bir ish hésablandi; chünki Sen men qulungning öyining yiray kelgüsi toghruluq sözliding; bu hemmila ademge daim bolidighan ishmü, i, Reb Perwerdigar?..²⁰ Emdi Dawut Sanga yene néme désun? Sen Öz qulungni tonuysen, i, Reb Perwerdigar!..²¹ Sen söz-wedeng wejedin, Öz könglüngdikige asasen bu ulugh ishning hemmisini qulung bilsun dep békitip qilghansen..²² Shunga Sen ulughsen, i Perwerdigar; qulaqlirimiz barliq anglighinidek, Séning tengdishing yoq, Sendin bashqa héchqandaq ilah yoqtur».

²³ Xelqing Israildek yene bashqa bir el barmu, ular jahanda alahide turidu? — Chünki Sen Xuda ularni Misirdin qutquzup Özüngge xas bir xelq qilish üçün, shundaqla nam-shöhretke ige bolush üçün, Özüng barding; Sen Özüng üçün Misirdin, ellerdin we ularning ilahliridin qutquzup chiqqan xelqing aldida zémining üçün ulugh we dehshetlik ishlarni qilding..²⁴ Sen xelqing Israilni Özüng üçün ebedgiche bir xelq bolushqa békitting; Sen, i Perwerdigar, ularning Xudasi boldung.

²⁵ Emdi hazir, i Perwerdigar Xuda, Öz qulung we uning öyi toghrisida éytqan wedengge ebedgiche mezmot emel qilghin; Sen dégenliring boyiche ishni ada qilghaysen!..²⁶ Séning naming ebedgiche ulughlinip: — Samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar Israilning üstide turidighan Xudadur, dep éytilsun, shundaqla Öz qulungning öy-sulalisi séning aldingda mezmot turghuzulsun.

²⁷ Chünki Sen, i samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, Israilning Xudasi Öz qulunggha: Men sanga bir öy-sulale qurup bérimen, dep wehiy qilding; shunga qulung bu duani séning aldingda qilishqa jür'et qildi.

Dawutqa: Sanga bir öy (aile, jemet, sulale dégen menide) qurup bérimen» dep jawab béridu.

7:12 «Men öz pushtingdin bolghan neslingni séning ornungda turghuzup, ...» — mushu yerde «pushtingdin» — ibraniy tilida «ich-baghringdin».

7:12 1Pad. 8:20

7:13 1Pad. 5:19; 6:12; 1Tar. 22:10

7:14 «uninggha insannarning tayiqi bilen we adem balilirining sawaq-dumbalashliri bilen terbiye bérimen» — démek, Dawutning ewladliridin bolghan padishahlar gunah qilsa, Xuda ulargha insaniy wasite (belkim dushmaning wasitisi) bilen terbiye béridu.

7:14 Zeb. 89:26-27, 31; Ibr. 1:5

7:16 «...séning öyüng we séning padishahliqning aldingda hemishe mezmot qilnidu» — yaki «...séning öyüng we séning padishahliqning aldimda hemishe mezmot qilnidu».

7:19 «méning bu mertiwem Séning neziringde kichikkine bir ish hésablandi» — démek, «Sen (alliqachan) méni mushu (yuqiri) derijige kötürgenikensen...» dégen söz (18-ayetni körüng) uning padishah bolghanliqini körsitidu. Lékin Xuda bu imtiyazdin yene köp imtiyazlarni qoshup bermekchi. 9-16-ayetlerni qaytidin körüng.

7:22 Qan. 3:24; 4:35; 32:39; 1Sam. 2:2; Zeb. 86:8; Yesh. 45:5, 18, 22; Mar. 12:29, 32

7:23 «ularni... qutquzup Özüngge xas bir xelq qilish üçün, shundaqla nam-shöhretke ige bolush üçün, özüng barding» — tékistning éniq menisi shuki, Israilni Misirdin qutquzush üçün Xuda Özi shexsen Misirgha barghan. «...ularni... ellerdin we ularning ilahliridin qutquzup chiqqan» — mushu ibare belkim Xudaning Israil aldida Pelestin zéminida turuwatqan butperes ellerni qoghliwétishini körsitishi mumkin.

7:23 Qan. 4:7, 34; 10:21; 33:29; Zeb. 147:19-20

²⁸ Emdi sen, i Reb Perwerdigar, birdinbir Xudadursen, Séning sözliring heqiqettur we Sen bu bext-iltipatni Öz qulunggha wede qilding; ²⁹ shunga qulungning öy-jemetini Séning aldingda menggü turushqa nésip qilib beriketligeysen; chünki Sen, i Reb Perwerdigar, buni wede qilghansen; bu bext-iltipating bilen Öz qulungning öy-jemeti ebedgiche bext-iltipatqa nésip bolidu».

Dawut etrapidiki ellerni özige béqindüridu

1Tar. 18:1-14

8¹ Bu ishlardin kéyin shundaq boldiki, Dawut Filistiylerge hujum qilib, ularni boysundurdi. Shundaq qilib, Dawut Filistiylerning qolidin merkiziy sheherning hoquqini aldi.

² U hem Moabiylargha hujum qilib, ularnimu meghlup qildi. U ularni yerge yatquzup, tana bilen ölchep, ikki tana kelgenlerni öltürdi, bir tana kelgenlerni tirik qaldurdi. Moabiylar bolsa Dawutqa béqinip, uninggha séliq tapshurdi.

³ Andin Zobahning padishahi Rehobning oghli Hadad'ézer Efrat deryasigha chiqip, shu yerdiki hakimiyetni özige qaytidin tartiwalmaqchi bolghanda, Dawut uninggha hujum qilib, meghlup qildi. ⁴ Dawut uning qoshunidin bir ming yette yüz atliq eskerni we yigirme ming piyade eskerni esir qildi; Dawut harwa atlirining piyini kestürdi, lékin özige yüz harwiliq atni qaldurup qoydi....

⁵ Demeshqtiki Suriyler Zobahning padishahi Hadad'ézerge yadrem bérish üçün chiqti, lékin Dawut Suriylernin yigirme ikki ming ademni öltürdi. ⁶ Andin Dawut birnechche bargah eskerni Demeshqtiki Suriylerning zéminida turghuzdi; shuning bilen Suriyler Dawutqa béqinip uninggha séliq tapshurdi. Dawut qeyerge barsa, Perwerdigar uninggha nusret béretti..

⁷ Dawut Hadad'ézerning ghulamirigha teminlengen altun qalqanni tartiwélip, Yérusalémgha keltürdi ⁸ we Hadad'ézerning sheherliri bolghan Bitah bilen Birotay sheherliridinmu intayin köp misni qolgha chüshürdi..

⁹ Xamatning padishahi Toy Dawutning Hadad'ézerning pütün qoshunini meghlup qilghinini anglap, ¹⁰ öz oghli Yoramni Dawutning halini sorashqa we Dawutning Hadad'ézer bilen jeng qilib uni meghlup qilghinigha uni tebrikleshke ewetti. Chünki Hadad'ézer daim Toy bilen jeng qilib kéliwatatti. Yoram bolsa kümüş, altun we mis qacha-buyumlarni élip keldi. ¹¹⁻¹² Dawut padishah mushularni we özi béqindurghan hemme ellerdin, jümlidin Suriylernin, Moabiylardin, Ammoniylardin, Filistiylernin we Amaleklernin olja alghan altun-kümüşlerni Perwerdigargha atap béghishlidi. Bular Zobahning padishahi Rehobning oghli Hadad'ézerdin alghan oljini öz ichige alidu..

¹³ Dawut Suriylerni meghlup qilib, yeni on sekkiz ming ademni «Shor wadisi»da öltürüp yanghanda, uning nam-dangqi xéli chiqqanidi. ¹⁴ U Édomda esker bargahlirini turghuzdi; pütün Édomda bargahlarni qurdi. Shuning bilen Édomiylarning hemmisi Dawutqa béqindi. Dawut qeyerge barsa, Perwerdigar uninggha nusret béretti.

¹⁵ Dawut pütkül Israil üstige seltenet qildi; u pütkül xelqini sorap, adil hökümler chiqirip adalet yürüzetti.

7:28 Yuh. 17:17

8:1 «...merkiziy sheherning hoquqini aldi» — yaki «Metteg-Ammah sheherini aldi».

8:4 «bir ming yette yüz atliq esker» — yaki «bir ming yette yüz jeng harwisi».

8:4 1Tar. 18:4

8:5 «Demeshqtiki Suriyler» — yeni «Demeshqtiki Suriyelikler».

8:6 «Suriyler» — yaki «Aramiylar». Hazirqi Suriyedikiler ulardin, yeni Aramiylardin chiqqan.

8:8 «Bitah» — yaki «Tébah» — «1Tar.» 18:8ni körüng.

8:10 «Toy ... öz oghli Yoramni ... tebrikleshke ewetti» — «1Tar.» 18:10de «Yoram» «Xadoram» dégen bashqa bir isim bilen atilidu.

8:11-12 «Suriylernin» — yaki «Édomlardin» — 14-ayetni we «1Tar.» 18:11ni körüng.

8:13 Zeb. 60:1-4

Orda emeldarliri

2Sam. 20:23-26; 1Tar. 18:15-17

¹⁶ Zeruiyaning oghli Yoab qoshunning serdari boldi; Ahiludning oghli Yehoshafat mirza boldi; ¹⁷ Axitubning oghli Zadok bilen Abiyatarning oghli Aximelek kahin boldi; Séraya diwan bégi boldi. ¹⁸ Yehoyadaning oghli Binaya Keretiyler bilen Peletiylerning yoblashchisi boldi; Dawutning oghullirimu kahin boldi.

Mefiboshetke shepget kórsitish

9 ¹ Dawut: Saulning öyidin tirik qalghan birersi barmikin, bar bolsa men Yonatanning hörmitide uninggha shapaet kórsitey? — dédi.

² Emdi Saulning ailisidiki Ziba dégen bir xizmetkar qalghanidi. Ular uni Dawutning qéshigha chaqirdi. Kelgende, padishah uningdin: Sen Zibamu? dep soridi. U: Péqir men shu! — dédi.

³ Padishah: Saulning ailisidin birersi tirik qaldimu? Men uninggha Xudaning shapaitini kórsitey dewatimen, — dédi. Ziba padishahqa: Yonatanning bir oghli tirik qaldi; uning ikki puti aqsaydu — dédi.

⁴ Padishah uningdin: U qeyerde, dep soridi. Ziba padishahqa: U Lo-Dibarda, Ammielning oghli Makirning öyide turidu — dédi.

⁵ Shunga Dawut padishah kishi ewetip uni Lo-Dibardin, Ammielning oghli Makirning öyidin élip keldi.

⁶ Saulning newrisi, Yonatanning oghli Mefiboshet Dawutning aldigha kelgende, yüzini yerge yiqip, tezim qildi. Dawut: Sen Mefiboshetmu? — dep chaqiriwidi, u: Péqir shu! — dep jawap qayturdi.

⁷ Dawut uninggha: Qorqmighin, atang Yonatan üçün, sanga shapaet qilmay qalmaymen; bowang Saulning hemme yer-zéminlirini sanga qayturup bérey, sen hemishe méning dastixinimdin ghizalinisen — dédi.

⁸ Mefiboshet tezim qilip: Qulung néme idi, mendek bir ölük it aliyiliri qedirligüdek néme idim? — dédi.

⁹ Andin padishah Saulning xizmetkari Zibani chaqirip uninggha: Saulning we pütkül ailisining hemme teelluqatini mana men gholangning oghlining qoligha berdim. ¹⁰ Sen bilen oghulliring we xizmetkarliring uning üçün shu zéminda tériqchiliq qilip, chiqqan mehsulatlarini gholangning oghligha yéyishke tapshurunglar. Gholangning oghli Mefiboshet men bilen hemishe hemdastixan bolup ghizalinidu, — dédi (Zibaning on besh oghli we yigirme xizmetkari bar idi).

¹¹ Ziba padishahqa: Ghojam padishah qullirigha buyrughanning hemmisige keminiliri emel qilidu, — dédi. Padishah Dawut yene: Mefiboshet bolsa padishahning bir oghlidek dastixinimdin taam yésun — dédi.

¹² Mefiboshetning Mika dégen kichik bir oghli bar idi. Zibaning öyide turuwatqanlarning hemmisi Mefiboshetning xizmetkarliri boldi. ¹³ Emdi Mefiboshet Yérusalémدا turatti; chünki u hemishe padishahning dastixinidin taam yep turatti. Uning ikki puti aqsaq idi.

8:18 «Keretiyler bilen Peletiyler» — belkim Dawutqa alahide muhapizetchiler yaki alahide zerbidar eskerler bolghan bolushi mumkin idi. **«Dawutning oghullirimu kahin boldi»** — mushu yerde «kahin» belkim (1) ularning Xudaning ibaditide adettiki kahinlardan bashqa alahide wezipiliri barliqini; (2) hakimiyette birxil wezirlikini kórsitishi mumkin («1Tar.» 18:17nimu kóring).

9:2 2Sam. 16:1-4; 19:17

9:3 «Yonatanning bir oghli tirik qaldi; uning ikki puti aqsaydu» — Zibaning bu sözni déyishi, belkim, Dawutning Saulning jemetidikilerni izdeshtiki meqsiti öz textige héchqandaq tehdit bolmasliqi üçün, ularni yoqitish, dep oylisha kérek; shunga u Mefiboshetni aqsaq deydu — aqsaq bir adem textke héchqandaq tehdit bolmaydu, elwette.

9:3 2Sam. 4:4

9:7 «bowang Saul» — ibraniy tilida «atang Saul» dégen söz bilen ipadilinidu. «Ata» dégenning ibraniy tilida menisi kengdur.

Dawut we Ammoniylar

1Tar. 19:1-19

10¹ Kéyin shundaq ish boldiki, Ammoniylarning padishahi öldi we uning Hanun dégen oghli ornida padishah boldi.

² Dawut bolsa: Uning atisi manga iltipat körsetkendek men Nahashning oghli Hanungha iltipat körsitey, — dédi. Andin Dawut atisining petisige Hanunning könglini sorashqa öz xizmetkarlaridin birnechchini mangdurdı. Dawutning xizmetkarliri Ammoniylarning zéminigha kelgende,

³ Ammoniylarning emeldarliri ghojisı Hanungha: Sili Dawutni rastla atilirining hörmiti üçhün qashlirigha köngül sorap adem ewetiptu, dep qaramla? Dawutning xizmetkarlarini qashlirigha ewetkini sheherni paylap uningdin melumat élish, andin bu sheherni aghdurush üçhün emesmu? — dédi.

⁴ Shuning bilen Hanun Dawutning xizmetkarlarini tutup, saqallirining yérimini chüshürüp, keyimlirining beldin töwinini kestürüp, kötini échip ketküzüwetti. ⁵ Bu xewer Dawutqa yetküzüldi; u ularni kütüwélışqa aldigha adem mangdurdı; chünki ular intayin nomus hés qilghanıdı. Padishah ulargha: Saqal-burutunglar öskichilik Yérixo shehiride turup, andin yénip kélinglar, — dédi.

⁶ Ammoniylar özlirining Dawutning nepritige uchrighanliqini bilip, adem ewetip Beyt-Rehobdiki Suriylar bilen Zobahdiki Suriylardin yigirme ming piyade esker, Maakahning padishahidin bir ming adem we Tobdiki ademlerdin on ikki ming ademni yallap keldi. ⁷ Dawut buni anglap, Yoabning pütkül jenggiwar qoshunini ularning aldigha mangdurdı. ⁸ Ammoniylar chiqip sheherning derwazisining aldida sep tüzidi; Zobah bilen Rehobdiki Suriylar we Tob bilen Maakahning ademleri dalada sep tüzidi; ⁹ Yoab jengning aldi hem keynidin bolidighanliqigha közi yétip, Israildin bir qisim serxil ademlerni ilghap, Suriyelerge qarshi sep tüzidi; ¹⁰ qalghanlarni Ammoniylargha qarshi sep tizghin dep inisi Abishayning qoligha tapshurp, uninggha:

¹¹ — Eger Suriylar manga küchlük kelse, sen manga yaram bergeysen; emma Ammoniylar sanga küchlük kelse, men bérip sanga yaram bérey. ¹² Jür'etlik bolghin! Öz xelqimiz üçhün we Xudayimizning sheherliri üçhün baturluq qilayli. Perwerdigar Özige layiq körünginini qilghay! — dédi.

¹³ Emdi Yoab we uning bilen bolghan ademler Suriylerge hujum qilghili chiqti; Suriylar uning aldida qachti. ¹⁴ Ammoniylar Suriylarning qachqinini körgende, ularmu Abishaydin qéchip, sheherge kiriwaldi. Yoab bolsa Ammoniylar bilen jeng qilishtin chékinip, Yérusalémgha yénip keldi.

¹⁵ Suriylar bolsa özlirining Israillarning aldida meghlup bolghinini körgende, yene jem bolushti. ¹⁶ Hadad'ézer ademlerni ewetip, Efrat deryasining néri teripidiki Suriylarni yademege chaqirip, ularni yötkep keldi; ular Xélam shehirige kelgende, Hadad'ézerning qoshunining serdari Shobak ulargha bashchiliq qildi.

¹⁷ Bu xewer Dawutqa yetkende, u pütkül Israilni yighdurup, Iordan deryasidin ötüp, Xélam shehirige bardı. Suriylar Dawutqa qarshi sep tizip, uninggha hujum qildi. ¹⁸ Suriylar yene Israildin qachti. Dawut bolsa yette yüz jeng harwiliqni, qiriq ming atliq eskerni qirdi hem qoshunining serdari Shobakni u yerde öltürdi..

¹⁹ Hadad'ézerge béqinghan hemme padishahlar özlirining Israil aldida yéngilginini körgende, Israil bilen sülh qiliship ulargha béqindi. Shuningdin kéyin Suriylar Ammoniylargha yene yaram birishke jür'et qilalmıdı.

10:8 «sheherning derwazisi» — «sheher» belkim ularning paytexti Rabbahni körsitidu (14-ayetni körüng).

10:18 «qiriq ming atliq esker» — yaki «qiriq ming piyade eskerni» — «1Tar.» 19:18ni körüng. Shu yerde «yette ming jeng harwisi» déyilidu. Perqining sewebi belkim: (1) qolimizdiki köchürmilerde köchürgüchining sewenlikli bolushi mumkin; (2) ikki ayette xatirilengen sanlarni hésablash nuqtisi oxshimaydighan bolushi mumkin.

Dawutning éghir gunahi

11¹ Shundaq boldiki, yéngi yilning bëshida, padishahlar jengge atlangan waqitta Dawut Yoabni ademliri bilan hemde hemme Israilni jengge mangdurdy; ular Ammoniylarning zéminini weyran qilib, Rabbah shehirini muhasirige aldi. Lékin Dawut Yérusalémda qaldi..

² Bir küni kechte Dawut kariwattin qopup, padishah ordisingning ôgizide aylinip yûretti; ôgzidin u munchida yuyuniwatqan bir ayalni kôrdi. Bu ayal bek chirayliq idi. ³ Dawut adem ewetip, ayalning xewirini soridi; birsi uninggha: — Bu Éliamning qizi, Hittiy Uriyaning ayali Bat-Shéba emesmu? — dédi.

⁴ Dawut kishi ewetip, uni qëshigha ekeltürdi (u waqitta u adettin pakliniwatqanidi). U uning qëshigha kelgende, Dawut uning bilen bille boldi; andin u öz ôyige yénip ketti..

⁵ Shuning bilen u ayal hamilidar boldi, hem Dawutqa: Méning boyumda qaptu, dep xewer ewetti.

⁶ Shuning bilen Dawut Yoabqa xewer yetküzüp: Hittiy Uriyani méning qëshimgha ewetinglar, dédi. Yoab Uriyani Dawutning qëshigha mangdurdy. ⁷ Uriya Dawutning qëshigha kelgende, u Yoabning halini, xelqning halini we jeng ehwalini soridi. ⁸ Andin Dawut Uriyagha: Öz ôyüngge béríp putliringni yughin, dédi. Uriya padishahning ordisidin chiqqanda, padishah keynidin uninggha bir sowgha ewetti. ⁹ Lékin Uriya öz ôyige barmay, padishahning ordisingning derwazi-sida, ghôjisining bashqa qul-xizmetkarlirining arisida yatti.

¹⁰ Ular Dawutqa: Uriya öz ôyige barmidi, dep xewer berdi. Dawut Uriyadin: Sen yiraq seperdin kelding emesmu? Némishqa öz ôyüngge ketmiding? — dep soridi.

¹¹ Uriya Dawutqa: Mana, ehde sanduqi, Israilar we Yehudalar bolsa kepilerde turup, ghôjam Yoab bilen ghôjamning xizmetkarliri ochuq dalada chédir tikip yétiwatsa, men yep-ichip, ayalim bilen yétishqa ôyümge baraymu? Séning jénig bilen we hayating bilen qesem qilimenki, men undaq ishni qilmaymen — dédi.

¹² Dawut Uriyagha: Bügün bu yerde qalghin, ete séni ketküzwétimen, — dédi. Uriya u küni we etisi Yérusalémda qaldi. ¹³ Dawut uni chaqirip hemdastixan qilib, yep-ichküzüp mest qildi. Lékin shu kéchisi Uriya öz ôyige barmay, chiqip ghôjisining qul-xizmetkarlirining arisida öz kariwitida uxliidi.

¹⁴ Etisi Dawut Yoabqa xet yézip, Uriyaning alghach kétishige berdi. ¹⁵ Xette u: Uriyani soqush eng keskin bolidighan aldinqi septe turghuzghin, andin uning ôltürülüşhi üçhün uningdin chékinip turunglar, dep yazghanidi.

¹⁶ Shuning bilen Yoab sheherni kôzitip, Uriyani palwanlar keskin soqushqan yerge mangdurdy.

¹⁷ Sheherdiki ademler chiqip, Yoab bilen soqushqanda xelqtin, yeni Dawutning ademliridin birnechchisi yiqildi; Uriyamu öldi.

¹⁸ Yoab adem ewetip jengning hemme weqeliridin Dawutqa xewer berdi. ¹⁹ U xewerchige mundaq tapilidi: Padishahqa jengning hemme weqelirini dep bolghiningda, ²⁰ eger padishah ghezeplinip séningdin: Soqushqanda némishqa sheher sépiligha shundaq yéqin bardinglar? Ularning sépilidin ya atidighanliqini bilmemtinglar? ²¹ Yerubbeshetning oggli Abimelekni kim

11:1 «yéngi yilning bëshida» — Xuda Yehudiy xelqige tapshurghan kaléndar boyiche «yéngi yil» etiyazda bashlinatti («Mis.» 12:1).

11:1 1Tar. 20:1-3

11:4 «u waqitta u adettin pakliniwatqanidi» — yaki «u waqitta u yéngila paklanghanidi». Musagha chüshürülgen qanun boyiche («Law.» 15:19-20) er kishining öz ayalining adet waqtida (7 kün hésablinatti) uning bilen bille yétishigha bolmaytti, bolmisa u ibadetke nisbeten «napak» qilinatti (ayal kishining «adettin yéngila paklanghan» waqtida hamilidar bolushi eng mumkin bolghan waqit, elwette). «Pak» bolsun «napak» bolsun bashqa birsining ayaligha tégish intayin éghir gunahdur, elwette.

11:4 Law. 15:19-24; 18:19

11:8 «Öz ôyüngge béríp...» — ibraniy tilida «Öz ôyüngge chüshüp» — orda Yérusalémning bek yuqiri bir joyida idi. «putliringni yughin...» — démek, «rahatlen».

öltürinini bilmersen? Bir xotun sépildin uninggha bir parche yarghunchaq téshini étip, u Tebez shehiride ölmidimu? Némishqa sépilgha undaq yéqin bardinglar? — Dése, sen: Silining qulliri Hittiy Uriyamu öldi, dep éytqin — dédi.

²² Xewerchi béríp Yoab uninggha tapshurup ewetken xewerning hemmisini Dawutqa dep berdi. ²³ Xewerchi Dawutqa: Düşmenler bizdin küchlük kélip, dalada bizge hujum qildi; lékin biz ulargha zerbe béríp chékindürüp, sheherning derwazisighiche qoghliuq. ²⁴ Andin ya atquchilar sépildin qul-xizmetkarliringgha ya étip, padishahning qul-xizmetkarliridin birnechchini óltürdi. Qulliri Uriyamu öldi — dédi.

²⁵ Dawut xewerchige: Yoabqa mundaq dégin: — Bu ish neziringde éghir bolmisun, qilich ya uni ya buni yeydu; sheherge bolghan hujuminglarni qattiq qilip, uni ghulitinglar, dep éytıp uni jür'etlendürgin — dédi.

²⁶ Uriyaning ayali éri Uriyaning ölginini anglap, éri üçün matem tutti.

²⁷ Matem künliri ótkende Dawut adem ewetip uni ordisigha keltürdi. Shuning bilen u Dawutning ayali bolup, uninggha bir oghul tughdi. Lékin Dawutning qilghan ishi Perwerdigarning neziride rezil idi.

Natan peyghember Dawutqa tenbih béridu

12¹ Perwerdigar Natanni Dawutning qéshigha mangdurdy. U Dawutning qéshigha kélip uninggha mundaq dédi: «Bir sheherde ikki adem bar bolup, birsi bay, yene birsi kembeghel idi. ² Bayning intayin tola qoy we kala padiliri bar idi. ³ Lékin kembeghelning özi sétiwélip baqqan kichik bir saghliq qozidin bashqa bir nersisi yoq idi. Qoza kembeghelning öyide baliliri bilen teng ösüp chong boldi. Qoza uning yéginidin yep, uning ichkinidin ichip, uning quchiqida uxlidi; uning neziride u öz qizidek idi. ⁴ Bir küni bir yoluchi bayningkige keldi. Emma u özige kelgen méhman üçün özining qoy yaki kala padiliridin birini yégüzüshke teyyarlashqa közi qiymay, belki kembeghelning qozisini tartiwélip soyup, kelgen méhman üçün teyyarlidi».

⁵ Dawut buni anglap u kishige qattiq ghezeplendi. U Natangha: Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, shuni qilghan adem ölümge layiqtur! ⁶ U héch rehimdilliq körsetmey bu ishni qilghini üçün qozigha töt hesse tölem tölisun — dédi.

⁷ Natan Dawutqa: Sen del shu kishidursen! Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: «Men séni Israilning üstide padishah bolghili mesih qildim we Saulning qolidin qutquzdum; ⁸ Men gholangning jemetini sanga béríp, gholangning ayallirini quchiqinggha yatquzup, Israilning jemeti bilen Yehudaning jemetini sanga berdim. Eger sen buni az körgen bolsang, Men sanga yene hessilep bérettim; ⁹ Némishqa Perwerdigarning sözini közge ilmay, uning neziride rezil bolghanni qilding? Sen Hittiy Uriyani qilich bilen óltürgüzüp, uning ayalini özüngge ayal qilding, sen uni Ammoniylarning qilichi bilen qetl qilding. ¹⁰ Emdi sen Méni közge ilmay, Hittiy Uriyaning ayalini özüngge ayal qilghining üçün, qilich séning öyüngdin ayrilmaydu».

¹¹ Perwerdigar mundaq deydu: — «Mana öz öyüngdin sanga yamanliq keltürüp, közlirningning aldida ayalliringni élip, sanga yéqin birsige bérimen, u bolsa küpkündüzde ayalliring bilen yati-

11:21 «Bir xotun sépildin uninggha bir parche yarghunchaq téshini étip, u ... ölmidimu?» — bu weqe «Hak.» 9:50-57de tépildu.

11:21 Hak. 9:52, 53

12:6 «bu ishni qilghini üçün qozigha töt hesse tölem tölisun» — «Mis.» 22:1ni körüng.

12:6 Mis. 22:1

12:7 1Sam. 16:13

12:8 «Men gholangning jemetini sanga béríp, gholangning ayallirini quchiqinggha yatquzup...» — «gholang» Saul padishahni körsitidu.

du..¹² Sen bolsang u ishni mexpiy qilding, lékin Men bu ishni pütkül Israilning aldida kündüzde qilimen» — dédi.

¹³ Dawut Natangha: — Men Perwerdigarning aldida gunah qildim — dédi. Natan Dawutqa: Perwerdigar hem gunahingdin ötti; sen ölmeysen. ¹⁴ Halbuki, bu ish bilen Perwerdigarning dushmanlirige kupurluq qilishqa purset bergining üçhün, séningdin tughulghan oghul bala choqum ölidu, — dédi.

¹⁵ Shuning bilen Natan öz öyige qaytip ketti. Perwerdigar Uriyaning ayalidin Dawutqa tughulghan balini shundaq urdiki, u qattiq késel boldi.

¹⁶ Dawut bala heqqide Xudagha yélindi. U roza tutup, kéchilerde ichkirige kirip yerde düm yatatti..¹⁷ Uning jemetining aqsqaqalliri qopup uning qéshigha béríp, uni yerdin qopurmaqchi boldi; lékin u unimidi we ular bilen tamaq yéyishni ret qildi. ¹⁸ Yettinchi küni bala öldi. Dawutning xizmetkarliri bala öldi, dégen xewerni uninggha bérishtin qorqup: «Bala tirik waqitida padishah bizning sözlirimizge qulaq salmidi, emdi biz qandaqmu uninggha bala öldi, dep xewer bérimiz? U özini zeximlendürüshi mumkin!» — déyishti.

¹⁹ Lékin Dawut xizmetkarlirining pichirlashqinini körüp, balining ölginini uqti. Shunga Dawut xizmetkarliridin: Bala öldimu? dep soridi. Ular: Öldi, — dep jawab berdi.

²⁰ Shuning bilen Dawut yerdin qopup, yuyunup, xushbuy may bilen mesihlinip, kiyimlirini yenggüshlep, Perwerdigarning öyige kirip ibadet qildi; andin öz öyige qaytip öziye tamaq ekel-türüp yédi. ²¹ Xizmetkarliri uninggha: Silining bu néme qilghanliri? Bala tirik chaghda roza tutup yighlidila, lékin bala ölgendin kéyin qopup tamaq yédila, — dédi.

²² U: Men: «Kim bilsun, Perwerdigar manga shapaet körsitip, balini tirik qaldurarmikin» dep oylap, bala tirik waqitta roza tutup yighlidim. ²³ Lékin emdi u ölgendin kéyin némishqa roza tutay? Men uni yandurup alalaymenmu? Men uning yénigha barimen, lékin u yénimgha yénip kélelmeydu, — dédi

²⁴ Dawut ayali Bat-Shébagha teselli berdi. U uning qéshigha kirip uning bilen yatti; u bir oghul tughiwidi, Dawut uni Sulayman dep atidi. Perwerdigar uni söydi, ²⁵ we Natan peyghember arqiliq wehiy yetküzüp, uninggha Perwerdigar üçhün «Yedidiya» dep isim qoydi..

Dawutning qoshunliri Ammoniylarni meghlup qilidu

1Tar. 20:1-3

²⁶ Yoab Ammoniylarning shahane paytexti Rabbahqa hujum qilip uni aldi..²⁷ Andin Yoab xerchilerni Dawutning qéshigha mangdurup: Men Rabbahqa hujum qilip, sheherning su bar qismini aldim. ²⁸ Hazir sen qalghan eskerlerni yighip, sheherni qamal qilip, uni ishghal qilghin; bolmisa men sheherni alsam, méning ismim bilen atilishi mumkin — dédi.

²⁹ Shunga Dawut hemme xelqni jem qilip, Rabbahqa hujum qilip uni aldi.

³⁰ U ularning padishahining tajini uning béshidin aldi. Uning üstidiki altunning éghirlighi bir talant idi, we uning közide bir göher bar idi. Kishiler bu tajni Dawutning béshigha kiygüzdi, Dawut bolsa u sheherdin nurghun olja aldi..

12:11 Qan. 28:30; 2Sam. 16:22

12:16 «U roza tutup, kéchilerde ichkirige kirip yerde düm yatatti» — yaki «U roza tutup, kéchide ichkirige kirip yerde düm yatti».

12:24 «Dawut uni Sulayman dep atidi» — «Sulayman» ibraniy tilida «shalom» — aman-tinchliq, xatirjemlik dégen menidiki söz bilen munasiwetlik.

12:24 1Tar. 22:9; Mat. 1:6

12:25 «Natan peyghember arqiliq ... uninggha ... «Yedidiya» dep isim qoydi» — «Yedidiya»: «Perwerdigar söygen», dégen menide.

12:26 1Tar. 20:1-3

12:30 «altunning éghirlighi bir talant idi» — «bir talant» belkim 34 kilogramdur. «uning közide bir göher bar idi» — yaki «uninggha birneche göher qadaldi».

12:30 1Tar. 20:2

³¹ Emma u yerdiki xelqni sheherdin chiqirip ularni here, xaman tépidighan tirnilar we tömür paltilar bilen ishletti yaki xumdanda qattiq emgekke saldi; Dawut Ammoniylarning hemme sheherliride shundaq qildi; andin Dawut barliq xelq bilen Yérusalémgha yénip keldi...

Dawutning qizi Tamar ziyankeshlikke uchraydu

13¹ Dawutning oghli Abshalomning Tamar dégen chirayliq bir singlisi bar idi. Bu ishlardin kéyin, Dawutning oghli Amnon uninggha ashiiq bolup qaldi. ² Amnon singlisi Tamarning ishqida shunche derd tarttiki, u késel bolup qaldi. Emma Tamar téxi qiz idi; shuning bilen Amnongha uni bir ish qilish mumkin bolmaydighandek köründi.

³ Lékin Amnonning Yonadab isimlik bir dosti bar idi. U Dawutning akisi Shiméahning oghli idi. Bu Yonadab tolimu hiyliger bir kishi idi.

⁴ U Amnongha: Sen padishahning oghli turup, némishqa kündin künge bundaq jüdep kétisen? Qéni, manga éytip ber, dédi. Amnon uninggha: Men inim Abshalomning singlisi Tamargha ashiiq boldum, dédi.

⁵ Yonadab uninggha: Sen aghrip orun tutup, yétip qalghan boluwal; atang séni körgili kelgende uninggha: Singlim Tamar kélip manga tamaq bersun; uning tamaq etkinini körüşüm üçün, aldimda tamaq étip bersun, men uning qolidin tamaq yey, dep éytqin, dédi.

⁶ Shuning bilen Amnon yétiwélip özi késel körsetti. Padishah uni körgili kelgende, Amnon padishahqa: Ötünimen, singlim Tamar bu yerge kélip, manga ikki qoturmach teyyar qilip bersun, andin men uning qolidin élip yey, dédi.

⁷ Shuning bilen Dawut ordisigha adem ewetip Tamargha: Sendin ötünimenki, akang Amnonning öyige béríp, uninggha yégüdek bir néme teyyarlap bergin, dep éytti.

⁸ Tamar Amnonning öyige bardı; u yatqanidi. U un élip yughurup, qoturmachlarni köz aldida etti.

⁹ Andin u qoturmachni qazandin élip, uning aldigha qoydi. Lékin u yigili unimidi; u: — Hemme adem méning qéshimdin chiqip ketsun, dédi. Shuning bilen hemme kishiler uning qéshidin chiqip ketti.

¹⁰ Andin Amnon Tamargha: Taamni ichkiriki hujrigha élip kirgin, andin qolungdin élip yeymen, — dédi. Tamar özi etken qoturmachni ichkiriki hujrigha, akisi Amnonning qéshigha élip kirdi.

¹¹ Tamar ularni uninggha yégüzüp qoymaqchi boluwidi, u uni tutuwélip: I singlim, kel! Men bilen yatqin! dédi.

¹² Lékin u uninggha jawab béríp: Yaq, i aka, méni nomusqa qoymighin! Israilda bundaq ish yoq! Sen bundaq peskeshlik qilmighin! ¹³ Men bu shermendichilikni qandaqmu kötürüp yüreleyen?! Sen bolsang Israilning arisidiki exmeqlerdin bolup qalisen. Ötünüp qalay, peqet padishahqa désengla, u méni sanga tewe bolushtin tosimaydu, — dédi.

¹⁴ Lékin u uning söziqe qulag salmidi. U uningdin küchlük kélip, uni zorlap ayagh asti qilip uning bilen yatti.

¹⁵ Andin Amnon uninggha intayin qattiq nepretlendi; uning uninggha bolghan nepriti uninggha bolghan eslidiki muhebbitidin ziyade boldi. Amnon uninggha: Qopup, yoqal! — dédi.

¹⁶ Tamar uninggha: Yaq! Méni heydigen gunahing sen héli manga qilghan shu ishtin betterdur, dédi. Lékin Amnon uninggha qulag salmidi, ¹⁷ belki xizmitidiki yash yigitni chaqirip: Bu

12:31 «u ... ularni here, xaman tépidighan tirnilar we tömür paltilar bilen ishletti yaki xumdanda qattiq emgekke saldi» — bashqa birxil terjimisi: «u ... ularni herilerning tégiqe bésip yaki xaman tépidighan tirnilar astigha yaki paltining astigha aldi yaki ularni xumdanin ötküzdi» (démek, ularni intayin qiynidi).

12:31 ¹Tar. 20:3

13:4 «kündin künge ...» — ibranıy tilida «etigendin etigenge...».

xotunni manga chaplashturmay, sirtqa chiqiriwet, andin ishikni taqap qoy, dédi.

¹⁸ Tamar tolimu rengdar bir könglek kiygenidi; chunki padishahning téxi yatliq bolmighan qizliri shundaq kiyim kiyetti. Amnonning xizmetkari uni qoghlap chiqirip, ishikni taqiwal-di. ¹⁹ Tamar béshigha kül chéchip, kiygen rengdar könglikini yirtip, qolini béshigha qoyup yighlighan péti kétiwatatti. ²⁰ Akisi Abshalom uninggha: Akang Amnon sen bilen yattimu? Hazirche jim turghin, singlim. U séning akang emesmu? Bu ishni könglügge almighin, — dédi. Tamar akisi Abshalomning öyide köngli sunuq halda turup qaldi.

²¹ Dawut padishahmu bolghan barliq ishlarni anglap intayin achchiqlandi.

²² Abshalom bolsa Amnongha ya yaxshi, ya yaman héch gep qilmidi. Chunki Abshalom singlisi Tamarni Amnonning xorlihanliqidin uni öch köretti.

Abshalom Amnonni öltüridu

²³ Toluq ikki yil ötüp, Efraimgha yéqin Baal-Hazorda Abshalomning qirqighuchiliri qoylirini qirqiwatatti; u padishahning hemme oghullirini tekliplidi. ²⁴ Abshalom padishahning qéshigha kélip: Mana qulliri qoylirini qirqitiwatidu, padishah we xizmetkarlirining silining qulliri bilen bilge bérishini ötünimen, — dédi.

²⁵ Padishah Abshalomgha: Yaq, oghlum, biz hemmimiz barmayli, sanga éghirchiliq chüshüp qalmisun, — dédi. Abshalom shunche désimu, u barghili unimidi, belki uninggha amet tilidi.

²⁶ Lékin Abshalom: Eger bérishqa unimisila, akam Amnonni biz bilen barghili qoysila, — dédi. Padishah uningdin: Némishqa u séning bilen baridu? — dep soridi.

²⁷ Emma Abshalom uni köp zorlighini üçün u Amnonning, shundaqla padishahning hemme oghullirining uning bilen bilge bérishigha qoshuldu.

²⁸ Abshalom öz ghulamirigha buyrup: Segel turunglar, Amnon sharab ichip xush keyp bolghanda, men silerge Amnonni urunglar désem, uni derhal öltürünglar. Qorqmanglar! Bularni silerge buyrughuchi men emesmu? Jür'etlik bolup baturluq körsitinglar — dédi.

²⁹ Shuning bilen Abshalomning ghulamirigha Amnongha Abshalom özi buyrughandek qildi. Shu an padishahning hemme oghulliri qopup, her biri öz qéchirigha minip qacti. ³⁰ Shundaq boldiki, ular téxi yolda qéchip kétiwatqanda, «Abshalom padishahning hemme oghullirini öltürdi. Ularning héch biri qalmidi» dégen xewer Dawutqa yetküzüldi.

³¹ Padishah qopup kiyimlirini yirtip yerde düm yatti; uning hemme qul-xizmetkarliri bolsa kiyimliri yirtiq halda yénida turatti. ³² Emma Dawutning akisi Shiméahning oghli Yonadab uninggha: — Ghojam, ular padishahning oghulliri bolghan hemme yigitlerni öltürdi, dep xiyal qilmisila. Chunki peqet Amnon öldi; u ish Amnonning Abshalomning singlisi Tamarni xar qilghan künden boshlap Abshalomning aghzidin chiqarmighan niyeti idi. ³³ Emdi ghoyam padishah «Padishahning hemme oghulliri öldi» dégen oyda bolup köngüllirini biaram qilmisila. Chunki peqet Amnonla öldi — dédi.

³⁴ Abshalom bolsa qéchip ketkenidi. Yérusalémdeki közetchi ghulam qariwidi, mana, gherb teripidin taghning yénidiki yol bilen nurghun ademler kéliwatatti. ³⁵ Yonadab padishahqa: Mana, padishahning oghulliri keldi. Del qulliri dégendek boldi — dédi.

³⁶ Sözi tügitiw turiwidi, padishahning oghulliri kélip qattiq yigha-zar qildi. Padishah bilen

13:17 «bu xotunni manga chaplashturmay...» — ibraniy tilida «buni manga chaplashturmay...».

13:23 «ikki yil ötüp... Baal-Hazorda Abshalomning qirqighuchiliri qoylirini qirqiwatatti» — ibraniy tilida: «... ikki yil ötüp... Abshalomning ...Baal-Hazorda (qoy) qirqighuchiliri bar idi».

13:26 «Eger bérishqa unimisila, akam Amnonni biz bilen barghili qoysila» — Abshalom atisi Dawutning gumanini qozghap qoymasliq üçün (tekellup boyiche) uni awwal tekliplidi. U padishah qoshulmasaliqi mumkin, dep biletti (padishah derweqe unimidi); shuning bilen u tekellup bilen padishahning tunji oghli Amnonni tekliplidi qilalaytti.

13:31 2Sam. 1:11

13:34 «gherb teripidin...» — yaki «uning keyni teripidin...».

xizmetkarlirimu qattiq yiglashti. ³⁷ Lékin Abshalom bolsa Geshurning padishahi, Ammihudning oghli Talmayning qéshigha bardi. Dawut oghli üçün her küni haza tutup qayghurdi..

³⁸ Abshalom qéchip, Geshurgha béríp u yerde üç yil turdi. ³⁹ Dawut padishahning qelbi Abshalomning yénigha bérishqa intizar boldi; chünki u Amnongha nisbeten teselli tapqanidi, chünki u ölgenidi..

Abshalom Yérusalémgha qaytip kélidu

14¹ Emdi Zeruiyaning oghli Yoab padishah qelbining Abshalomgha telmüriwatqanliqini bayqidi. ² Shuning üçün Yoab Tekoagha adem ewetip u yerdin danishmen bir xotunni ekeldürüp uninggha: Sendin ötünay, özüngni matem tutqan kishidek körsitip qarilq kiymi kiyip, özüngni etirlik may bilen yaghlamay, belki özüngni ölgüchi üçün uzun waqit hazidar bolghan ayaldek qilip. ³ Dawut padishahning qéshigha béríp uninggha mundaq dégin, — dédi.

Shundaq qilip, Yoab démekchi bolghanlirini u ayalgha ögetti. ⁴ Shuning bilen Tekoaliq bu ayal padishahning aldigha béríp, tezim qilip, bash urup: I padishahim, méni qutquziwalghayla, — dédi.

⁵ Padishah uningdin: Némé derding bar? dep soridi. U jawap béríp: Men derweqe bir tul xotunmen! Érim ölüp ketti; ⁶ Dédeklirining ikki oghli bar idi. Ikkisi étizliqta urushup qélip, arigha chüshidighan adem bolmighachqa, biri yene birini urup öltürüp qoydi. ⁷ Mana, hazir pütün öydikiler dédeklirige qarshi qopup, inisini öltürginini bizge tutup bergin; inisinin Jénini élip, qetl qilghini üçün biz jangha jan alimiz. Shuning bilenmu miras alghuchini yoqitimiz, dewatidu. Ular shundaq qilip yalghuz qalghan choghumni öchürüp, érimge ne nam ne yer yüzide ewladmu qaldurghili qoymaydu, — dédi.

⁸ Padishah ayalgha: Öyüngge barghin, men ehwalgha qarap sen toghruluq höküm chiqirimen, — dédi.

⁹ Tekoaliq ayal padishahqa: I, ghojam padishah, bu ishta gunah bolsa, hemmisi méning bilen atamning jemeti üstide bolsun, padishah we uning texti bilen munasiwetsiz bolsun, — dédi..

¹⁰ Padishah: Biri kim sanga bu toghruluq gep qilsa, uni méning qéshimgha élip kelgin, u séné yene aware qilmaydighan bolidu, — dédi.

¹¹ Ayal jawap béríp: Undaqta padishah Perwerdigar Xudalirini yad qilghayla, qangha qan itiqam alghuchilarning oghlumni yoqatmasliqi üçün, ularning halak qilishigha yol qoymighayla, — dédi. Padishah: Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, Séning oghlungning bir tal chéchi yerge chüshmeydu, — dédi..

¹² Lékin ayal: Dédekliri ghojam padishahqa yene bir sözni dégili qoyghayla, déwidi, u: Éytqin — dédi. ¹³ Ayal yene mundaq dédi: Emdi sili némishqa Xudaning xelqige shuninggha oxshash ziy-

13:37 «Abshalom bolsa Geshurning padishahi, Ammihudning oghli Talmayning qéshigha bardi» — Talmay Abshalomning chong atisi (apisining atisi) idi («1Tar.» 2:3).

13:39 «Dawut padishahning qelbi Abshalomning yénigha bérishqa intizar boldi» — bu ayetning birinchi qismi toghruluq bashqa birxil chüshenche: «Dawut padishah qelbide «men chiqip Abshalomni uray» dégen niyettin yénip qaldi».

14:1 «...Yoab padishah qelbining Abshalomgha telmüriwatqanliqini bayqidi» — bashqa birxil terjimisi: «...Yoab padishah qelbining Abshalomgha öch bolghanliqini bayqidi». Biraq Yoabning ishletken tedbiridin (2-23) qarighanda, bizning terjimimizni shu ehwalgha bekre maslashedu, dep qaraymiz.

14:2 «özüngni etirlik may bilen yaghlamay,...» — ibraniy tilida «özüngni etirlik may bilen mesihlimey,...». Kona zamanlarda ottura sherqtiki eller arisida kishilerde (erler we ayallardimu) yüzlerini etirlik may bilen sürüş aditi bar idi. Lékin matem tutqanlar qayghuni bildürüş üçün shundaq qilmaytti.

14:9 «bu ishta gunah bolsa,...» — Musa peyghemberge chüshürülgen qanun boyiche, birsi bashqa birisini bikardin-bikar öltürgen bolsa, öltürülügichining yéqin uruq-tughqanlirining uning üçün qisas élish hoquqi bar idi («Chöl.» 35:9-34). Birsi birersini tasadipliqlitn öltürüp qoysa, öltürügüchi kishi chetelge yaki «panahliq shehiri»ge qachsa bolatti. Emma mushu yerde padishah shu ayalning tughqanlirining «qisas élish»tin ibaret qanunluq hoquqini tosmaqchi bolidu. Kéyin u shuni biliduki, hemme sözler peqet bir temsildur, xalas.

14:11 «padishah Perwerdigar Xudalirini yad qilghayla,...» — dégenning menisi belkim «padishah Perwerdigarning nami bilen qesem qilghayla...».

anliq bir ishni niyet qildila? Padishah shu gépi bilen özini gunahkar qilib békitiwatidu, chunki u özi palighan kishini qayturup ekelmidi. ¹⁴ Derweqe hemmimiz choqum ölüp, yerge tökülgen, qaytidin yigihwalghili bolmaydighan sudek bolimiz. Lékin Xuda ademning jénini élishqa emes, belki Öz palanghinini Özige qayturup ekilishke ilaj qilidu..

¹⁵ Emeliyette, méning ghojam padishahqa shu ish toghrisidin söz qilghili kélishimning sewebi, xelq méni qorqatti. Lékin dédekliri: Bu gepni padishahqa éytay! Padishah belkim öz chörisining iltimasini beja keltürer, dégen oyda boldi. ¹⁶ Chunki padishah anglishi mumkin, chörisini hem oghlumni Xudaning mirasidin teng yoqatmaqchi bolghan kishining qolidin qutquzup qalar.. ¹⁷ Shunga dédekliri, ghojam padishahning sözi manga aramliq bérer, dep oyldim. Chunki ghojam padishah Xudaning bir perishtisidek yaxshi-yamanni perq etküchidur. Perwerdigar Xudaliri sili bilen bille bulghay!

¹⁸ Padishah ayalgha jawab bérip: Sendin ötünimenki, men sendin sorimaqchi bolghan ishni mendin yoshurmighaysen, dédi. Ayal: Ghojam padishah söz qilsila, dédi.

¹⁹ Padishah: Bu gepliringning hemmisi Yoabning körsetmisimu, qandaq? — dédi. Ayal jawab bérip: I, ghojam padishah, silining janliri bilen qesem qilimenki, ghojam padishah éytqanliri ongghimu, solghimu qaymaydighan heqiqettur. Derweqe silining qulliri Yoab manga shuni tapilap, bu sözlerni dédeklarining aghzigha saldi.. ²⁰ Yoabning bundaq qilishi bu ishni hel qilish üçün idi. Ghojamning danaligi Xudaning bir perishtisiningkidek iken, zéminda yüz bérivatqan hemme ishlarni bilidiken, — dédi.

²¹ Shuning bilen padishah Yoabqa: Maqul! Mana, bu ishqa ijazet berdim. Bérip u yigit Abshalomni élip kelgin, dédi.

²² Yoab yerge yiqilip bash urup, padishahqa bext-beriket tilidi. Andin Yoab: I ghojam padishah, öz qulungning telipige ijazet berginingdin, öz qulungning séning aldingda iltipap tapqinini бүгүн bildim, — dédi.

²³ Andin Yoab qozghilip, Geshurgha bérip Abshalomni Yérusalémgha élip keldi. ²⁴ Emma padishah: — U méning yüzümni körmey, öz öyige barsun, dégenidi. Shunga Abshalom padishahning yüzini körmey, öz öyige ketti.

²⁵ Emdi pütkül Israil teweside Abshalomdek chirayliq dep maxtalghan adem yoq idi. Tapinidin tartip choqqusighiche uningda héch eyib yoq idi. ²⁶ Uning chéchini chüshürgende (u her yilning axirida chéchini chüshüretti; chéchi éghirliship ketkechke, shunga uni chüshüretti), chéchini padishahning «ölchem taraza»si bilen tartsa ikki yüz shekel chiqatti.. ²⁷ Abshalomdin üç oghul we Tamar isimlik bir qiz tughuldi. Qizi tolimu chirayliq idi.

²⁸ Abshalom padishahning yüzini körmey, Yérusalémda toptoghra ikki yil toshquche turdi; ²⁹ Abshalom Yoabqa adem mangdurup, özini padishahning qéshigha ewetishini ötündi, emma u kélili unimidi. Abshalom ikkinchi qétim uning yénigha adem ewetti, lékin Yoab kélishni xalimidi.

³⁰ Shuning bilen Abshalom öz xizmetkarlirigha: — Yoabning méningkige yandash arpa tériqliq bir parche étizliq bar. Bérip uninggha ot qoyunglar, dep buyrudi. Shundaq qilip, Abshalomning xizmetkarliri Yoabning bu bir parche étizliqigha ot qoydi. ³¹ Andin Yoab qozghilip Abshalomning öyige kirip uningdin: Némishqa xizmetkarliring étizliqimgha ot qoydi! — dep soridi.

³² Abshalom Yoabqa jawab bérip: Mana, men sanga adem ewetip: Qéshimgha kelsun, andin padishahning qéshigha manga wakaliten barghuzup uninggha: Men némishqa Geshurdin yénip

14:14 «Xuda... palanghinini Özige qayturup ekilishke ilaj qilidu» — ibraniy tilida: «Xuda... Özining palighinini Özidin palandi qaliwmeslikige ilaj qilidu» dégen söz bilen ipadilinidu.

14:16 «Xudaning mirasi» — shübhisizki, tul xotun we oghligha (Xudaning birneche dewr ilgiri Israil xelqining ejdadlirigha tapshurghan körsetmisige asasen) («Ye.» 12:7 qatarliqlar) miras qalghan zéminini körsitidu.

14:19 «Yoabning körsetmisi» — ibraniy tilida: «Yoabning qoli». «ghojam padishah éytqanliri ongghimu, solghimu qaymaydighan heqiqettur» — ibraniy tilida «Birsi ghojam padishah éytqanliridin ongghimu, solghimu burulsa, u heqiqette turmaydu».

14:26 «ikki yüz shekel» — 1.4 kilogram bolushi mumkin.

kelgendimen? U yerde qalsam, yaxshi bolattiken, dep éytquzmaqchi idim. Emdi padishah bilen didarlashsam deymen; mende qebihlik bolsa, u méni óltürsun, — dédi.

³³ Shuning bilan Yoab padishahning qéshigha béríp, uninggha bu xewerni yetküzdí. Padishah Abshalomni chaqirdi; u padishahning qéshigha kélíp, padishahning aldida tezím qilíp bash urdi; padishah Abshalomni sóydi.

Abshalom padishahqa isyan kótüridu

15¹ Bu ishlardin kéyin Abshalom ózige jeng harwisi bilen atlarni teyyarlatti hem óz aldida yügüridighan ellik eskerni békitti. ² Abshalom tang seherde qopup, derwazigha baridighan yolning yénida turatti. Qachan birsi dewayimni kessun dep, padishahqa erz tutqili kelse, Abshalom uni chaqirip: Sen qaysi sheherdin kelding, — dep soraytti. U kishi: Qulung Israilning palanchi qebilisidin keldi, dése, ³ Abshalom uninggha: Mana, dewayinglar durus we heq iken, lékin padishah teripidin ózige wakaliten erzingni anglashqa qoyulghan adem yoq, deytti. ⁴ Andin Abshalom yene: Kashki, men zéminda soraqchi qilinsamidi, her kimning erzi yaki dewayi bolup, méning qéshimgha kelse, uninggha adalet kórsitettim! — deytti.

⁵ Birkim uninggha tezím qilghili aldigha barsa, Abshalom qolini uzutup, uni tutup sóyetti. ⁶ Abshalom shundaq qilip padishahning hökümi chiqirishigha kelgen Israilning herbir ademlirining köngüllirini utuwalatti.

⁷ Töt yil ótkende, Abshalom padishahqa: Méning Hébronda Perwerdigargha ichken qesimimni ada qilishim üçün, shu yerge bérishqa ijazet berseng; ⁸ chünki qulung Suriyediki Geshurda turghinimda qesem ichip: Eger Perwerdigar méni Yérusalémgha qaytursa, men Perwerdigargha ibadet qilimen, dep éytqanidi, — dédi.

⁹ Padishah uninggha: Tinch-aman béríp kelgin, déwidi, u qozghilip Hébrongha ketti.

¹⁰ Lékin Abshalom Israilning hemme qebililirige mexpiy elchilerni mangdurup: Burgha awazini anglighininglarda: «Abshalom Hébronda padishah boldi!» dep élan qilinglar, dédi.

¹¹ Emdi ikki yüz adem teklip bilen Abshalom bilen birge Yérusalémdin barghanidi. Ular heqiqiy ehwalidin bixewer bolghachqa, saddiliq bilen barghanidi. ¹² Abshalom qurbanliq ótküzgende, u adem ewetip Dawutning meslihetchisi bolghan Gilohluq Ahitofelni öz shehiri Gilohdin élip keldi. Shuning bilen qest barghanséri kücheydi, Abshalomgha egeshkenler barghanséri köpüywattatti.

Dawut Yérusalémdin qachidu

¹³ Dawutqa bir xewerchi kélip: Israilning ademlirining köngülliri Abshalomgha mayil boldi, — dédi.

¹⁴ Shuning bilen Dawut Yérusalémde uning bilen bolghan hemme qul-xizmetkarlirigha: Qopup qachayli! Bolmisa, Abshalomdin qutulalmaymiz. Ittik kéteyli; bolmisa, u tuyuqsiz üstimizge bésip kélip, bizge bala keltürüp sheher xelqini qilich bisi bilen uridu, dédi.

¹⁵ Padishahning qul-xizmetkarliri padishahqa: Ghojam padishah néme békitse, shuni qilimiz, dédi.

¹⁶ Shuning bilen padishah pütün ailisidikilerni élip, chiqip ketti; emma padishah kénizekliridin onni ordigha qarashqa qoydi. ¹⁷ Padishah chiqip ketkende hemme xelq uninggha egeshti; ular Beyt-Merhakta turup qaldi. ¹⁸ Hemme xizmetkarliri uning bilen bille Kidron éqinidin ötüwatatti; barliq Keretiylar, barliq Peletiyler, barliq Gatliqlar, yeni Gat shehiridin chiqip uninggha egeshken

^{15:7} «töt yil ótkende...» — bezi kona köchürmilerde «qırıq yil ótkende...» déyilidu. Bu belkim köchürmichining xatالىqidin bolghan.

^{15:17} «Beyt-Merhak» — yaki «yiraqtiki orda».

alte yüz adem padishahning aldida mangatti.¹⁹ Padishah Gatliq Ittaygha: Sen némishqa biz bil-
len barisen? Yénip béríp padishahning qéshida turghin; chünki sen öz yurtungdin musapir bolup
palanghansen.²⁰ Sen peqet tünügünla kelding, men бүгүн qandaqsige séni özüim bilen bille ser-
san qilay? Men bolsam, nege baralisam, shu yerge barimen. Qérindashliringni élip yénip ketkin;
Xudaning rehim-shepiti we heqiqiti sanga yar bolghay! — dédi.²¹ Lékin Ittay padishahqa jawab
béríp: Perwerdigarning hayati bilen we ghojam padishahning hayati bilen qesem qilimenki, mey-
li hayat yaki mamat bolsun, ghojam padishah qeyerde bolsa, qulung shu yerdimu bolidu! — dédi.
²² Dawut Ittaygha: Emdi senmu béríp éqindin ötkin, dédi. Shuning bilen Gatliq Ittay hemme
ademliri we uning bilen mangghan barliq bala-chaqiliri ötüp ketti.²³ Hemme xelq ötüwatqan-
da, pütkül shu yurttikiler qattiq awaz bilen yighlidi. Padishah özimu Kidron éqinidin ötkende,
barliq xelq chöllük teripige qarap yol aldi.

²⁴ We mana, Zadok bilen Lawiylarmu Xudaning ehde sanduqini kötürüp bille keldi; ular Xuda-
ning ehde sanduqini yerde qoydi. Barliq xelq sheherdin chiqip ötküche Abiyatar bolsa, qurban-
liqlarni sunup turatti.²⁵ Padishah Zadokqa: Xudaning ehde sanduqini sheherge yandurup élip
kirgin. Men eger Perwerdigarning közliride iltipat tapsam, U choqum méni yandurup kélidu
we U manga ehde sanduqini we Öz makanini yene körgüzidu;²⁶ lékin U méning toghramda:
Sendin xursenlikim yoq, dése, mana men; U méni qandaq qilishni layiq körse, shundaq qilsun,
— dédi.

²⁷ Padishah kahin Zadokqa: Sen aldin körgüchi emesmu? Sen we öz oghlung Aximaaz we Abi-
yatarning oghli Yonatan, yeni ikkinglarning ikki oghlunglar sanga hemrah bolup tinch-aman
sheherge qaytqin.²⁸ Mana, men silerdin xewer kelgüche chöldiki ötkellerde kütüp turay, —
dédi.

²⁹ Shuning bilen Zadok bilen Abiyatar Xudaning ehde sanduqini Yérusalémgha qayturup béríp,
u yerde qaldi.

³⁰ Lékin Dawut Zeytun téghigha chiqqanda, bëshini yépip yalang ayagh bolup yighlawatatti;
uning bilen bolghan hemme xelqning herbiri bëshini yépip yighlap chiqiwatatti.³¹ Birsi kélip
Dawutqa: Ahitofelmu Abshalomning qestige qatnashqanlar ichide iken, dédi. Shuning bilen Da-
wut dua qilip: I Perwerdigar, Ahitofelning meslihetini exmeqanilikke aylandurghaysen, dédi.

³² Dawut taghning choqqisigha, yeni adette u mexsus Xudagha ibadet qilidighan jaygha yet-
kende, Arkiliq Hushay toni yirtiq, bëshigha topa-chang chéchilghan halda uning aldigha keldi.

³³ Dawut uninggha: Méning bilen barsang, manga yük bolup qalisen;³⁴ lékin sheherge qaytip
béríp Abshalomgha: I padishah, men бүгүнге qeder atangning qul-xizmetkari bolghandek,
emdi séning qul-xizmetkaring bolay, diseng, sen men üçün Ahitofelning meslihetini bikar
qiliwételeysen.³⁵ Mana Zadok we Abiyatar dégen kahinlarmu shu yerde sen bilen bille bolidu
emesmu? Padishahning ordisisidin néme anglisang, Zadok bilen Abiyatar kahinlarga éytqin.³⁶
mana, ularning ikki oghli, yeni Zadokning oghli Aximaaz bilen Abiyatarning oghli Yonatanmu
shu yerde ularning yénida turidu. Hernéme anglisang, ular arqiliq manga xewer yetküzgin —
dédi.

³⁷ Shuning bilen Dawutning dosti Hushay sheherge bardi; Abshalommu del shu chaghda Yéru-
salémgha kirdi.

15:18 «Kidron deryasidin» — bu sözler ibranıy tékistide yoq, lékin «ötüwatatti» dégen söz bu menini körsitidu (23-ayetni kö-
rüng). Kidron éqini Yérusalémning sherqiy teripige yéqin bolup, Iordan deryasigha mangghanda uningdin ötüshi kérek.

15:18 2Sam. 8:18; 1Pad. 1:38; 1Tar. 18:17

15:19 «yéyip béríp padishahning qéshida turghin...» — Dawut «padishah» dégen sözni ishlitip, Abshalom «yéngi
padishah»ni körsitidu. 34-ayetnimu körlüng.

15:22 «éqindin ötkin» — belki Kidron deryasidin (23-ayetni körlüng).

15:23 Yuh. 18:1

15:24 «Barliq xelq sheherdin chiqip ötküche Abiyatar bolsa, qurbanliqlarni sunup turatti» — bashqa birxil terjimisi:
«Barliq xelq sheherdin chiqip ötküche Abiyatar saqlap turup, andin ötti».

Dawut Zibadin sowghatlarni qobul qilidu

16¹ Dawut taghning choqqisidin emdila ötüşhige Mefiboshetning xizmetkari Ziba ikki yüz nan, bir yüz kishmish poshkili, yüz yazliq méwe poshkili we bir tulum sharabni ikki éshekke artip uning aldigha chiqti..

² Padishah Zibagha: Bularni néme üçhün ekelding? dédi. Ziba: Ésheklerni padishahning ailidikiler ménishi üçhün, nanlar bilen yazliq miwilerni ghulamlarning yéyishi üçhün, sharabni chölde hérip ketkenlarning ichishi üçhün ekeldim — dédi.

³ Padishah: Gholangning oghli nede? — dep soridi. Ziba padishahqa jawab bérip: U yenila Yéru-salémda qaldi, chünki u: Bügün Israil jemetidikiler atamning padishahliqini manga yandurup béridu, dep olturidu — dédi..

⁴ Padishah Zibagha: Mana Mefiboshetning hemmisi sanga tewe bolsun, déwidi, Ziba: Men silige tezim qilimen; silining aldilirida iltipat tapsam, i ghojam padishah, — dédi.

⁵ Dawut padishah Bahurimgha kelgende, mana Saulning jemetidin bolghan, Géraning oghli Shimey isimlik bir adem shu yerdin uning aldigha chiqti; u bu yaqqa kelgech kimdu birini qarghawattatti..⁶ U Dawutning özige we Dawut padishahning barliq xizmetkarlirigha qarap tashlarni atti; hemme xelq bilen barliq palwanlar padishahning ong teripide we sol teripide turatti.

⁷ Shimey qarghap: Yoqal, yoqal, hey sen qanxor, iplas!⁸ Sen Saulning ornida padishah boldung, lékin Perwerdigar uning jemetining qénini séning béshinggha qayturdi; emdi Perwerdigar padishahliqni oghlung Abshalomning qoligha berdi; mana, özüngning rezilliking séning üstüngge chüshti, chünki sen bir qanxorsen! — dédi.

⁹ Zeruiyaning oghli Abishay padishahqa: Némishqa bu ölük it ghojam padishahni qarghisun? U yerge bérip uning béshini keskili manga ijazet bergeysen! — dédi..

¹⁰ Lékin padishah: I Zeruiyaning oghulliri, méning bilen néme karinglar? U qarghisa qarghisun! Eger Perwerdigar uninggha, Dawutni qarghighin, dep éytqan bolsa, undaqta kim uninggha: Némishqa bundaq qilisen? — déyelsen?

¹¹ Dawut Abishaygha we barliq xizmetkarlirigha: Mana öz pushtumdin bolghan oghlum méning jénimni izdigen yerde, bu Binyamin kishi uningdin artuqraq qilmamdu? Uni qarghighili qoyghin, chünki Perwerdigar uninggha shundaq buyruptu. ¹² Perwerdigar belkim méning derdlirimni nezirige élip, bu ademning bügün méni qarghighanlirining ornida manga yaxshiliq yandurar, dédi.

¹³ Shuning bilen Dawut öz ademliri bilen yolda méngiwerdi. Shimey bolsa Dawutning uduldiki tagh baghrida mangghach qarghaytti hem tash étip topa-chang chachatti.

¹⁴ Padishah we uning bilen bolghan xelqning hemmisi hérip, menzilge barghanda u yerde aram aldi.

Ahitofelning mesliheti

¹⁵ Emdi Abshalom barliq Israillar bilen Yérusalémgha keldi; Ahitofel uning bilen bille idi. ¹⁶ Dawutning dosti arkiliq Hushay Abshalomning qéshigha kelgende, u Abshalomgha: Padishah yashisun! Padishah yashisun! — dédi.

¹⁷ Abshalom Hushaygha: Bu séning dostunggha körsitidighan himmitingmu? Némishqa dostung bilen barmiding? — dédi.

¹⁸ Hushay Abshalomgha: Yaq, undaq emes, belki Perwerdigar we bu xelq hemde Israillarning hemmisi kimni tallisa, men uninggha tewe bolay we uning yénida turimen. ¹⁹ Shuningdin

16:1 «yüz yazliq méwe poshkili» — yaki «yüz enjür poshkili».

16:3 2Sam. 19:27

16:5 1Pad. 2:8

16:7 «hey sen qanxor, iplas!» — «iplas» ibraniy tilida: «tblis (Béliyal)ning oghli».

16:9 1Sam. 24:15; 2Sam. 9:8

bashqa kimning xizmitide bolay? Uning oghlining qéshida xizmet qilmamdim? Séning atangning qéshida xizmet qilghandek, emdi séning qéshingda xizmet qilay, — dédi.

²⁰ Andin Abshalom Ahitofelge: Meslihetliship yol kórsitinglar; qandaq qilsaq bolar? — dédi.

²¹ Ahitofel Abshalomga: Atangning ordisigha qarighili qoyghan kénizekliri bilen bille yatqin; shuning bilen pütkül Israil séning özüngni atangga nepretlik qilghanliqingni anglaydu; shundaq qilip sanga egeshkenlarning qolliri küchlendürüldü, dédi.

²² Shuning bilen ular Abshalom üçhün ordining ögziside bir chédir tikti; Abshalom hemme Israilning közliri aldida öz atisining kénizekliri bilen bille boldi.

²³ U künlerde Ahitofelning bergén mesliheti xuddi kishi Xudadin sorap érishken söz-kalamdek hésablinatti. Uning Dawutqa we Abshalomga bergén hemme meslihetimu hem shundaq qarilatti.

Ahitofelning mesliheti bikar qilinidu

17¹ Ahitofel Abshalomga: Manga on ikki ming ademni talliwélishqa ruxset berseng, men бүгүн kéche qozghilip, Dawutni qoghlay; ² Men uning üstige chüshkinimde u hérip, qolliri ajiz bolidu; men uni alaqaqade qiliwétimen, shundaqla uning bilen bolghan barliq xelq qachidu. Men peqet padishahnila urup öltürimen, ³ andin hemme xelqni sanga béqindurup qayturimen. Sen izdigen adem yoqalsa, hemme xelq séning qéshinggha qaytidu; shuning bilen hemme xelq aman-ésen qalidu, dédi.

⁴ Bu meslihet Abshalomga we Israilning barliq aqsqaqallirigha yaqti, ⁵ lékin Abshalom: Arkiliq Hushaynimu chaqiringlar; uning sözünimu anglayli, — dédi.

⁶ Hushay Abshalomning qéshigha kelgende, Abshalom uninggha: Ahitofel mundaq-mundaq éytti; u dégendeq qilaylimu? Bolmisa, sen bir meslihet bergin, — dédi.

⁷ Hushay Abshalomga: Ahitofelning bu waqitta bergén mesliheti yaxshi emes, — dédi.

⁸ Hushay yene mundaq dédi: «Sen atang bilen ademlirini bilisenghu — ular palwanlardur, hazir daladiki baliliridin juda qilinghan chishi éyiqtek peyli yaman. Atang bolsa heqiqiy jengchidur, öz ademliri bilen birge qonmaydu. ⁹ Mana u hazir bir gharda ya bashqa bir yerde mökünüwalghan bolsa kérek. Mubada u awwal xelqimiz üstige chüshse shuni anglihan herkim: Abshalomga egeshkenler qirghinchiliqqa uchraptu, — deydu. ¹⁰ U waqitta hetta shir yürek palwanlarning yüreklirimu su bolup kétidu; chünki pütkül Israil atangning batur ikenlikini, shundaqla uninggha egeshkenlarningmu palwan ikenlikini bilidu. ¹¹ Shunga meslihetim shuki, pütkül Israil Dandin tartip Beer-Shébaghiche séning qéshinggha téz yighilsun (ular déngizdiki qumlardek köptur!). Sen özüng ularni bashlap jengge chiqqin. ¹² Biz uni qeyerde tapsaq, shebnem yerge chüshkendek uning üstige chüsheyli. Shuning bilen uning özi we uning bilen bolghan kishilerdin héch kimmu qalmaydu. ¹³ Eger u bir sheherge kiriwalsimu, pütkül Israil shu yerge arghamchilarni élip kélip, sheherni hetta uningdiki kichik shéghil-tashlarnimu qaldurmay sörep ekilip, derya jilghisigha tashliwétimiz».

¹⁴ Abshalom bilen Israilning hemme ademliri: Arkiliq Hushayning mesliheti Ahitofelning meslihetidin yaxshi iken, déyishti. Chünki Perwerdigar Abshalomning béshigha bala kelsun dep, Ahitofelning yaxshi meslihetining bikar qilinishini békitkenidi.

¹⁵ Hushay Zadok bilen Abiyatar kahinlarga: Ahitofelning Abshalom bilen Israilning aqsqaqallirigha bergén mesliheti mundaq-mundaq, emma méning meslihetim bolsa mundaq-mundaq;

¹⁶ hazir siler derhal adem ewetip Dawutqa: Bu kéchide chölning kéchikliride qonmay, belki téz

17:3 «Sen izdigen adem yoqalsa, hemme xelq séning qéshinggha qaytidu» — ibraniy tilida: «Barliq ademning qaytip kélishi, sen izdigen ademning jénigha barawerdur».

17:9 «Mubada u awwal xelqimiz üstige chüshse...» — yaki «Deslepte xelq(imiz)din nechchisi yiqilip öltürülse,...»

ötüp kétinglar, bolmisa padishah we uning bilen bolghan hemme xelq halak bolushi mumkin, dep yetküzümlar — dédi.

¹⁷ U waqitta Yonatan bilen Aximaaz En-Rogelde kütüp turatti; ular bashqilarning körüp qalmasliqi üçün sheherge kirmidi; bir dédekning chiqip ulargha xewer bérishi békittildi. Ular béríp Dawut padishahqa xewerni yetküzdi.

¹⁸ Lékin bir yash yigit ularni körüp qélip, Abshalomgha dep qoydi. Emma bu ikkiylen ittik béríp, Bahurimdiki bir ademning öyige kirdi. Bu ademning hoylisida quduq bar idi; ular shuninggha chüshüp yoshurundi. ¹⁹ Uning ayali quduqning aghzigha yapquchini yépíp üstige soqulghan bughdayni töküp qoydi; shuning bilen héch ish ashkarilanmidi.

²⁰ Abshalomning xizmetkarliri öyge kirip ayalning qéshigha kélip: Aximaaz bilen Yonatan qeyerde? — dep soridi. Ayal: Ular ériqtin ötüp ketti, dédi. Kelgenler ularni izdep tapalmay, Yérusalémgha qaytip ketti.

²¹ Ular ketkendin kéyin, bu ikkiylen quduqtin chiqip, béríp Dawut padishahqa xewer berdi. Ular Dawutqa: Qopup, sudin ötkin; chünki Ahitofel séni tutush üçün shundaq meslihet bérriptu, — dédi.

²² Shuning bilen Dawut we uning bilen bolghan barliq xelq qozghilip Iordan deryasidin ötti; tang atquche Iordan deryasidin ötmigen héchkim qalmidi.

²³ Ahitofel öz meslihetini qobul qilmighanliqini körüp éshikini toqup, öz shehiridiki öyige béríp, öyidikilerge wesiyet tapshurghandin kéyin, ésilip öliwaldi. U öz atisining qebreside depne qilindi.

²⁴ Shu ariliqta Dawut Mahanaimga yétip kelgenidi, Abshalom we uning bilen bolghan Israilning hemme ademlirimu Iordan deryasidin ötüp bolghanidi.

²⁵ Abshalom Yoabning ornida Amasani qoshunning üstige serdar qilip qoydi. Amasa bolsa Yitra isimlik bir Israilliq kishining oghli idi. U kishi Nahashning qizi Abigail bilen yéqinchiliq qilghanidi. Nahash Yoabning anisi Zeruiya bilen acha-singil idi.

²⁶ Israil bilen Abshalom Giléadning zéminida bargah tikti.

²⁷ Dawut Mahanaimga yétip kelgende, Ammoniylarning Rabbah shehiridin bolghan Nahashning oghli Shobi bilen Lo-Dibarliq Ammielning oghli Makir we Rogélimdin bolghan Giléadliq Barzillay dégenler. ²⁸ yotqan-körpe, das, qacha-qucha, bughday, arpa, un, qomach, purchaq, qizil mash, qurughan purchaqlar, ²⁹ hesel, qaymaq we qoylarni keltürüp, kala sütide qilinghan qurut-irimchik qatarliqlarni Dawut bilen xelqqa yéyish üçün élip keldi, chünki ular: Shübhisizki, xelq chölde hérip-échip, ussap ketkendu, dep oyilghanidi.

Abshalomning ölüshi

18 ¹ Dawut özi bilen bolghan xelqni yighip éditlidi we ularning üstige mingbéshi bilen yüzbéshi qoydi. ² Andin Dawut xelqni üç bölekke bölüp jengge chiqardi; birinchi bölekni Yoabning qol astida, ikkinchi bölekni Zeruiyaning oghli, Yoabning inisi Abishayning qol astida we üçinchi bölekni Gatliq Ittayning qol astida qoydi. Padishah xelqqa: Berheq, menmu siler bilen jengge chiqimen, dédi.

³ Lékin xelq: Sili chiqmisila, eger biz qachsaq düshmen bizge perwa qilmaydu; hetta yérimiz ölüp ketsekmu bizge perwa qilmaydu. Chünki özliri bizning on mingimizge barawer bolila. Yaxshisi sili sheherde turup bizge hemdem bolushqa teyyar turghayla, dédi.

⁴ Padishah ulargha: Silerge néme layiq körünse, shuni qilimen, — dédi. Shuning bilen xelq yüzdin, mingdin bolup sheherdin chiqiwatqanda, padishah derwazining yénida turdi. ⁵ Padishah Yoab bilen Abshay we Ittaygha: Men üçün Abshalomgha yaxshi muamilide bolup ayanglar,

dédi. Padishahning hemme serdarlirigha Abshalom toghrisida shundaq tapilighinida, barliq xelq tapilighinini anglidi. ⁶ Andin xelq Israil bilen soqushqili meydangha chiqti; soqush Efraimning ormanliqida boldi.

⁷ U yerde Israil Dawutning ademliridin meghlup boldi. U küni ular qattiq qirghin qilindi — yigirme mingi öldi. ⁸ Soqush shu zémingha yéyildi; ormanliq yewetkenler qilichta ölgenlerdin köp boldi.

⁹ Abshalom Dawutning ghulamliiri bilen tuyuqsiz uchriship qaldi; Abshalom öz qéchirigha minip, chong dub derixining qoyuq shaxlirining tégidin ötkende, uning béshi derex shéxigha kepliship qélip, u ésilip qaldi; u mingen qéchir bolsa aldigha kétip qaldi. ¹⁰ Birsu buni körüp Yoabqa xewer béríp: Mana, men Abshalomning bir dub derixide sanggilap turghinini kördüm, dédi.

¹¹ Yoab xewer bergen ademge: Némel! Sen uni körüp turup, némishqa uni urup öltürüp yerge chüshürming? Shundaq qilghan bolsang, sanga on kümüş tengge we bir kemer béréttim, — dédi.

¹² U adem Yoabqa: Qolumgha ming kümüş tengge tegsimu, qolumni padishahning oghligha uzatmayttim! Chünki padishahning hemmimiz aldida sanga, Abishaygha we Ittaygha: Méning üçün her biringlar Abshalomni ayanglar, dep buyrughinini angliduq. ¹³ Eger men öz jénimni tewekkul qilip, shundaq qilghan bolsam (herqandaq ish padishahtin yoshurun qalmaydu!) sen méni tashlap, düshmining qatarida köretting, — dédi.

¹⁴ Yoab: Séning bilen bundaq déyishishke cholam yoq! — dédi-de, qoligha üç neyzini élip derexke sanggilaqliq halda tirik turghan Abshalomning yürikige sanjidi. ¹⁵ Andin Yoabning yaragh kötürgüchisi bolghan on ghulam Abshalomning chörisige yighilip, uni urup öltürdi.

¹⁶ Andin Yoab kanay chaldi; xelq Israilni qoghlashtin yandi; chünki Yoab qoshunni chékinishke chaqirdi. ¹⁷ Ular Abshalomni ormanliqtiki chong bir azgalgha tashlap üstige nurghun tashlarni dówilep qoydi. Israillar bolsa qéchip herbiri öz makanigha ketti.

¹⁸ Abshalom tirik waqtida padishah wadisida özige bir abide turghuzghanidi. Chünki u: Méning namimni qaldurdighangha oghlum yoq dep, u tash abidini öz nami bilen atighanidi. Shuning bilen bu tash бүгүнге qeder «Abshalomning yadikari» dep atilidu.

Dawut Abshalomning ölümidin xewer tapidu

¹⁹ Zadokning oghli Aximaaz Yoabqa: Perwerdigar séni düshmenliringdin qutquzup sen üçün intiqam aldi, dep padishahqa xewer bérishke méni derhal mangghuzghin, — dédi.

²⁰ Lékin Yoab uninggha: Sen бүгүн xewer bermeysen, belki bashqa bir küni xewer bérisen; padishahning oghli ölgini tüpeylidin, бүгүн xewer bermeysen, dédi.

²¹ Shuning bilen Yoab Kushiigha: Béríp padishahqa körginingni dep bergin, dédi. Kushiiliq Yoabqa tezim qilip yügürüp ketti.

18:9 «uning béshi ... kepliship qélip, u ésilip qaldi» — ibraniy tilida: «uning béshi ... kepliship qélip, u asman-zémin otturısına ésilip qaldi».

18:14 «derexke sanggilaqliq halda tirik turghan Abshalomning yürikige sanjidi» — ibraniy tilida «derexning yürikide sanggilaqliq tirik turghan Abshalomning yürikige sanjidi» dégen sözler bilen ipadilinidu.

18:17 «Israillar bolsa qéchip herbiri öz makanigha ketti» — ibraniy tilida: «Israillar bolsa qéchip herbiri öz chédirigha ketti».

18:18 «Méning namimni qaldurdighangha oghlum yoq...» — Abshalomning bu sözidin qarighanda, uning üç oghli (14:27) hemmisi baldur ölgenidi.

18:21 «Shuning bilen Yoab Kushiigha... dédi» — «Kushiigha»: Hebesh, Éfiopiyelik. Éfiopiyeliklerning бүгүнге qeder uzungha yügürüshte dangqi bar.

²² Lékin Zadokning oghli Aximaaz Yoabqa yene: Qandaqla bolmisun bu Kushiyning keynidin yügürüşke manga ijazet bergin, — dédi. Yoab: I oghlum, sanga héchqandaq söyünchi bergüdek xewer bolmisa, némishqa yügürüşni xalaysen? — dédi.

²³ U yene: Qandaqla bolmisun, méni yügürgüzgin, dédi. Yoab uninggha: Mang, yügür, déwidi, Aximaaz Jordan deryasidiki tüzlemlilik bilen yügürüp Kushiye yétiship uningdin ötüp ketti.

²⁴ Dawut ichki-tashqi derwazining otturisida olturatti. Közetchi derwazining ögzisidin sépiling üstige chiqip, bëshini kötürüp qariwidi, mana bir ademning yügürüp kéliwatqinini kórdi.

²⁵ Közetchi warqirap padishahqa xewer berdi. Padishah: Eger u yalghuz bolsa uningda choqum xewer bar, dédi. Xewerchi bolsa yéqinliship kéliwatatti. ²⁶ Andin közetchi yene bir ademning yügürüp kelginini kórdi. Közetchi derwaziwenge: Mana yene bir adem yalghuz yügürüp kéliwatidu, — dédi. Padishah: Bum u xewerchi iken, dédi.

²⁷ Közetchi: Awwalqisining yügürüşni manga Zadokning oghli Aximaazning yügürshidek köründi, — dédi. Padishah: U yaxshi adem, xush xewer yetküzidu, — dédi.

²⁸ Aximaaz padishahqa towlap: Salam! dep padishahqa yüzini yerge tegküzüp tezim qilip: Ghojam padishahqa ziyan yetkürüşke qollirini kötürgen adamlarni meghlubiyetke muptila qilghan Perwerdigar Xudaliri mubarektur! — dédi.

²⁹ Padishah: Abshalom salametmu? — dep soridi. Aximaaz jawab béríp: Yoab padishahning quli we péqirlirini mandurghanda, péqir kishilarning chong qalaymiqanchiliqini kórdum, lékin néme ish bolghanliqini bilmidim, — dédi.

³⁰ Padishah: Boldi, buyaqta turup turghin, dédi. U bir terepke béríp turdi.

³¹ We mana, Kushi yétip keldi; Kushi: Ghojam padishah xush xewerni anglighayla. Perwerdigar бүгүн asiqliq qilip qozghalghan hemmisidin silini qutquzup, ulardin intiqam aldi, dédi.

³² Padishah Kushiya: Yigit Abshalom salametmu? dep soridi. Kushi: Ghojam padishahning dushmanlari we silini qestleshke qozghalghanlarning hemmisi u yigitke oxshash bolsun! — dédi.

³³ Padishah tolimu azablinip, derwazining töpisiidiki balixanigha yighlighan péti chiqti; u mangghach: I oghlum Abshalom! I oghlum, oghlum Abshalom! Kashki, men séning ornungda ölsem bolmasmidi! I Abshalom, méning oghlum, méning oghlum! dédi.

19¹ Birsí Yoabqa: Padishah Abshalom üçün yiglap matem tutmaqta, dep xewer berdi. ² Shuning bilen shu kündiki nusret xelq üçün musibetke aylandi; chünki xelq shu künide: Padishah öz oghli üçün qayghu-hesret tartiwatidu, dep anglidi. ³ U küni xelq soqushtin qéchip xijalette qalghan adamlardek, oghriliqche sheherge kirdi. ⁴ Padishah yüzini yépip: I, oghlum Abshalom, i Abshalom, méning oghlum, méning oghlum! — dep qattiq awaz bilen peryad kötürdi.

⁵ Lékin Yoab padishahning öyige kirip, uning qéshigha kélip: Öz jéningsni, oghulliring bilen qizliringning jénini, ayalliringning jéni bilen kénizekliringning jénini qutquzghan hemme xizmetkarlarning yüzini sen бүгүн xijalette qaldurdung! ⁶ Sen özüngge nepretlinidighanlarni söyisen, séni söyidighanlarga nepretlinidighandek qilisen! Chünki sen бүгүн serdarliringni yaki xizmetkarliringni neziringde héchnerse emes dégendek qilding! Chünki бүгүн Abshalom tirik qélip, biz hemmimiz ölgen bolsaq, neziringde yaxshi bolattiken, dep bilip yettim. ⁷ Emdi chiqip xizmetkarliringning könglige teselli y bergin; chünki men Perwerdigar bilen qesem qili-menki, eger chiqmisang, бүгүн kéche héch adem séning bilen qalmaydu. Bu bala yashliqindin tartip бүгünki küngiche üstüngge chüshken herqandaq baladin éghir bolidu, — dédi.

18:24 «Dawut ichki-tashqi derwazining otturisida olturatti» — ibraniy tilida «Dawut ikki derwazining otturisida olturatti». Perzimizche «bu ikki derwaza» sheherning ichki we tashqi qowuqi bolsa kérek.

18:28 «Salam!» — (ibraniy tilida «Shalom»)ning menisi: «Tinchliq! Xatirjemlik!».

⁸ Shuning bilan padishah chiqip derwazida olturdi, hemme xelqqe: Mana, padishah derwazida olturidu, dégen xewer yetküzülgende, ularning hemmisi padishahning qéshigha keldi. Emma Israillar bolsa hemmisi qéchip, öz öyige qaytip ketti.

⁹ Emdi Israil qebilisidiki hemme xelq ghulghula qiliship: Padishah bizni dushmanlirimizning qolidin azad qilghan, bizni Filistiyelarning qolidin qutquzghanidi. Emma, u hazir Abshalom tüpeylidin zémindin özini qachuruwatidu. ¹⁰ Lékin biz üstimizge padishah bolushqa mesih qilghan Abshalom bolsa jengde öldi. Emdi némishqa padishahni yandurup élip kélishe gep qilmaysiler? déyishti.

¹¹ Dawut padishah Zadok bilen Abiyatar kahinlarga adem ewetip: Siler Yehudaning aqsqaallirigha: Padishah mundaq deydu: — Hemme Israillarning padishahni ordisigha qayturup kéleyli, déyishken teliplirining hemmisi padishahning quliqigha yetken yerde, némishqa siler bu ishta ulardin kéyin qalisiler? ¹² Siler méning qérindashlirim, méning et-ustixanlirim turup, némishqa padishahni élip kélishte hemmisidin kéyin qalisiler?! — denglar. ¹³ We shundaqla yene Amasaghimu: Padishah mundaq deydu: — Sen méning et-ustixanlirim emesmusen? Eger séni Yoabning ornida méning qéshimda daim turidighan qoshunning serdari qilmisam, Xuda méni ursun hem uningdin artuq jazalisun — denglar, — dédi.

¹⁴ Buning bilen u Yehudadiki ademlerning köngüllirini bir ademning könglidek özige mayil qildi. Ular padishahqa adem mangdurup: Sen özüng bilen hemme xizmetkarliring birge yénip kélinglar, dep xewer yetküzdi.

¹⁵ Shuning bilan padishah yénip Iordan deryasighiche keldi. Yehudadiki ademler padishahni Iordan deryasidin ötküzimiz dep, padishahning aldigha Gilgalgha barghanidi. ¹⁶ Bahurimdin chiqqan Binyaminliq Géraning oghli Shimey aldirap kélip, Yehudadiki ademler bilen chüshüp, padishahning aldigha chiqti.

¹⁷ Shimeyge Binyamin qebilisidin ming adem egeshti; ular bilen Saulning jemetide xizmetkar bolghan Ziba, uning on besh oghli we yigirme xizmetkarimu uninggha qoshulup keldi; bularning hemmisi Iordan deryasidin ötüp padishahning aldigha chiqti.

¹⁸ Bir kéme padishahning ixtiyarigha qoyulup, aile tawabiatlirini ötküzüsh üçün uyan-buyan ötüp yüretti. Padishah Iordan deryasidin ötkende, Géraning oghli Shimey kélip uning aldida yiqilip turup. ¹⁹ padishahqa: Ghojam qullirigha qebihlik sanimighayla; ghojam padishah Yérusalémdin chiqqan künde qullirining qilghan qebihlikini eslirige keltür-migeyle; u padishahning könglige kelmisun. ²⁰ Chünki qulliri özining gunah qilghinimni obdan bilidu; shunga mana, men Yüsüpning jemetidin hemmidin awwal бүгүн ghojam padishahni qarshi élishqa chiqtimmen, — dédi.

²¹ Zeruiyaning oghli Abishay buni anglap: Shimey Perwerdigarning mesih qilghinini qarighighan tursa, ölümge mehkum qilinish lazim bolmamdu? — dédi.

²² Lékin Dawut: I Zeruiyaning oghulliri, silerning méning bilen néme karinglar? Бүгүн siler manga qarshi chiqmaqchimusiler? Бүгünki күнде Israilda ademler ölümge mehkum qilinishi kérekmu? Бүгүн Israilgha padishah ikenlikimni bilmeymenmu? — dédi.

²³ Andin padishah Shimeyge: Sen ölmeysen, — dédi. Padishah uninggha qesem qildi.

19:8 «...hemmisi qéchip, öz öyige qaytip ketti» — ibraniy tilida «... hemmisi qéchip, öz chédirigha qaytip ketti». Mushu ayettiki «Israillar» Abshalomgha egeshken Israillarni körsitidu, elwette (ularning köpinchisi Yehuda we Binyamindin bashqa on qebilidin idi).

19:10 «...némishqa padishahni yandurup élip kélishe gep qilmaysiler?» — ibraniy tilida «némishqa padishahni yandurup élip kélishe süküt qilisiler?».

19:13 2Sam. 17:25

19:16 2Sam. 16:5; 1Pad. 2:8

19:18 «Bir kéme padishahning ixtiyarigha qoyulup, aile tawabiatlirini ... ötüp yüretti» — beziler: «Ular özlirini padishahning ixtiyarigha qoyup, derya kéchikide aile tawabiatlirini ... ötüp yüretti» dep terjime qilidu.

19:22 «...siler manga qarshi chiqmaqchimusiler?» — ibraniy tilida «...siler manga sheytan bolmaqchimusiler?»

²⁴ Emdi Saulning newrisi Mefiboshet padishahni qarshi alghili keldi. Padishah ketken künden tartip saq-salamat qaytip kelgen kungiche, u ya putlirining tirniqini almighan ya saqilini ya-simighan we yaki kiyimlirini yumighanidi. ²⁵ U padishahni qarshi alghili Yérusalémdin kel-gende, padishah uningdin: I Mefiboshet, némishqa méning bilen barmiding? — dep soridi..

²⁶ U: I, ghojam padishah, qulliri aqsAQ bolghachqa, éshikimni toqup, minip padishah bilen bille baray, dédim. Emma xizmetkarim méni aldap qoyuPTu; ²⁷ u yene ghojam padishahing aldida qullirining gheywitini qildi. Lékin ghojam padishah Xudaning bir perishtisidektur; shuning üçün silige néme layiq körünse, shuni qilghayla. ²⁸ Chünki atamning jemetining hemmisi ghojam padishahning aldida ölgen ademlerdek idi; lékin sili öz qullirini özliri bilen hemdas-tixan bolghanlar arisida qoydila; méning padishahning aldida peryad qilghili néme heqqim bar? — dédi..

²⁹ Padishah uninggha: Némishqa ishliring toghrisida sözliwérisen? Méning hökümüm, sen bi-len Ziba yerlerni bölüshiwélinglar, — dédi.

³⁰ Mefiboshet padishahqa: Ghojam padishah aman-ésen öz öyige kelgendin kéyin, Ziba hem-misini alsimu razimen! — dédi.

³¹ Giléadliq Barzillaymu Rogélimdin chüshüp padishahni Iordan deryasidin ötküzüp qoyushqa kélip, padishah bilen bille Iordan deryasidin ötti. ³² Emdi Barzillay xéli yashanghan bir adem bolup, seksen yashqa kirgenidi. Padishah Mahanaimda turghan waqitta, uni qamdighan del mushu adem idi; chünki u xéli katta bir kishi idi. ³³ Padishah Barzillaygha: Méning bilen bar-ghin, men sendin Yérusalémde özümningkide xewer alimen, dédi.

³⁴ Lékin Barzillay padishahqa: Méning birnechche künlük ömrüm qalghandu, padishah bilen birge Yérusalémgha baramdim? ³⁵ Qulliri seksen yashqa kirdim. Yaxshi-yamanni yene perq ételeyenmu? Yep-ichkinimning temini tétalamdım? Yigit neghmichiler bilen qiz neghmi-chilerning awazini angliyalamdım? Némishqa qulliri ghojam padishahga yene yük bolimen? ³⁶ Qulliri peqet padishahni Iordan deryasidin ötküzüp andin azraq uzitip qoyay dégen; padishah buning üçün némishqa manga shunche shapaet körsitidila? ³⁷ Qullirining ölgede öz shehi-rimde, atam bilen anamning qebirisining yénida yétishim üçün qaytip kétishige ijazet ber-geyla. Emdi mana, bu yerde öz qulliri Kimham bar emesmu? U ghojam padishah bilen ötüp barsun, uninggha özlirige néme layiq körünse shuni qilghayla, — dédi.

³⁸ Padishah: Kimham méning bilen ötüp barsun; sanga néme layiq körünse uninggha shuni qilay, shundaqla sen mendin her néme sorisang, sanga qilimen, — dédi.

³⁹ Andin xelqning hemmisi Iordan deryasidin ötti, padishahmu ötti. Andin padishah Barzil-layni söyüp uninggha bext tilidi; Barzillay öz yurtigha yénip ketti.

⁴⁰ Padishah Gilgalgha chiqti, Kimham uning bilen bardi. Yehudadiki barliq ademler bilen Is-railning xelqining yérimi padishahni deryadin ötküzüp uzitip qoyghanidi. ⁴¹ Andin mana, Is-railning barliq ademliri padishahning qéshigha kélip: Némishqa qérindashlirimiz Yehudaning ademliri oghriliqche padishahni we padishahning aile-tawabiatlirini, shundaqla Dawutqa ege-shken hemme ademlerni Iordan deryasidin ötküzüshke muyesser bolidu? — dédi.

⁴² Yehudaning hemme ademliri Israilning ademlirige jawab bérıp: Chünki padishah bilen biz-ning tughqanchiliqimiz bar, némishqa bu ish üçün bizdin xapa bolisiler? Biz padishahning-kidin bir némini yiduqmu, yaki u bizge bir in'am berdimu? — dédi.

19:25 «U ... Yérusalémdin kelgende...» — yaki, «u ... Yérusalémgha kelgende...».

19:27 2Sam. 16:3

19:28 «...atamning jemetining hemmisi ghojam padishahning aldida ölgen ademlerdek idi» — menisi belkim, «biz hemmimiz eslide séning aldingda ölümge mehkum qilinishqa layiq iduq».

19:32 2Sam. 17:27-29; 1Pad. 2:7

19:34 «Méning birnechche künlük ömrüm qalghandu?» — ibraniy tilida «Méning ömrümdiki yillarning künliri qanchidu?» dégen sözler bilen ipadilinuđu.

⁴³ Israilning ademliri Yehudaning ademlirige jawab béríp: Qebile boyiche alghanda, padi-shahning on ikki ülüshtin oni bizge tewedur, silerge nisbeten bizning Dawut bilen téximu chongraq buraderchilikimiz bar. Némishqa bizni közge ilmaysiler? Padishahimizni yandurup élip kélíshke awwal teshebbus qilghanlar biz emesmiduq? — dédi. Emma Yehudaning adem-lirining sözliri Israilning ademlirining sözliridin téximu qattiq idi..

Shébaning kötürgen isyani

20¹ We shundaq boldiki, shu yerde Binyamin qebilisidin, Bikrining oghli Shéba isimlik bir iplas bar idi. U kanay chélip: —

Bizning Dawutta héchqandaq ortaq nésiwimiz yoq; Yessening oghlidin héchqandaq mirasimiz yoq! I Israil, herbirlirlinglar öz öyünlargha yénip kétinglar, — dédi..

² Shuning bilen Israilning hemme ademliri Dawuttin yénip Bikrining oghli Shébagha egeshti. Lékin Yehudaning ademliri Iordan deryasidin tartip Yérusalémghiche öz padishahigha ching baghlinip, uninggha egeshti. ³ Dawut Yérusalémgha kélip ordisigha kirdi. Padishah ordigha qarashqa qoyup ketken ashu on kénizekni bir öyge qamap qoydi. U ularni baqti, lékin ulargha yéqinchiliq qilmidi. Shuning bilen ular u yerde tul ayallardek ölgüche qamalghan péti turdi.

⁴ Andin padishah Amasagha: Üch kün ichide Yehudaning ademlirini chaqirip, yighip kelgin; özüngmu bu yerde hazir bolghin, dédi.

⁵ Shuning bilen Amasa Yehudaning ademlirini chaqirip yighqili bardi. Lékin uning undaq qili-shi padishah békitken waqittin kéyin qaldi, ⁶ u waqitta Dawut Abishaygha: Emdi Bikrining oghli Shéba bizge chüshüridighan apet Abshalomning chüshürginidin téximu yaman bolidu. Emdi ghojangning xizmetkarlirini élip ularni qoghlap barghin. Bolmisa, u mustehkem sheherlerni igiliwélip, bizdin özini qachurushi mumkin, — dédi.

⁷ Shuning bilen Yoabning ademliri we Keretiylar, Peletiyler, shundaqla barliq palwanlar uninggha egiship chiqti; ular Yérusalémdin chiqip, Bikrining oghli Shébani qoghlighili bar-di. ⁸ Ular Gibéondiki qoram tashqa yéqin kelgende Amasa ularning aldigha chiqti. Yoab üsti-béshigha jeng libasini kiyip, bélige ghilapliq bir qilichini asqan kemer baghlighanidi. U aldigha méngiwidi, qilich ghilaptin chüshüp ketti.

⁹ Yoab Amasadin: Tinchliqmu, inim? — dep soridi. Yoab Amasani söymekchi bolghandek ong qoli bilen uni saqilidin tutti. ¹⁰ Amasa Yoabning yene bir qolida qilich barlighigha diqqet qil-midi. Yoab uning qorsiqigha shundaq tiqtiki, üçheyliri chiqip yerge chüshti. Ikkinchi qétim sélíshning hajiti qalmighanidi; chünki u öldi. Andin Yoab bilen inisi Abishay Bikrining oghli Shébani qoghlighili ketti..

¹¹ Yoabning ghulamiridin biri Amasaning yénida turup: Kim Yoab terepte turup Dawutni qol-lisa, Yoabqa egeshsun, deytti.

¹² Emma Amasa öz qénida yumilinip, yolning ottursida yatatti; uni körgen xelqning herbiri toxtaytti. U kishi hemme xelqning toxtighinini körüp, Amasaning jesitini yoldin étizliqqa tar-tip qoydi hem bir kiyimni uning üstige tashlidi. ¹³ Jeset yoldin yötkelgendin kéyin xelqning hemmisi Bikrining oghli Shébani qoghlighili Yoabqa egeshti.

¹⁴ Shéba bolsa Beyt-Maakahdiki Abelgiche we Bériyliklarning yurtining hemme yerlirini kézip Israilning hemme qebililiridin ötti. Bériyliklermu jem bolup uninggha egiship bardi.. ¹⁵ Shu-

19:43 «padishahning on ikki ülüshtin oni bizge tewedur» — dégen ibare belkim Israilning on qebile ikenlikini, Yehudaning Binyaminni qoshqanda peqet ikki qebile ikenlikini körsitidu.

20:1 «Bikrining oghli Shéba isimlik bir iplas» — «bir iplas» ibraniy tilida «Sheytan (Bélial)ning bir oghli». «herbirlirlinglar öz öyünlargha yénip kétinglar» — ibraniy tilida: «herbirlirlinglar öz chédirigha yénip kétinglar».

20:10 1Pad. 2:5

20:14 «Bériyliklermu jem bolup...» — yaki «U yerdiki kishilermu jem bolup...».

ning bilen Yoab we adamliri kélip, Beyt-Maakahdiki Abelde uni muhasirige aldi. Ular sheher-ning chörisidiki sépilning udulida bir istihkam saldi; Yoabqa egeshkenlarning hemmisi kélip, sépilni örüşke bazghanlawatqanda, ¹⁶ Danishmen bir xotun sheherdin towlap: Qulaq sélinglar! Qulaq sélinglar! Yoabni bu yerge chaqirip kélinglar, méning uning bilen sözləshməkchi bolghinimni uninggha éytinglar, — dédi.

¹⁷ U yéqin kelgende xotun uningdin: Sili Yoabmu? — dep soridi. U: Shundaq, men shu, dédi. Xotun uninggha: Dédeklirining sözini anglighayla, dédi. U: Anglawatimen, dédi.

¹⁸ Xotun: Konilarda Abelde meslihet tapqin, andin mesililer hel qilinidu, dégen gep bar; ¹⁹ Israilning tinch we mömin bendiliridin birimen; sili hazir Israildiki ana kebi chong bir sheherni xarap qiliwatidila; némishqa Perwerdigarning mirasini yoqatmaqchi bolila? — dédi.

²⁰ Yoab jawap bérip: Undaq ish mendin néri bolsun! Mendin néri bolsun! Méning héchnémini yutuwalghum yaki yoqatqum yoqtur; ²¹ ish undaq emes, belki Efraimdiki édirliqtin Bikrining oghli Shéba dégen bir adem Dawut padishahqa qarshi qolini kôtürüptu. Peqet uni tapshursanglar, andin sheherdin kétimen, dédi. Xotun Yoabqa: Mana uning béshi sépildin silige tashlinidu, — dédi.

²² Andin xotun öz danaliqu bilen hemme xelqge meslihet saldi; ular Bikrining oghli Shébaning béshini késip, Yoabqa tashlap berdi. Yoab kanay chaldi, uning adamliri shuni anglap, sheherdin kétip, herbiri öz öyige qaytti. Yoab Yérusalémgha padishahning qéshigha bardı.

²³ Emdi Yoab pütkül Israilning qoshunining serdari idi; Yehoyadaning oghli Binaya bolsa Ketitiylar bilen Peletiylerning üstige serdar boldi. ²⁴ Adoniram baj-alwangha bash boldi, Ahiludning oghli Yehoshafat bolsa diwan bégi boldi; ²⁵ Shéwa katip, Zadok bilen Abiyatar kahin idi;

²⁶ Yairliq Ira bolsa Dawutqa xas kahin boldi.

Gibéonluqlar qisas soraydu

21 ¹ Emma Dawutning künliride uda üç yil acharchiliq boldi. Dawut uning toghruluq Perwerdigardin soridi. Perwerdigar uninggha: Acharchiliq Saul we uning qanxor jemetidikiler sewebidin, yeni uning Gibéonluqlarni qirghin qilghinidin boldi, dédi.

² Padishah Gibéonluqlarni chaqirip, ular bilen sözleshti (Gibéonluqlar Israilardin emes idi, belki Amoriylarning bir qaldisi idi. Israil eslide ular bilen ehde qilip qesem ichkenidi; lékin Saul Israil we Yehudalargha bolghan qizghinliq bilen ularni öltürüşke intilgenidi).

³ Dawut Gibéonluqlargha: Silerge néme qilip bérey? Men qandaq qilip bu gunahni kafaret qilip yapsam, andin siler Perwerdigarning mirasigha bext-beriket tiliyeleysiler? — dédi.

⁴ Gibéonluqlar uninggha: Bizning Saul we uning jemetidikilerdin altun-kümüş sorash heqqimiz yoq, we bizning sewebimizdin Israildin bir ademnimu ölümgə mehkum qildurush heqqimiz yoq, dédi. Dawut: Siler néme désenglar, men shundaq qilay, dédi.

⁵ Ular padishahqa: Burun bizni yoqatmaqchi bolghan, bizni Israilning barliq pasilliri ichide turghudek yéri qalmisun dep, bizni halak qilishqa qestligen héliqi kishining, ⁶ hazir uning er-

20:19 «sili hazir Israildiki ana kebi chong bir sheherni xarap qiliwatidila» — «ana kebi chong bir sheher» dégenning menisi belkim, bashqa sheherler Abelge béqinidu. Bashqa birxil terjimisi «bir sheher we Israildiki bir ana bolghuchini xarab qiliwatidila».

20:22 «shuni anglap... herbiri öz öyige qaytti» — ibranıy tilida: «shuni anglap... herbiri öz chédirigha qaytti».

20:26 «Yairliq Ira bolsa Dawutqa xas kahin boldi» — yaki «Yairliq Ira bolsa Dawutning bash weziri boldi».

21:1 «Emma Dawutning künliride uda üç yil acharchiliq boldi...» — 21-24-bablar belkim tarixqa qoshulghan qoshumche söz bolup, «Samuil (2)»diki yillar ariliqida yüz bergen bashqa muhim ishlarni teswirleydu.

21:2 «Israil eslide ular bilen ehde qilip qesem ichkenidi» — Bu ish «Yeshua» 9-babta xatirlengen.

21:2 Ye. 9:19

21:3 «... Andin siler Perwerdigarning mirasigha bext-beriket tiliyeleysiler» — demek, ularning Israilgha bolghan bu adiwiti tügeydu.

kek neslidan yettisi bizge tapshurup bérilsun, biz Perwerdigarning tallighini bolghan Saulning Gibéah shehiride, Perwerdigarning aldida ularni óltürüp, ésip qoyayli, dédi. Padishah: — Men silerge choqum tapshurup bérimen, dédi.

⁷ Lékin Dawut bilen Saulning oghli Yonatanning Perwerdigar aldida ichishken qesimi wejedin padishah Saulning newrisi, Yonatanning oghli Mefiboshetni ayidi..

⁸ Padishah Ayahning qizi Rizpahning Saulgha tughup bergen ikki oghli Armoni we Mefiboshetni we Saulning qizi Miqal Meholatliq Barzillayning oghli Adriel üçün béqiwalghan besh oghulni tutup, ⁹ Gibéonluqlarning qoligha tapshurdi. Bular ularni döngde Perwerdigarning aldida ésip qoydi. Bu yetteylen bir künde óltürüldi; ular óltürülgende arpa ormisi aldidiki künler idi.

¹⁰ Andin Ayahning qizi Rizpah böz rextni élip, qoram üstige yéyip saldi. U orma bashlang-handin tartip asmandin yamghur chüshken waqitqiche, u yerde olturup kündüzi qushlarning jesetlerning üstige qonushigha, kéchisi yirtquchlarning ularni dessep cheylishige yol qoymidi.

¹¹ Birs Saulning kéniziki, Ayahning qizi Rizpahning qilghanlirini Dawutqa éytti.

¹² Shuning bilen Dawut Yabesh-Giléadtikilerning qéshigha béríp, u yerdin Saulning we uning oghli Yonatanning söngeklirini élip keldi (Filistiyler Gilboada Saulni óltürgen künide ularning jesetlirini Beyt-Shandiki meydanda ésip qoyghanidi; Yabesh-Giléadtikiler eslide bularni shu yerdin oghriliqiche élip ketkenidi).. ¹³ Dawut Saul bilen uning oghli Yonatanning söngeklirini shu yerdin élip keldi; ular ésip óltürülgen yetteylenning söngeklirininimu yighip qoydi, ¹⁴ andin shularni Saul bilen oghli Yonatanning söngekliri bilen Binyamin zéminidiki Zélada, atisi kishning qebreside depne qildi. Ular padishah emr qilghandek qildi. Andin Xuda xelqning zémin toghruluq dualirini ijabet qildi..

Filistiyle bilen qayta jeng qilish

1Tar. 20:4-8

¹⁵ Filistiyler bilen Israilning ottursida yene jeng boldi, Dawut öz adamliri bilen chüshüp, Filistiyler bilen soqushti. Emma Dawut tolimu charchap ketti; ¹⁶ Rafahning ewladliridin bolghan Ishbi-Binob Dawutni óltürmekchi idi; uning mis neyzisining éghirliqi üç yüz shekel idi; uninggha yene yéngi sawut baghlaqliq idi.. ¹⁷ Lékin Zeruianing oghli Abishay uninggha yademege kélip Filistiyni qilichlap óltürdi. Shu küni Dawutning adamliri uninggha qesem qilip: Sen yene biz bilen jengge chiqmighin! Bolmisa Israilning chirighi öchüp qalidu, — dédi..

¹⁸ Bu ishtin kéyin shundaq boldiki, Gobta Filistiyler bilen yene jeng boldi; u waqitta Hushatliq Sibbikay Rafahning ewladidin bolghan Safni óltürdi..

¹⁹ Gobta yene bir qétim Filistiyler bilen jeng boldi; u chaghda Beyt-Lehemlik Yairning oghli El-Hanan Gatliq Goliyatning inisini óltürdi. Uning neyzisining sépi bapkarning xadisidek idi..

21:7 1Sam. 18:3; 20:15, 42; 23:18

21:8 «Saulning qizi Miqal Meholatliq Barzillayning oghli Adriel üçün béqiwalghan besh oghul..» — Miqal belkim achisi Merabning bu besh oghlini béqiwalghan (6:23ni, «1Sam.» 18:19ni köring). Bezi kona köchürmilerde «Merabning Meholatliq Barzillayning oghli Adriel üçün tughup bergen besh oghlini» déyilidu.

21:12 1Sam. 31:10-13

21:14 «Andin Xuda xelqning zémin toghruluq dualirini ijabet qildi» — «zémin toghruluq dualiri» — démek, qehetchilikning tügitilishi üçün.

21:16 «Rafahning ewladliridin bolghan Ishbi-Binob» — «Rafahning ewladliri» hemmisi dégüdek yoghan ademler idi (18, 20, 22ni köring). «uning mis neyzisining éghirliqi» — yaki «uning neyzining mis béshining éghirliqi». «300 shekel» — belkim 3.5 kilogram idi. «uninggha yene yéngi sawut baghlaqliq idi» — yaki, «uninggha yene yéngi bir qorali bar idi».

21:17 Pend. 13:9

21:18 1Tar. 20:4

21:19 «Beyt-Lehemlik Yair» — bezi kona köchürülmilerde «Yair» «Yair-Origim» dep atilidu. «Goliyatning inisi» — bezi kona köchürmilerde peqet «Goliyat» déyilidu.

²⁰ Yene bir jeng Gatta boldi; u yerde éviz boyluq bir adem bar idi, qollirining altidin barmaqliri, putlirining altidin barmaqliri bolup jemi yigirme töt barmiqlari bar idi. U hem Rafahning ewladi idi. ²¹ U Israillarning aldida turup ularni mazaq qildi; lékin Dawutning akisi Shimiyaning oghli Yonatan uni óltürdi.

²² Bu töt kishi Gatliq Rafahning ewladi bolup, hemmisi Dawutning qolida yaki uning xizmetkarlirining qolida óltürüldi.

Dawutning medhiye küyi

Zeb. 18

22¹ Perwerdigar uni barliq dushmanliridin hem Saul padishahning qolidin qutquzghan küni, u Perwerdigargha bu küyni éytti: —

² U mundaq dédi: — Perwerdigar méning xada téghim, méning qorghinim, méning nijatkarimdur!

³ Xuda méning qoram téshimdur, men Uninggha tayinimen —
U méning qalqinim, méning qutquzghuchi münggüzüm,
Méning éviz munarim we bashpanahim, méning qutquzghuchimdur;
Sen méni zorawanlardin qutquzisen!..

⁴ Medhiyilerge layiq Perwerdigargha men nida qilimen,
Shundaq qilip, men dushmanlirimdin qutquzulimen;

⁵ Chünki ölümning asaretliri méni qorshiwaldi,
Ixlassizlarning yamrap kétishi méni qorqitiwetti;

⁶ Tehtisaraning taniliri méni chirmiwaldi,
Ölüm sirtmaqliri aldimgha keldi.

⁷ Qiynalghinimda men Perwerdigargha nida qildim,
Xudayimgha peryad kütürdüm;

U ibadetxanisidin awazimni anglidi,
Méning peryadim Uning quliqigha kirdi.

⁸ Andin yer-zémin tewrep silkinip ketti,
Asmanlarning ulliri dehshetlik tewrendi, silkinip ketti;
Chünki U ghezeplendi.

⁹ Uning dimighidin is örlep turatti,
Aghzidin chiqqan ot hemmisini yutuwetti;
Uningdin kömür choghli chiqti;

¹⁰ U asmanlarni éngishtürüp évip chüshti,
Puti astida tum qarangghuluq idi.

¹¹ U bir kérub üstide perwaz qildi,
U shamalning qanatlirida köründi.

¹² U qarangghuluqni, shundaqla yighilghan sularni,
Asmanlarning qoyuq bulutlirini,
Öz etrapida chédiri qildi.

¹³ Uning aldida turghan yoruqluqtin,

22:1 «...u Perwerdigargha bu küyni éytti» — Zebur, 18-küy we uning izahatliiri bilen sélishturung.

22:3 «...méning qutquzghuchi münggüzüm» — ibraniy tilida «...nijatimning münggüzi». «Sen méni zorawanlardin qutquzisen!» — ibraniy tilida «Sen méni zorawanliqtin qutquzisen».

22:3 ibr. 2:13

22:5 «Ixlassizlarning yamrap kétishi méni qorqitiwetti» — ibraniy tilida «Ixlassizlarning qiyan-tashqinliri méni qorqitiwetti».

Otluq choghlar chiqip ötti;

¹⁴ Perwerdigar asmanda güldürlidi;

Hemmidin aliy Bolghuchi awazini yangratti;

¹⁵ Berheq, U oqlirini étip, düşmenlirimni tarqitiwetti;

Chaqmaqlarni chaqturup, ularni qiyqas-sürenge saldi;

¹⁶ Shuning bilen déngizning tekti körünüp qaldi,

Alemning ulliri ashkarilandi,

Perwerdigarning tenbihi bilen,

Dimighining nepisining zerbisi bilen.

¹⁷ U yuqiridin qolini uzitip, méni tutti;

Méni ulugh sulardin tartip aldi.

¹⁸ U méni küchlük düşminimdin,

Manga öchmenlerdin qutquzdi;

Chünki ular mendin küchlük idi.

¹⁹ Külpetke uchrichan künümde, ular manga qarshi hujumgha ötti;

Biraq Perwerdigar méning tayanchim idi.

²⁰ U méni kengri-azade bir jaygha élip chiqardi;

U méni qutquzdi, chünki U mendin xursen boldi.

²¹ Perwerdigar heqqaniyliqimgha qarap manga iltipat körsetti;

Qolumning halalliqlini U manga qayturdi;

²² Chünki Perwerdigarning yollirini tutup keldim;

Rezillik qilip Xudayimdin ayrilip ketmidim;

²³ Chünki uning barliq hökümliri aldimdidur;

Men Uning belgilimiliridin chetnep ketmidim;

²⁴ Men Uning bilen ghubarsiz yürdüm,

Özümnü gunahtin néri qildim.

²⁵ We Perwerdigar heqqaniyliqimgha qarap,

Köz aldida bolghan halalliqim boyiche qilghanlirimni qayturdi.

²⁶ Wapadar-méhribanlarga Özüngni wapadar-méhriban körsitisen;

Ghubarsizlarga Özüngni ghubarsiz körsitisen;

²⁷ Sap dilliqlarga Özüngni sap dilliq körsitisen;

Tetürlerge Özüngni tetür körsitisen;

²⁸ Chünki Sen ajiz mömin xelqni qutquzisen;

Biraq közliringni tekebbur üstige tikip,

Ularни shermende qilisen;

²⁹ Chünki Sen Perwerdigar méning chiraghimdursen;

Perwerdigar méni basqan qarangghuluqni nurlanduridu;

³⁰ Chünki Sen arqiliq düşmen qoshuni arisidin yügürüp öttüm;

Sen Xudayim arqiliq men sépildin atlap öttüm..

³¹ Tengrim — Uning yoli mukemmeldur;

Perwerdigarning sözi sinap ispatlanghandur;

U Özige tayanghanlarning hemmisige qalqandur..

³² Chünki Perwerdigardin bashqa yene kim ilahtur?

22:15 «berheq, u ... düşmenlirimni tarqitiwetti» — ibraniy tilida «berheq, U ... ularni tarqitiwetti». 18-ayetni körüng.

22:29 Pend. 13:9

22:30 «düşmen qoshuni arisidin yügürüp öttüm» — «yügürüp öttüm» dégen mushu sözler «bösup öttüm» dégen menini öz ichige alidu.

22:31 Qan. 32:4; Dan. 4:34; Zeb. 12:6; 119:140; Pend. 30:5; Weh. 15:3

Bizning Xudayimizdin bashqa kim qoram tashtur?.

³³ Tengri méning mustehkem qorghinimdur;

U yolumni mukemmel, tüp-tüz qilidu;

³⁴ U méning putlirimni kéyikningkidek qilidu;

U méni yuqiri jaylirimgha turghuzidu;

³⁵ Qollirimni urush qilishqa ögitidu,

Shunglashqa bileklirim mis kamanni kéreleydu;

³⁶ Sen manga nijatingdiki qalqanni berding,

Séning mulayim kemterliking méni ulugh qildi.

³⁷ Sen qedemlirim astidiki jayni keng qilding,

Méning putlirim téyilip ketmidi.

³⁸ Men düshmenlirimni qoghlap yoqattim,

Ular halak bolmighuche héch yanmidim.

³⁹ Qayta turalmighudek qilip,

Ular halak qilip yanjidim,

Ular putlirim astida yiqildi.

⁴⁰ Sen jeng qilishqa küch bilen béliimni baghliding;

Sen manga hujum qilganlarni putum astida égildürdüng;

⁴¹ Düshmenlirimni manga arqini qilip qachquzdung,

Shuning bilen men manga öchmenlerni yoqattim.

⁴² Ular telmürdi, biraq qutquzidighan héchkim yoq idi;

Hetta Perwerdigargha qariwidi, Umu ulargha jawab bermidi.

⁴³ Men ularni soqup yerdiki topidek qiliwettim;

Kochidiki patqaqtek men ularni cheyliwettim;

Ularning üstidin pétiqdiwettim.

⁴⁴ Sen méni xelqimning nizaliridin qutquzhansen;

Sen méni ellerning béshi bolushqa saqliding;

Manga yat bolghan bir xelq xizmitimde bolmaqta.

⁴⁵ Yat eldikiler manga zeipliship teslim bolidu;

Anglishi bilenla ular manga itaet qilidu;

⁴⁶ Yat eldikiler chüshkünliship kétidu;

Ular öz istihkamliridin titrigen halda chiqip kélidu;

⁴⁷ Perwerdigar hayattur!

Méning Qoram Téshim mubareklensun;

Nijatim bolghan qoram tash Xuda aliydur, dep medhiyilensun!

⁴⁸ U, yeni men üçün toluq qisas alghuchi Tengri,

Xelqlerni manga boysundurghuchidur;

⁴⁹ U méni düshmenlirim arisidin chiqarghan;

Berheq, Sen méni manga hujum qilganlardin yuqiri kötürdüng;

Zorawan ademdin Sen méni qutuldurdung.

⁵⁰ Mushu seweblik men eller arisida sanga teshekkür éytimen, i Perwerdigar;

Namingni ulughlap küylerni éytimen;

⁵¹ U bolsa Özi tikligen padishahqa zor qutquzushlarni béghishlaydu;

Özi mesih qilghinigha,

Yeni Dawutqa hem uning neslige menggüge özgermes muhebbetni körsitidu.

22:32 Qan. 32:39; 1Sam. 2:2; Zeb. 86:8; Yesh. 45:5

22:50 Rim. 15:9

Dawutning axirqi sözliri

23¹ Töwendikiler Dawutning axirqi sözliridir: — Yessening oghli Dawutning bëshariti, Yuqiri mertiwige kötürülgen,

Yaqupning Xudasi terepidin mesihlengen,
Israilning söyümlük küychisining bësharet sözliri mana: —

² Perwerdigarning Rohi men arqiliq söz qildi,
Uning sözliri tilimdidur.

³ Israilning Xudasi söz qildi,
Israilning Qoram Téshi manga shundaq dédi: —
Kimki ademlarning arisida adalet bilen seltenet qilsa,
Kimki Xudadin qorqush bilen seltenet qilsa,

⁴ U quyash chiqqandiki tang nuridek,
Bulutsiz seherdek bolidu,
Yamghurdin kéyin asman süzük bolushi bilen,
Yumran maysilar tupraqtin chiqidu, mana u shundaq bolidu..

⁵ Berheq, méning öyüm Tengri aldida shundaq emesmu?
Chünki U men bilen menggülik ehde tüzdi,
Bu ehde hemme ishlarda mupessel hem mustehkemdur;
Chünki méning barliq nijatliq ishlimni,
Hemme intizarliqimni,
U berq urghuzmamdu?.

⁶ Lékin iplaslarning hemmisi tikenlerde,
Héchkim qolida tutalmighachqa, chöriwétilidu..

⁷ Ulargha qol uzatquchi özini tömür qoral we neyze sépi bilen qorallandurmisa bolmaydu;
Ular hamam turghan yéride otta köydürüwétilidu!

Dawutning palwanliri

1Tar. 11:10-47

⁸ Dawutning palwanlirining isimliri töwendikidek xatirilengendur: —

Taxkimonluq Yosheb-Bashsebet serdarlarning bëshisi idi. U bir qétimliq jengde neyze oynitip, sekkiz yüz ademni öltürgenidi..

⁹ Kéyinkisi Axoxiy Dodoning oghli Eliazar idi; Filistiyler yighilip jeng qilmaqchi boldi; shu waqitta Dawut we uninggha hemrah bolup chiqqan üç palwan ularni jengge chaqirdi; Eliazar shu üçtin biri idi. Lékin Israillar chékindi;¹⁰ u qozghilip, taki béliki télip, qoli qilichqa chapliship qalghuche Filistiylerni qirdi. U küni Perwerdigar Israillarni chong nusretke érishtürdi. Xelq uning qéshigha qaytqanda peqet olja yighish ishila qalghanidi.

¹¹ We uningdin kéyinkisi Hararliq Agiyning oghli Shammah idi. Bir küni Filistiyler qoshun bolup yighilghanidi; yéqin etrapta qoyuq ösken bir qizil mashliq bar idi. Kishiler Filistilarning aldidin qachqanidi, ¹² Shammah bolsa qizil mashliq otturisida mezmur turup, uni qoghdap

23:4 «U quyash chiqqandiki tang nuridek,...» — yaki «quyash chiqqandek, tang nuridek,...».

23:5 «Berheq, méning öyüm Tengri aldida shundaq emesmu? Chünki U men bilen... ehde berdi» — bashqa birxil terjimisi: «Méning öyüm Tengri aldida shundaq bolmisimu, lékin U men bilen... ehde berdi».

23:6 «iplaslarning hemmisi» — ibraniy tilida: «Bélial (Sheytan)ning oghullirining hemmisi».

23:8 «U bir qétimliq jengde neyze oynitip, sekkiz yüz ademni öltürgenidi» — kona köchürülmilerning köpinchiside: «Uning bashqa ismi «Ezniliq Adino»; chünki u bir qétimdila sekkiz yüz ademni öltürgenidi» déyilidu. Biz mushu yerde grék tilidiki («LXX») terjimisige egishimiz («1Tar.» 11:11ni körüng).

23:9 «...Axoxiy Dodoning oghli...» — yaki «...Axoxining newrisi, Dodoning oghli,...»

23:11 «Bir küni Filistiyler qoshun bolup yighilghanidi» — bashqa birxil terjimisi: «Bir küni Filistiyler Léhi (yézi)da yighilghanidi».

Filistiyalarni qirdi; shuning bilan Perwerdigar Israilarga ghayet zor nusret ata qildi.

¹³ Orma waqtida ottuz yolbashchi ichidin yene üchi Adullamning gharigha chüshüp, Dawutning yénigha keldi. Filistiyalarning qoshuni Refayim wadisigha bargah qurghanidi; ¹⁴ u chaghda Dawut qorghanda idi, Filistiyalarning qarawulgahi bolsa Beyt-Lehemde idi. ¹⁵ Dawut ussap: Ah, birsi manga Beyt-Lehemning derwazisining yénidiki quduqtin su ekilip bergén bolsa yaxshi bolatti! — déwidi. ¹⁶ bu üç palwan Filistiyalarning leshkergahidin bösüp ötüp, Beyt-Lehemning derwazisining yénidiki quduqtin su tartti we Dawutqa élip keldi; lékin u uningdin ichkili unimidi, belki suni Perwerdigargha atap töküp: ¹⁷ — I Perwerdigar, bundaq ish mendin néri bolsun! Bu üç ademning öz hayatigha tewekkul qilip béríp ekelgen bu su ularning qénigha oxshash emesmu! — dédi. Shuning üçün u ichishke unimidi. Bu üç palwan qilghan ishlar del shular idi. ¹⁸ Zeruiyaning oghli Yoabning inisi Abishay bu üçining béshi idi. U üç yüz adem bilen qarshilish neyzisini piqiritip ularni öltürgen. Shuning bilen u bu «üch palwan» ichide nami chiqqanidi. ¹⁹ U bu üçeylenning ichide eng hörmetlik idi, shunga ularning béshi idi; lékin u awwalqi üçeylenge yetmeytti.

²⁰ Yehoyadaning oghli Binaya Kabzeeldin bolup, bir batur palwan idi; u köp qaltis ishlarni qilghan. U Moabiy Arielning ikki oghlini öltürgen. Yene qar yaghqan bir küni azgalgha chüshüp, bir shirni öltürgenidi. ²¹ U hem küchtünggür bir misirliqni öltürgenidi. Misirliqning qolida bir neyze bar idi, lékin Binayaning qolida bir hasila bar idi. U misirliqning qolidin neyzisini tartiwélip, öz neyzisi bilen uni öltürdi. ²² Bu ishlarni Yehoyadaning oghli Binaya qilghan bolup, u üç palwan arisida nam chiqqarghanidi. ²³ U ottuz yolbashchi ichide hörmetlik idi. Lékin u awwalqi üç palwangha yetmeytti. Dawut uni özining pasiban bégi qildi.

²⁴ Ottuz yolbashchi ichide Yoabning inisi Asahel, Beyt-Lehemlik Dodoning oghli El-Hanan bar idi. ²⁵ Buningdin bashqa: Harodluq Shammah, Harodluq Élika, ²⁶ Patliliq Helez, Tekoaliq Ikkeshning oghli Ira, ²⁷ Anatotluq Abiézer, Hushatliq Mibonnay, ²⁸ Axohluq Zalmon, Nitofatliq Maharay, ²⁹ Nitofatliq Baanahning oghli Xeleb, Binyaminlardin Gibéahliq Ribayning oghli Ittay, ³⁰ Piratonluq Binaya, Gaash wadiliridin Hidday, ³¹ Arbatliq Abi-Albon, Barhumluq Azmawet, ³²⁻³³ Shaalbonluq Eliyahba, Yashenning oghulliri, Hararliq Shammahning oghli Yonatan, Hararliq Shararning oghli Ahiyam, ³⁴ Maakatiy Axasbayning oghli Elifelet, Gilonluq Ahitofelning oghli Éliyam, ³⁵ Karmelik Hezray, Arbiliq Paaray, ³⁶ Zobahdin bolghan Natanning oghli Igal, Gadliq Banni, ³⁷ Ammoniy Zelek, Beerotluq Naharay (u Zeruiyaning oghli Yoabning yaragh kötürgüchisi idi), ³⁸ Yitriliq Ira, Yitriliq Gareb ³⁹ we Hittiy Uriya qatarliqlar bolup, ularning hemmisi ottuz yette kishi idi...

Dawutning Israilarni royxetke élish gunahi

1Tar. 21

24¹ Perwerdigarning ghezipi Israilgha yene qozghaldi. Shuning bilen U ularni jazalash üçün Dawutni qozghiwidi, u adem chiqirip, ulargha: — Israilar bilen Yehudaliqlarning sanini al, dédi...

² Padishah öz yénida turghan qoshun serdari Yoabqa: Barghin, Dandin tartip Beer-Shébaghiche Israilning hemme qebililirining yurtlirini kézip, xelqni sanap chiqqin, men xelqning sanini biley, dédi.

23:20 «U Moabiy Arielning ikki oghlini öltürgen» — yaki «U Moabtiki ikki shirdek kishini öltürgen».

23:29 «Baanahning oghli Xeleb» — yaki «Baanahning oghli Xeleb».

23:32-33 «Hararliq Shammahning oghli Yonatan» — ibraniy tilida «oghli» dégen söz tépilmaydu. Yonataning Shammah (Shagi) bilen bolghan munasiwiti «1Tar.» 11:34din körüliidu.

23:39 «... we hittiy Uriya qatarliqlar bolup, ularning hemmisi ottuz yette kishi idi» — bu tizimlikte Yehudiy emeslerdin birnechchisi bar — mesilen Ammonluq Zelek, Hittiy Uriya we Moabliq Yitma bar.

24:1 «Xuda ularni jazalash üçün Dawutni qozghiwidi, u ...: — Israilar bilen Yehudaliqlarning sanini al, dédi» — shühhisizki, Dawut esli shu niyette idi. Meqsiti belkim öz ulughluqini körsitish yaki shuninggha oxshash tekebburluq niyiti bolsa kérek. Perwerdigar Israilgha ghezipini körsitish üçün, Dawutning bu yaman ishni qilishigha yol qoydi.

³ Yoab padishahqa: Bu xelq hazir meyli qanchilik bolsun, Perwerdigar Xudaying ularning sanini yüz hesse ashurghay. Buni ghojam padishah öz közi bilen körgey! Lékin ghojam padishah némishqa bu ishtin xush bolidikin? — dédi..

⁴ Emma Yoab bilen qoshunning bashqa serdarliri unimisimu, padishahning yarliqi ulardin küchlük idi; shuning bilen Yoab bilen qoshunning bashqa serdarliri Israilning xelqini sanighili padishahning qéshidin chiqti. ⁵ Ular Iordan deryasidin ötüp Yaazerge yéqin Gad wadisida Aroerde, yeni sheherning jenub teripide bargah tikti. ⁶ Andin ular Giléadqa we Taxtim-Hodshining yurtigha keldi. Andin Dan-Yaangha kélip aylinip Zidongha bardi. ⁷ Andin ular Tur dégen qorghaniq sheherge, shundaqla Hiwiylar bilen Qanaaniylarning hemme sheherlirige keldi; andin ular Yehuda yurtining jenub teripige, shu yerdiki Beer-Shébaghiche bardi. ⁸ Shundaq qilip ular pütkül zéminni kézip, toqquz ay yigirme kün ötkendin kéyin, Yérusalémgha yénip keldi.

⁹ Yoab padishahqa xelqning sanini melum qilip: Israilda qilich kötüreleydighan baturdin sekkiz yüz mingi, Yehudada besh yüz mingi bar iken, dédi.

¹⁰ Dawut xelqning sanini alghandin kéyin, wijdani azablandi we Perwerdigargha: Bu qilghinim éghir gunah boluptu. I Perwerdigar, qulungning qebihlikini kötürüwetkeysen; chünki men tolimu exmeqanilik qiptimen, dédi..

¹¹ Dawut etigende turghanda Perwerdigarning sözi Dawutning aldin körgüchisi bolghan Gad peyghemberge kélip:

¹² — «Bérip Dawutqa éytqin, Perwerdigar: —

Men üç bala-qazani aldinggha qoyimen, ularning birini talliwalghin, men shuni üstüngge chüshürimen, deydu — dégin» — déyildi.

¹³ Shuning bilen Gad Dawutning qéshigha kélip buni uninggha dédi. U uninggha: «Yette yilghiche zémindinga acharchiliq sanga bolsunmu? Yaki dühmenliring üç ayghiche séni qoghlap, sen ulardin qachamsen? We yaki üç küngiche zémindinga waba tarqalsunmu? Emdi sen obdan oylap, bir néme dégin, men méni Ewetküchige néme dep jawab bérey?» — dédi.

¹⁴ Dawut Gadqa: Men tolimu tenglikte qaldim! Sendin ötüneyki, biz Perwerdigarning qoligha chüsheyli; chünki Uning rehimdilliqi zordur; insanning qoligha peqet chüshüp qalmighaymen! — dédi.

¹⁵ Shuning bilen Perwerdigar etigendin tartip békitilgen waqitqiche waba chüshürdi. Dandin tartip Beer-Shébaghiche yetmish ming adem öldi. ¹⁶ Emdi perishte qolini Yérusalémgha uzutup sheherni halak qilay dégende, Perwerdigar éghir hökümidin pushayman qilip, xelqni halak qiliwatqan Perishtige: Emdi boldi qilghin; qolungni yighqin, — dédi. U waqitta Perwerdigarning Perishtisi Yebusi Arawnahning xaminining yénida idi..

¹⁷ Dawut xelqni yoqitiwatqan perishtini körgende Perwerdigargha: Mana, gunah qilghan men, qebihlik qilghuchi mendurmen. Lékin bu qoylar bolsa néme qildi? Séning qolung méning üstümge we atamning jemetining üstige chüshsun! — dédi..

Dawut xamanni sétiwélip qurbangah quridu

¹⁸ Shu küni Gad Dawutning qéshigha kélip uninggha: Bérip Yebusi Arawnahning xaminigha Perwerdigargha atap bir qurbangah yasighin, dédi.

¹⁹ Dawut Gadning sözi boyiche Perwerdigar buyrughandek qildi.

24:3 «Lékin ghojam padishah némishqa bu ishtin xush bolidikin?» — ghele ish shuki, hetta Xudadin qorqmaydighan Yoabtek bir kishi bu ishning Xudagha yaqmaydighanliqini bilidu.

24:10 «Dawut xelqning sanini alghandin kéyin, wijdani azablandi... tolimu exmeqanilik qiptimen, dédi» — «xelqni sanaqtin ötküzüsh» dégen gunah toghruluq «qoshumche söz»imizde azraq toxtilimiz.

24:16 «Perwerdigarning Perishtisi» — bu alahide shexs toghruluq bizning «Tebirler»imizni körüng.

24:17 «Lékin bu qoylar bolsa nime qildi?» — «bu qoylar» Xudaning xelqini körsitidu.

²⁰ Arawnah qarap padishah bilan xizmetkarlarning öz teripige kéliwatqinini körüp, aldigha chiqip padishahning aldida yüzini yerge tekküzüp, tezim qildi. ²¹ Arawnah: Ghojam padishah néme ish bilan qullirining aldigha keldilikin? — dep soridi. Dawut: Xelqning arisida wabani toxtitish üçün, bu xamanni sendin sétiwélip, bu yerde Perwerdigargha bir qurbangah yasighili keldim, — dédi.

²² Arawnah Dawutqa: Ghojam padishah özliri némini xalisila shuni élip qurbanliq qilsila. Mana bu yerde köydürme qurbanliq üçün kalilar bar, otun qilishqa xaman tépidighan tirnilar bilan kalilarning boyunturuqliri bar. ²³ I padishah, buning hemmisini menki Arawnah padishahqa teqdim qilay, dédi. U yene padishahqa: Perwerdigar Xudaliri silini qobul qilip shepset key, dédi.

²⁴ Padishah Arawnahgha: Yaq, qandaqla bolmisun bularni sendin öz naxide sétiwalmisam bolmaydu. Men bedel tölimey Perwerdigar Xudayimgha köydürme qurbanliqlarni hergiz sunmaymen, — dédi. Andin Dawut xaman bilan kalilarni ellik shekel kümüşke sétiwal-di..

²⁵ Andin Dawut u yerde Perwerdigargha bir qurbangah yasap, köydürme qurbanliqlar bilan inaqliq qurbanliqliri qildi. Perwerdigar zémin üçün qilghan dualarni qobul qilip, waba Israilning arisida toxtidi.

Qoshumche söz (1- we 2-qismigha)

Xudaning ehde sanduqining bulap kétélishi («1Sam.» 4-7-bab)

Filistiyler Israilning zéminigha pat-pat tajawuz qilghinidek, ular bulang-talang qilish we qullarni tutqun qilishqa hujum bashlighanidi. Shundaq «tajawuz qilish weqeliri» eslide Israillarni özlirining Perwerdigarning ehdisige bolghan asiyligha nisbeten oyghitish bolushi kérek idi. Chünki eslide Xuda Israilni Musa peyghember arqiliq: — Ehdemni buzsanglar, üstünglarga jazalirim qedemmuqedem chüshidu, dep éniq agahlandurghanidi. «Tajawuz qilinish» bolsa bu jazalarning besh qedimining birinchisi idi. Bu «besh qedem» «Law.» 26:14-46 we «Qanun sherhi» 28-babta körsitilidu.

Démek, Musa peyghemberge chüshürülgen qanundiki bésharetler boyiche, Xuda düshmenni Israillargha tajawuz qilishqa yol qoysa, ular «Xuda bizni jazalashqa bashlidi» dep bilishi kérek. Shu chaghda bu «tajawuz jazasi» ulargha: «Siler yolumdin chetnep kettinglar, towa qilmisanglar bu ish téximu éghirliship kétidu» dégendek bir agahqa barawer idi. Biraq Israillar bu qétimqi Filistiylerning tajawuzidin ibret élip «Néme gunah qilduq?» dep héch sorap baqmidi. Buning ornigha namelum bir kishi Xudadin héch yol sorimayla, qoshun toplap Filistiyler bilen jeng qilishqa kirishti. Deslepte qattiq meghlubiyetke duch kelgendin kéyin, aqsqaqallar alaqqade bolup ketken xelqni righbetlendürüş üçün, özlirining «ixlasmenliki»ni körsitip, ehde sanduqini öz arisigha élip kélishni orunlashturdi. Israil Xudaning xelqighu?! Kahinlar chöl-bayawandin we Iordan deryasidin ötüp, Qanaan zéminigha kirip ehde sanduqini kötürgende, Xuda Öz xelqi üçün möjiziler körsetken emesmidi?! Lékin hazir ularning «ehde sanduqi»ni élip kélishi emeliyette bolsa menggülik hayat Xudagha tayinish emes, belki xurapiyliq yaki peqet diniy bir paaliyettin ibaret idi, xalas. Ularning sözlirige diqqet qiling: — **«Biz Perwerdigarning ehde sanduqini qéshimizgha élip kéleyli; u bizni qutquzidu»**. Qedirlik oqurmen, ademni qutquzalaydighan héchqandaq bir «u» yoqtur (démek, Xudaning Özidin bashqa héchqandaq nerse yaki adem qutquzghuchi bolalmaydu). Bezi waqitlarda Xuda Öz xelqige nijatni bildüridighan simwollarni yaki Özining hazir bolushigha ispatlarni bérishni layiq körgen bolsimu, U hergiz xelqining bu simwollar yaki ispatlarni birer séhirgerlik eswablirigha aylanduruwélishigha yol qoymaydu. Qelbimizning towisizliqi, köpligen gunah hem napakliqlirimizning Uninggha yirginchlik ikenlikini bilip turup we ularda ching turup, Xudadin yadrem tileshe Uninggha némidégen haqaretlik-he! We shundaq ehwalda turup, ademning qoli yasighan bir obyekt, bir nersini qolgha élip: «Bu ... bizni qutquzidu» dések Xudagha téximu haqaret bolidu. Bundaq qilish séhirgerlik we xurapiyliqtur, xalas. Lékin shunche köp kishiler «Bu bizni qutquzidu!» dep oylap, tiltumar yaki hetta «krést»ni taqishidu! Bu étiqad emes, xurapiyliqtur. Qelbimiz Xudaning Mesihde bolghan nijati bilen paklanmighan bolsa, Uning küch-qudritini bildüridighan qandaqtur bir nerse yaki simwol bizni Sheytanning qiltaqliridin yaki jinlarning aldamchiliqidin qoghdaydu, dep oylisاق, u bihudiliktur. Eksiche biz Muqeddes Roh arqiliq Hemmige Qadirning dostluqi we alaqsidesi bolsaq, biz héchqandaq «tiltumar» yaki bashqa shuninggha oxshash nersilerge kérek bolmaymiz (Xuda Tewratta bundaq nersilerni taqashni éniq men'i qilidu).

Emeliyette Filistiylerning addiy jasariti Israilning xurapiyliqigha tenbih bérishke chami yétetti: **«I filistiyler, özliringlarni jesur körsitip erkektek turunglar»** (4:9).

« Samuil «2» »

Jengning netijisi meghlubiyet bilan axirlashishi turghan gep idi — Israil pütünley meghlup bolupla qalmay, uningdinmu échinishliqi qimmatlik ehde sanduqi butpereslarning qoligha chüshüp qaldi. Bu némidégen xorluq! Némidégen shermendilik! Shübbhisizki, Filistiylar: — Israilning Xudasi Perwerdigar bizning ilahlirimizgha oxshashtur, lékin ilahlirimizdin ajizdur!» — dep oylyatti.

Emma shu ish intayin ajayibki, Xuda özining söz-wediliride ching turup, emel qilishni öz abruy-inawitini etiwarlashtin köp yuqiri orungha qoyidu; özining daim pak-muqeddeslikte ish körüşhini ishlirining «toghra dep ispatlinish»idin köp yuqiri orungha qoyidu. Bu, shübbhisizki, «Zebur» 138:2diki ayet: **«Sen pütün nam-shöhritingdinmu wedengde turushni ulugh qilghansen»**ning sirliq menisidur.

Mana Xudaning bu yoli insanning intilishlirining del eksidur. Köpimiz daim semimiy bolushqa, wedide turushqa emes, belki abruy-inawetke köp köngül bölüimiz. Ish-ehwallarning eyniyitige emes, belki qiyapet-körünüşhige shunche köngül qoyimiz.

Halbuki, Xudaning nam-shöhritige kelsek, héchkimde guman bolmasliqi kérekki, axir béríp, Xudaning barliq qilghanlirida Uning hem pütünley heqqaniy hem pütünley adil bolghanliqi éniq ispatlinidu. We Xudagha teshekkür, Uninggha tayinip semimiy we wapadar bolushni abruy-inawettin yuqiri qoyghan kishiler bolsa, axir béríp Xuda ularning qilghanlirini toghra we adil dep ispatlap béridu — bu dunyada bolmisa, u dunyada hemme ishtin hésab tashshurghanda, shundaq bolidu.

Esliide Israil Filistiylar Xudagha heqiqiy itaet qilish jehette ülgé bolsa yaxshi bolattí! Shuning bilen Filistiylar ular arqiliq Xudaning heqqaniyliqi, shan-sheripi we Özige itaet qilghan bir xelqge bolghan berikitini körgen bolattí. Tolimu epsus, Israil shundaq bolmídi! Emma Öz xelqi Özige meyli sadiq bolsun, meyli wapasiz bolsun, Xuda beribir Özí üçün insaniyetke daim guwahliq keltürídu. Filistiylermu Perwerdigarni «öz butimizdin töwen turídu» dégen xataliqi tüpeylidin Uning «terbiye jazasi»ni körüp, ibret élish kérek.

Xudaning Filistiylar Xudagha yetküzgen tedrijiy terbiye-sawaqlirining mahiyitige diqqet qilsaq, bizgimu yaxshi terbiye-sawaq bolídu. Jazalirining hemmisi ulargha biraqla chüshmeydu. U ulargha rehim körsitip (Xuda ularning butperes bir xelq ikenliki bilgech), awwal peqet ularning heriketlirining Özining naraziliqini qozghighanliqini éniq körsitidighan balayí'apetlerni bir-birlep chüshürídu.

Birinchidin, ularning mebudí Dagon ehde sanduqi aldigha yiqilip chüshídu. Filistiylardek xurapiyliqni tutqan, özlirining butini «heqiqeten bir hayat nerse» dep ishengen bundaq bir el üçün, bu ishning özi alliqachan éniq bir agah bolushi kérek idi! Lékin ular buningdin agah almay, mebudini qaytidin öz jayigha qoyídu! Etisi etigende Dagonning pare-pare chéqilghanliqini bayqaydu! Emma ular téxiche héchqandaq xulasige kelmeydu. Qandaqtur bir xil hürrek wabasi ularning arisida ewj alídu (bezi terjimanlar buni «gémorroy» yaki «bowasir» dep terjime qilídu. Lékin gerche bowasir bolghan hemme ademge melum bolghinidek, bowasir ademni köp qiyenisimu, u adette ademni öltürmeydu; lékin bu waba ademning jénigha zamin bolghan bolushi mumkin. Filistiylar ehde sanduqini qayturup apiríwétishke élip mangghanda, uning yénigha «altun chashqan»larni qoyghanliqigha qarighanda, bu waba chashqanlar bilen munasiwetlik bolushi mumkin idi. Shunga, bu waba chashqanlar arqiliq yuqturulidighan,

ademge köp qorqunchluq hürreklarni chiqiridighan «chuma» dégen késel bolushi mumkin (6:4ni körüng)).

Weqening bashqa tepsilatiri üstide anche toxtalmaymiz, peqet oqurmenning diqqitini shuninggha tartqumiz barki, Xudaning bu dunyada bizge uchraydighan «terbiyilik jazaliri» emeliyette Uning bizge körsitidighan rehimdilliqi we mulayimligi bolidu. Chünki ular nezirimizni axirqi höküm-jazaning jezmen kélishige tartidu. Bu jaza herqandaq «hurreklik waba»din dehshetlik bolidu. Undaq agahlar yaki «terbiyilik jazalar» her ademge yaki herqaysi el-milletlerge bashqa-bashqa yollar bilen kélidu, lékin ularning meqsiti birdur, yeni bizning axirette halak bolmay, belki towa qilip Xudani hayatimizda tégishlik orungha qoyushimizdin ibarettur. Filistiyler axir bérup bu agahni qobul qilip, bundaq jismaniy jaza toxtisun dep, ehde sanduqini qayturup apiriwétidu. Bu ish yaxshi bashlinish idi, lékin ular kéyin axiret toghruluq oyolidimu-yoq bilmeymiz. Biz bolsaqchu?

«Hakimlik» we «padishahlik»ning perqliri

(1) «Batur hakimlar» dewridiki hakimlar bolsa herdaim xelq arisida bolup, ulardin biri bolghanidi. «Hakimlar»ning dewride, herbir qebilide adettiki ishlar aqsaqallar teripidin bashqurulatti. Belkim herbir qebilide daim birnechche aqsaqal bolatti. «Hakim» bolsa her yili Israil zéminini aylinip murekkep dewa-erzler yaki mesililerni anglaytti («1Sam.» 7:16ni körüng). Qebililer arisida jédel peyda bolsa, hakimning biterep höküm chiqirish wezipisi bar idi; düşmenler tajawuz qilghanda hakim yétekchilik qilish we belkim peyghemberlik körsetmiler bilen teminlesh üçün otturigha chiqatti. Gerche Israil kichikkine bir el bolghini bilen, oqurmen Tewrattiki «Batur Hakimlar» dégen kitab arqiliq, Xudaning «batur hakimlar»ni wasite qilip, Israilgha «arqida turup wasitilik yétekchi» bolup, ulargha ehdisi boyiche herdaim bashpanah bolghanliqini köreleydu. Halqiliq ish hakimning özining alahide qabiliyetliri emes, belki pütün xelqning Xuda aldida kemterlik bilen yürüp, bir-birige méhribanliq körsitip hemde özlirini herqandaq butpereslik yaki xurapiyliqtin néri tutushidin ibaret idi. Israilning ajizliqi we uning düşmenlerning hujum qilishigha ochuq turghanliqi yaxshi ish — chünki del shu tüpeylidin Xuda Öz danaligi we qudritini butlarga ishengen ellerge körsiteleytti — peqet Öz xelqi Özige ishench baghligan bolsila!

(2) Padishah bolsa, xelqtin ayrim turidighan we ulardin yuqiri adem bolushi kérek idi. U daim wezir-wuzirlar we her derijilik emirlarni etrapigha yighip yürüshi kérek we bashqa padishahlar yaki elchilarni kütüş hemde «elning sheripi»ni bildürüş üçün, özining heshemetlik «resmiy orda»si bolushi kérek idi; hoquq bir yerge merkezlishishi kérek. Ordidikiler we muntizim qoshunni qurush üçün padishah baj-alwan salidighan tüzümnimu yürüzüshi kérek. «Hakim»gha bolsa barghan yéride turghan waqtida peqet addiy qonalghu we yémek-ichmekla kupaye bolidu. Hakim «aqsaqallar arisidiki aqsaqal» idi. Padishahning hoquqi aqsaqallarningkidin köp yuqiri bolghini bilen, chiriklikke azdurulush pursitimu köp bolidu. Padishah kütülmigen ehwallargha teyyar turushi üçün xezinige hajiti chüshetti; andin xezinini qoghdash üçün qel'e yaki qorghan we qarawullar kérek idi.

(3) Padishahliq bolsa adette sulale tüzümi bilen yürüzüldü. Padishah hoquqini öz oghulliridin birige, belkim chongigha tapshuridu. Kéyinki yétekchining kim ikenlikini éniqlash üçün, Xudani izdep Uningdin sorishining hajiti bolmaydu; barliq ishlar padishahning qarari bilen bolidu.

« Samuil «2» »

Shu seweblerdin Samuil xelqning padishah tiklesh telipige qarshi chiqidu; Xudamu Öz naraziliqini körsitidu. Halbuki, Xuda Samuilgha xelqning telipini qobul qilishqa emr qilidu. Xelqqa bir padishah (Saul) tiklep bérilidu. Saulning padishahliqi awwal ishench we kemterlik bilen yaxshi bashlinidu, emma kéyin Xuda uning itaetsizlik we ishenchsizlik tüpeylidin uni chetke qaqidu.

Yaqup peyghember ömrining axirida oghullirigha Xuda Israilgha Yehuda qebilisi ichidin padishah békutip tikleydu, hemde uning padishahliqi Mesih bilen axirlishidu, dep bésharet béridu: —

**«Yehudadin padishahliq shahane hasisi,
We uning ewladliridin idare qilghuchining hoquqluq tayiqi,
taki «Shiloh» (menisi, «hoquq Uningkidur») kelgüche ketmeydu,
Andin pütkül xelqler Uningghila itaet qilidu» («Yar.» 49:10).**

Tewrattiki «Qanun sherhi» dégen kitabta Musa peyghembermu shuninggha bésharet qiliduki, Israilning kelgüside choqum bir padishahi bolidu (17-bab, 14-20-ayet) we padishah Yehudadin chiqidu (33:7). Emdi Israil padishah telep qilghanda Xuda naraziliqini bildürgen tursa, undaqta uning padishahliq toghrisidiki esli wedilirining néme meqsiti bar idi?

Bu mesile toghruluq biz padishahliqning toluq tarixi xatirilengen «Padishahlar» dégen kitabning «qoshumche söz»ide tepsiliyraq toxtalmaqchimiz.

Dawutning Qutquzghuchi-Mesih bilen munasiwiti

(1) «Dawutning öyi» («2Sam.» 7:8-17)

Xudaning Dawutqa «öy» toghruluq qilghan wedisige nezirimizni aghdurayli. Dawut eslide Xuda üçün bir öy salmaqchi bolghan niyitini éytqan, lékin Xuda buninggha jawaben eksiche «Yaq, Men sen üçün bir öy salimen; Séning oghlung bolsa Men üçün öy salidu» deydu (Natan peyghember arqiliq): —

«Emdi qulum Dawutqa mundaq dégin: — Samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar: — Séni xelqim Israilgha bashlamchi qilip tiklesh üçün séni yaylaqlardin, qoy béishtin élip keldim, — deydu. — We meyli qeyerge barmighin, Men haman séning bilen bille boldum we séning aldingdin barliq dushmanliringni yoqitip keldim; yer yüzidiki ulughlar nam-shöhretke ige bolghandek séni ulugh nam-shöhretke sazawer qildim. Men xelqim bolghan Israilgha bir jayni békutip, ularni shu yerde tikip östürimen; shuning bilen ular öz zéminida turidighan, parakendichilikke uchrimaydighan bolidu. Reziller desleptidikidek, shundaqla Men xelqim Israil üstige hökümlerliq qilishqa hakimlarni tayinligen künlerdikidek, ulargha qaytidin zulum salmaydu. Men hazir sanga hemme dushmanliringdin aram berdim. Emdi Menki Perwerdigar sanga shuni éytip qoyayki, Men séning üçün bir öyni qurup bérimen!» — deydu.

Künliring toshup, ata-bowiliring bilen ölümde uxlighiningda, Men öz pushtingdin bolghan neslingni séning ornungda turghuzup, padishahliqini mezmüt qilimen. Méning namim üçün bir öyni yasighuchi u bolidu, we Men uning padishahliq textini ebedgiche mustehkem qilimen. Men uninggha Ata bolimen, u Manga oghul bolidu. Eger u qebhlik qilsa, uninggha insanlarning tayiqi bilen we adem balilirining sawaq-dumbalashliri bilen terbiye bérimen. Emma Men séning aldingda örüwetken Sauldin méhir-shepquitimni juda qilghinimdek, uningdin méhir-

shepqitimni juda qilmaymen. Shuning bilan séning öyüng we séning padishahliqing aldingda hemishe mezmot qilinidu; texting ebedgiche mezmot turghuzulidu».

Natan bu barliq sözler we barliq wehiyni héchnime qaldurmay, Dawutqa éytip berdi» (7:8-17).

Xudaning Dawut üçhün éytqan sözi uning oghlining Xudaning ibadetxanisini qurushi toghruluq idi. Shu waqittin tartip Israil shuni chüshendiki: (1) bésharet Sulaymanning ishlirida emelge ashuruldi; (2) halbuki, kelgüside bésharetning Dawutning nesli Mesih arqiliq téximu ulugh emelge ashurulushi bolidu; U téximu ulugh, téximu shereplik menggülik ibadetxana quridu. «Hagay»diki «qoshumche söz»imizde «ibadetxana» toghruluq toxtalghinimizni hemde «Padishahlar»diki «qoshumche söz»imizde Sulayman bilen Mesihning munasiwiti toghruluq toxtalghinimizni körüng.

(2) Dawutning küyi («2Sam.» 22-bab)

Diqqet bilen bu küyni («Zebur» 18-küydimu xatirilengen) oqusaq, uningda Dawutning öz dewridin uzun waqittin kéyinki ehwallar toghruluq bésharet béridighanliqini bayqaymiz. Mesilen: —

«Qiyналghinimda men Perwerdigargha nida qildim,
Xudayimgha peryad kötürdüm;
U ibadetxanisidin awazimni anglidi,
Méning peryadim Uning quliqigha kirdi.
Andin yer-zémin tewrep silkinip ketti,
Asmanlarning ulliri dehshetlik tewrendi, silkinip ketti;
Chünki U ghezeplendi.
Uning dimighidin is örlep turatti,
Aghzidin chiqqan ot hemmisini yutuwetti;
Uningdin kömür choghliri chiqti;
U asmanlarni éngishtürüp égip chüshti,
Puti astida tum qarangghuluq idi» (7-10).

Bu küchlük jawab, Dawutning dualirigha bolghan herqandaq jawablardin téximu küchlük bir jawabni körsitidu; shübhisiyki, u Xudaning Mesihning dehshetlik kréstlengen waqittiki azabtin kötürgen nidasigha bolghan jawabidur; chünki u waqitta «**Gunahqa héch tonush bolmighan kishini Xuda bizni dep gunahning özi qildi; meqsiti shuki, bizning Uningda Xudaning heqqaniyliqi bolushimiz üçündür**» («2Kor.» 5:18). Buningdin azabliq yaki dehshetlik ish bolmas.

«Perwerdigar heqqaniyiliqimgha qarap manga iltipat körsetti;
Qolumning halalliqini U manga qayturdi;
Chünki Perwerdigarning yollirini tutup keldim;
Rezillik qilip Xudayimdin ayrilip ketmidim» (21-22).

Dawut özi mukemmel emes; Bat-Shébaning ishida u intayin dehshetlik gunah qilghanidi. Duniyagha kelgenler arisida peqet birla adem mushundaq semimiylilik bilen dua qilalaytti; u bolsa héchqandaq gunah sadir qilip baqmighan Mesih Eysa idi.

«Men dushmanlirimni qoghlap yoqattim,
Ular halak bolmighuche héch yanmidim.
Qayta turalmighudek qilip,
Ularni halak qilip yanjidim,
Ular putlirim astida yiqildi.
Sen jeng qilishqa küch bilen bélimni baghliding;
Sen manga hujum qilganlarni putum astida égildürdung;
Dushmanlirimni manga arqini qilip qachquzdung,
Shuning bilen men manga öchmenlerni yoqattim.
Ular telmürdi, biraq qutquzidighan héchkim yoq idi;
Hetta Perwerdigarcha qariwidi, Umu ulargha jawab bermidi.
Men ularni soqup yerdiki topidek qiliwettim;
Kochidiki patqaqtek men ularni cheyliwettim;
Ularning üstidin pétiqdiwettim.
Sen méni xelqimning nizaliridin qutquzghansen;
Sen méni ellerning béshi bolushqa saqliding;
Manga yat bolghan bir xelq xizmitimde bolmaqta.
Yat eldikiler manga zeipliship teslim bolidu;
Anglishi bilenla ular manga itaet qilidu;
Yat eldikiler chüshkünliship kétidu;
Ular öz istihkamliridin titrigen halda chiqip kélidu» (38-46).

Gerche Xuda Dawutqa shereplik hoquq we seltenet, hetta bezi yat eller üstigimu hoquq béghishlighan bolsimu, u «**Sen méni** (barliq) **ellerning béshi bolushqa saqliding**» dégen bésharet uningda héchqachan emelge ashurulghan emes. Shuning bilen bu bésharetler choqum «ulugh Dawutning téximu ulugh oghli» bolghan Mesih toghruluq éytilghan; u bir küni pütkül yer yüzi üstige padishah bolidu.

«**Perwerdigar hayattur!méning Qoram Téshim mubareklensun;**
Nijatim bolghan Qoram Tash Xuda aliydur, dep medhiyilensun!
U, yeni men üçün toluq qisas alghuchi Tengri,
Xelqlarni manga boysundurghuchidur;
U méni dushmanlirim arisidin chiqarghan;
Berheq, Sen méni manga hujum qilganlardin yuqiri kötürdüg;
Zorawan ademdin Sen méni qutuldurdung.
Mushu seweblik men eller arisida Sanga teshekkür oquymen, i Perwerdigar;
Namingni ulughlap küylarni éytimen» (47-50).

Rosul Pawlus bizge «Rim.» 15:9de körsitiduki, bu axirqi ayette Mesih söz qilidighanliqini éytidu; démek, Mesih bu ayette Muqeddes Roh arqiliq pütkül jamaetke, jümlidin Özi chaqirghan «eller» (Yehudiy emesler)ge Xudaning atiliq mahiyitini ayan qilidu.

(3) Dawutning azab-oqubet tartishi we chetke qéqilishi

Dawutning tarixi ajayib. Gerche u Xuda aldida Israilning heqiqiy padishahi bolsimu, u Saul teripidin chetke qéqilghan we hetta öz xelqi teripidin satqunluq qilinghan (mesilen «1Sam.» 23:12ni körüng). Shundaq bolsimu, u ularni kechürüm qilghan, ulargha shapaet körsetken,

hemde kéyin azabtin kötürölüp, axir béríp xelqi teripidin padishah dep étirap qilinidu. Bu ishlarning özi Mesihning hayatigha bésharet béríp «bésharetlik resim» bolidu. Mesih gerche Xuda aldida Israilning heqiqiy padishahi bolsimu (mesilen, «Mat.» 1:1-11), Öz xelqi we ularning «padishahi» teripidin chetke qéqildi, padishah teripidin qoghlinip qachqun boldi; gerche shundaq bolghan bolsimu, U ulargha daim méhir-muhebbet körsitip, ular üçün kechürüm tilidi («Luqa» 23:34); andin azabtin kötürüldi. Axirqi zamanlarda ishinimizki, Yehudiy xelqi Uni étirap qilip, heqiqiy padishah süpitide qobul qilidu. Shunga biz Dawutning padishahliqini we uning oghli Sulaymanning padishahliqini kelgüsi ishlarni, bolupmu Mesihning padishahliqini süpetleydighan bésharetlik resim bolushqa Xuda teripidin alahide orunlashturulghanidi, dep ishinimiz.

«Xelqni sanaqtin ötküzüsh» némishqa gunah hésablandi? («Samuil» 24-bab)

Musa peyghember hayat waqtida, Xuda uninggha xelqini sanaqtin ötküzüsh toghruluq omumiy körsetmilerni tapshurghanidi. Shu waqitlarda xelq öz jéni üçün «hayatliq tölem puli», yeni herbir adem özi üçün yérim shekel tölishi kérek idi. Bu «hayatliq puli» muqeddes chédirning ibadet xizmiti üçün ishliyletti. Gerche «xelqni sanaqtin ötküzüsh» Xudaning buyruqi bilen bolghan bolsimu, herkim Uning körsetmiliridin qilche chiqqan bolsa, bu sanaq xeterlik bolatti, dep bayqaymiz. Töwendiki sözlerni körüng: —

«Sen Israillarning nopusini tekshürgen waqtingda, royxetke élinghan herbir er özlirining bala-qazadin saqlinishi üçün, Men — Perwerdigargha hayatliq tölem puli tapshursun» («Mis.» 30:12).

Kéyin, Xuda yene ikki qétim Musa peyghemberge chöl-bayawandin ötüwatqan Israil xelqini sanaqtin ötküzüshni buyrudi. Birinchi qétimliqi Israillar chöl-bayawanni kézish sepirining béshida bolghan. Bu sanaq ikki basquchqa bölüngenidi — birinchi basquchta Israilning nopusidin yigirme yashtin ashqan erkegler («Chöl.» 1:1-46de xatirilengen), ikkinchi basquchta bir ayliqtin ashqan erkekler sanalghanidi («Chöl.» 3:15-51). Ikkinchi qétimliq sanaq chöl-bayawanni kézish sepirining axirida bolghan. Bu «Chöl.» 26-babta xatirilinidu. Axirqi qétimqi sanashning meqsiti, Xuda Israilgha wede qilghan Pelestindiki zéminni ularning qebile-jemetlirining sanlirigha asasen, ulargha adil teqsim qilip bérishtin ibaret idi.

Bu ikki qétimliq sanashtin bashqa, toluq Muqeddes Kitabning héch yéride, Xudaning Israilning nopusini sanaqtin ötküzüsh toghruluq emrini tapalmaymiz. «2Sam.» 24-bab we «1Tar.» 21-babta xatirilengen Dawutning sanaqtin ötküzüshi roshenki, Xudaning iradisige xilap idi.

Kéyinki dewrlerde Amaziya isimlik bir padishah xelqni bir qétim sanaqtin ötküzdi («2Tar.» 25:5). Shu chaghda uning shundaq qilghinigha Xuda teripidin tenbih bérilmigen; uninggha tenbih bermeslikning sewebi, belkim shu waqitlarda Amaziya tajawuz qilinish xetiride turuwatqanidi. Halbuki, bir peyghember uning yénigha kélip: **«Séning qoshunung heddidin artuq chong, Israil padishahliqidin kelgenlerni öylirige qayturghin»** dégen xewerni yetküzdi. Amaziya Xudaning bu sözige kirdi we jengde nusret qazandi.

« Samuil «2» »

Omumen qilib éytqanda, «xelqni sanaqtin ötküzüsh»ke bolmaydighanliqigha mundaq ikki yaxshi sewebni köreleymiz: —

(1) Chöldiki seper éniqlanghandin kéyin, bu belkim padishah we xelqining tekebburluq qilishining we po étishining sewebi bolup qélishi mumkin: «Bizning qanche-qanche ming batur ezimitimiz bar...» dégendek.

(2) İnsanlar qiyinchiliqqa uchrap yar-yölenchük izdigen waqitlirida daim dégüdek körünmes Xudaning shapaiti we küch-quдрitige emes, belki körüngen melum küchlerge ümid baghlishi mumkin. Omumen étqanda, Xudaning bizge nisbeten iradisi shuki, kelgüsidiki köp ishlarni bilmigen yaki chüshenmigen ehwalda, Xudaning Özige tayanishimizdin ibarettur; bashqiche éytqanda, U Özi bizni Uningghila tayansun dep bu bilmeslik we chüshenmeslikni békitkendur. Shuning üçün palchi-remchilerdin yol sorash gunahdur; chünki undaq qilish emeliyette Xudani: «Sen manga körsetken xewer yéterlik bolmidi, men Sendin bashqa bir rohiy küchtin izdishim kérek» dep haqaretligenge barawerdur. Shunga, köp ehwallarda jamaetning sanliri yaki emeliy küchimizni bilmeslikizge toghra kélishimu mumkin.

Ötken ömrimizde, «Méning jamaitimde intayin köp adem bar» dep po atidighan telim bergüchilerni yaki jamaettikilerni köp körgenmiz. Xuda birsining Öz xelqini birxil po atidighan statistika qilishini xalimaydu. Uning mömin bendilirining herbiri Öz aldida intayin qimmetlik eziz shexstur; kimdekim ulargha bashqiche qarisa yaki muamile qilsa, shu ademning haligha way!